

Riigikohtu 1933. a. otsused

TARTUS, 1935
„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE

1936. a. ilmub juriidiline ajakiri

„ÕIGUS“

seitsmeteistkümnendat aastat.

TOIMETUS:

R. Rägo (peatoimetaja), E. Ein, K. Grau,
T. Grünthal, J. Kleesment, A.-T. Kliimann,
H. Kristal, E. Maddisoo, A. Palvadre,
K. Parts, J. Uluots, A. Mägi (toimetuse
sekretär).

Sisuks juriidilised artiklid, kodu- ja välismaa seadus-
andluse ülevaade, kodu- ja välismaa kohtute tegelus;
eriti rõhutatakse Riigikohtu tegevuse käsitlemist.

Lisana annab „Õigus“ Riigikohtu
1934. a. ja 1935. a. otsuseid.

Lähemateks kaastöolisteks on Tartu ülikooli õigus-
teaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad
kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 10 numbrit.

Tellimishind: 8 krooni aastas, üksiknumber 85 s.

On veel saadaval ajakirja kõik eelmised aastakäigud (1920. a.
— 1935. a. ühes lisadega) hinnaga kr. 87.50. Üksikaastakäike
ühes vastavate lisadega on saadaval hinnaga: 1920. a. — kr. 1.50;
1921. a. — kr. 3; 1922. a. nr.nr. 5—8 — kr. 4; 1923. ja 1924. a.
à kr. 4; 1925., 1926., 1927. ja 1928. a. à kr. 4.50; 1929., 1930.,
1931., 1932., 1933., 1934. ja 1935. a. à kr. 7.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Lai tän. 34.

Toimetuse sekretäri kodune telef. nr. 14—91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Riigikohtu 1933. a. otsused

Pr. R. Kruusivälja
oma õiguskirjanduslik
kabinetti

2-127.368

TARTU, 1935
„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE.

Riigi trükikoda Tallinn, Niine t. 11

Riigikohtu üldkogu 1933. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Ajutiste kohtuas. seisseadmise seadus. (RT 1 — 1918) — 2		Hoolekandekohtute kaotamise seadus. (RT 30 — 1926) — 2		Tingimisi süüdlaseksmõistmise seadus. (RT 119/120 — 1920) 1 5 4 3	
Balti Eraseadus. 382 2 386 2 529 1 535 1 1335 1 1336 1 1337—1339 1 1357 1 1383, 1384 1 1393 1 1412 1 1569 1 1574 1 1576 1 1580 1		Kohtuministri ringkiri 20. jaan. 1919. aj. Kohtuas. sisseseadm. seaduse elluviimise kohta. (RT 4 — 1919) 2		Tsiviilkohtupidamise seadus. 156 1 161, 161 ¹ , 1 161 ⁸ , 161 ¹⁰ , 1 161 ¹¹ , 161 ¹⁶ 1 161 ¹⁸ 1 184 1 892 1 1846 1 1890 p. 5 1	
Eestkoste asutiste seadlus 9. VII. 1889 a. 7 2 9 2		Kriminaalkohtupidamise seadus. 237 3		Uus Nuhtlusseadus. 2 p. 8 4 24 4 33 p. 2 4 59 4 533 j. 2 4 624—627 4	
Hoolekandekohtute asutamise ja vaestelastekohtute muutmise seadus. (RT 55/56 — 1920) — 2		Notariaalseadus. 336 1 340 1 348 1 350 1		Vallakohtu seadus. 206 2 219 2 242—275 2 254 2	
		Nuhtlusseadus. 271 5 272 5 278 5		Sõjakohtupidamise seadus. 276 3	

Riigikohtu administratiivosakonna 1933. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused.			B. Vene Seaduste Kogu.		
Ainete hindade ja veokulude üle andmete kogumise seadus. (RT 197/198 — 1925) sead. nr. 126. — 15			Tempelmaksu tariif. (RT 45 — 1928) nr. 36 22 nr. 53 lit J. 18 § 177 p. 2-c } 20 § 177 p. 2-f }		
Hoolekandeseadus. (RT 120/121 — 1925) 19 } 20 } 11 21 } 124—126 }			Tulumaksu seadus. 3 8 11. p. 1 26 21 8 22 15		
Maksustamiskorralduse seadus. (RT 1 — 1932) 1 19 13 29 77 } 19 89 } 92 29			Töölise kindlustusühingute põhikiri. 3 } 9 } 9 36 }		
Rahva tervishoiu korraldamise seadus. (RT 2 — 1928) 38 7			Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadus. (RT 4 — 1928) 2 10		
Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus. (RT 26/27 — 1920) (RT 98 — 1928) 2 } 30 } 15			Tööstuslike käitiste tööaja seadus. (RT 61 — 1931) 2 10		
Tempelmaksu seadus. (RT 45 — 1928) 6 p. 1 15 19 pp. 4 ja 5 } 21 p. 11 } 24 21 p. 12 }			Tööstuslike käitiste tööliskonna asutiste seadus. (RT 61 — 1931) 12 } 13 } 10		
			Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus. (RT 97 — 1926) 69 6		
			Välismaalaste kinnisvare omandamise, valdamise ning kasutamise kindendamise seadus. (RT 48 — 1928) 1 17		
			Valla Semstvo seadus. (VSKK nr. 112 — 1917 a. art. 655) 53 13		
			Linnaseadus. 21 } 62 } 17 67 } 70 } 28 100 } 102 } 17 120 } 28		
			Linnamaksu seadus. (VSKK nr. 274 — 1917 a. art. 2010) 78, 102 } 103 } 12		
			Otsemaksude seadus. 519 p. 2 lit. a 14 550 } 551 } 25		
			XI köide 2 jagu.		
			Krediidi seadus. X j. § 163 22		
			Tööstusliku töö seadus. 261 10 274 21 377 10 465 9		
			XVI köide 1 j.		
			Tsiviilkohtupidamise seadus. 1075 } 1076 } 22 1077 }		
			Notariaalseadus. 39 } 40 } 24 59 }		

Riigikohtu tsiviilosakonna 1933. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	
Balti Eraseadus.		1995		2019	} 36	
10	} 39	1996	} 34	2021		
12		1997		2022		32
13		2000		1023		36
41		2156		2075		31
53		2477		Notariaalseadus.		
623		2060	2061	} 31		
681		2061	353			
682—699		2064	354			
819		2601	365			
820		2611	366	368	Maaseadus.	
829	} 36	2625	} 36	1	} 33	
867		2639		4		
868		2795		34	Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus.	
960	} 34	3381	} 37	RT 95/96 — 1925 a.		
961		3629—3631		37	4	} 33
1403		} 30	Tsiviil-kohtupidamise seadus.		5	
1404	332		} 31	6		
1691	333			Tempelmaksu seadus.		
1701	} 36	336	} 31	1 tariif 1 ja	} 49	
1705		339		23-d		
1711	} 32	373 p. 1.	} 38	Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus.		
1715		706		} 31	RT 97 — 1926 a.	
1719		711	} 37		76	} 40
1722		735			30	
1759		} 32	1215a	} 40		
1823	1285		} 37			
1845	1286				37	
1993	35	1841	37			

Riigikohtu kriminaalosakonna 1933. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Asutava kogu poolt 3. II. 1920 vastu võetud suuresk- ja väiketööstuse seadus.		809, 812, 813	44	Krim. kohtup. seadus.	
(RT 28 — 1820)	} 42	865	44	147 ¹	45
—		2993, 2994	2640	44	325, 331
Balti Eraseadus.		3002, 3004,	44	416	48
117, 120, 159	} 44	3014, 3015	44	557	41, 47
227, 228		3210	44	879 ¹	41, 47
		3878	44	891	43
		3964	44	892	43
				910 p. 3	48
				977 p. 2	43

Sead. ja määr §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
990—993	43	Rahukohtu nuhtlusseadus.		Vene Tolliseadus.	
1164	48	29	42	1047	43
1210, 1211	48	Tolliseadus		1065	43
Notariaalseadus.		426		Vene Tsiviilseadustik.	
134	44	(1923 a. red.)	43	(VSK. X k.)	
158, 159	44	426 p. 1		1416	44
167, 168,	44	(1929 a. red.)	43	1417	44
168 ¹ , 177	44	428	43	1420	44
183, 184, 192	44	431 p. 4	43	1687	44
279	44	446 märkus	48	Ettevõtte valmistusala ja	
302—335	44	447	48	temas töötavate isikute	
344	44	Tsiviilkohtup. seadus.		arvu kohta Tööinspekto-	
351, 352	44	1095	46	rile teadete saatmise kord.	
360, 361	44	1097	46	(RT 88 — 1930)	
Nuhtlusseadus.		1128	46	—	42
13	43	1130	46	Töö-hoolekandeministri	
120	43	1362	46	sunduslik määrus.	
294	43	1854	46	(RT 197/198 — 1920)	
362	43	1862	46	—	42
812 j. 3	43	Tööstusliku töö seadus.		V. V. poolt 3. XII. 1930	
1647 j. 3	41	372	42	kinnitatud juhtnõõrid ava-	
1666, 1681	46	Uus nuhtlusseadus.		likkude tööde korraldami-	
1699	44	3	43	seks.	
1700	44	14	43	(RT 97 — 1930)	
1705	44	59	43	—	42
2290, 2297 —	44	60 märkus	43		
(1875 a. väl-		68 p. 1	43		
jaandes)		591	44		
		593	44		

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

4. veebruaril 1933. a.

Kohtu- ja siseministri poolt KS § 259¹ põhjal esitatud seletusepärimine küsimuses, kas võib sundtäiteotsuste alusel kohtulikke hüpoteeke ingrosseerida või mitte, ja kui võib, kas siis peab selle juures olema tingimuseks, et TKS § 161 ettenähtud kuuekuine tähtaeg vaidluse tõstmiseks sundotsuse vastu oleks möödunud?

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja T. Grünthal, Riigi-kohtu prokurör R. Rägo.

15. nov. 1932 pöördus kohtu- ja siseminister Riigikohtu poole, paludes KS § 259¹ põhjal seletust küsimuses, kas võib sundtäiteotsuste alusel ingrosseerida kohtulikke hüpoteeke või mitte, ja kui võib, kas siis peab selle juures olema tingimuseks, et TKS § 161¹¹ ettenähtud kuuekuine tähtaeg vaidluse tõstmiseks vastava nõude avaldamisega sundotsuse vastu oleks möödunud?

Nagu selgub kohtu- ja siseministri kirjast ning selle lisast, on selles küsimuses kinnistusjaoskondade tegeluses tekkinud lahkavamus. Mõned avaldavad arvamust, et sundotsus ei saavat üldse olla kohtuliku hüpoteegi aluseks. Kinnistusjaoskonnad kannavad mõnel pool siiski sundotsuste alustel hüpoteeke kinnistuseregistrisse vastavaile kinnisvaradele, kusjuures mõned jaoskonnad lugevat sundotsuseid lõplikeks BES § 1412 mõttes otsuse tegemise päevast ja võtvat neid kohtuliku hüpoteegi aluseks otsekohe sundotsuse tegemise järgi, kuna teised nõudvat tõendusi, et kostja pole TKS § 161¹¹ ettenähtud 6-kuise tähtaja jooksul vaidlust tõstnud sundotsuse tühistamiseks, ning alles peale säärase tõendi esitamist sundotsuse teinud kohtuasutiselt kannavad kinnistusjaoskond sundotsuse põhjal hüpoteegi kinnistusregistrisse.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist:

Nagu järgneb BES § 1335 mõttest, moodustab pandiõigus säärase õiguse võõrale asjale (BES §§ 529, 535), mille järgi see asi on kindlustuseks kreditorile tema nõudmise tasumisel. Säärane pandiõigus, kui see on kantud vastavale võlglaste kinnisvarale ja märgitud vastavas kinnistusregistris, kutsutakse BES §§ 1336 (in fine), 1357 ja 1569 järgi hüpoteegiks. Hüpoteek kindlustab, et kinnisvarast kreditor saab oma taotlusele rahuldust eelisõigustatult, võrreldes hiljemini kinnistuseregistrisse sissekantud hüpoteekidega (Not. sead.

§§ 348, 350, TKS § 1890 p. 5, BES § 1569) ja teiste kinnisvara omaniku isiklikude kohustustega. Hüpooteek kui pandiõiguse eriliik ei loo mingisugust iseseisvat õigust kreditorile, vaid ta on ainult kindlustuseks mingisugusele kindla rahasumma peale arvatud kohustusele (BES §§ 1337, 1338, 1339, 1580). Hüpooteek kantakse kinnistusregistrisse kas kinnisvara omaniku kui pandiandja vabatahtliku avalduse põhjal vastava juriidilise tehingu alusel (BES §§ 1383, 1384, 1393, 1574, Not. sead. §§ 336, 340), või vastava kohtuotsuse põhjal või teiste ametiasutiste nõudel (Not. sead. § 336, BES §§ 1412, 1576). Viimasel juhul on tegemist nn. kohtuliku hüpooteegiga. BES § 1412 määritleb, et iga lõplik kohtuotsus, millega võlglaselt välja mõistetud teatav summa raha või mõni muu rahuldus, mis kuulub rahalisele summale ümberarvutusele, võib olla aluseks vastava hüpooteegi saamiseks sissekandmise läbi kinnistusraamatusse. Lõplik kohtuotsus on TKS §§ 156, 184 ja 892 mõttes säärane, mis on tehtud esimese astme kohtu poolt ja mille peale pole seaduslikul tähtajal edasi kaevatud või mis tehtud apellatsioonikohtuastme poolt ja mis kuulub seetõttu kohe täitmisele. Sundtäitemenetlus moodustab erilise korra tsiviilprotsessis. Siin kohus teeb dokumendile, mis oma loomuse poolest loob eeldusi, et sissenõudmine tema järgi on vaidlematu (TKS § 161¹¹), vastava täitepealkirja, mis kuulub täitmisele kohtuotsuste täitmise jaoks ettenähtud reeglite kohaselt (TKS §§ 161⁸, 161¹⁰). Et kohtuotsuse põhjal hüpooteegi kandmine võlglaste kinnisvarale toimub eesmärgil, et saavutada kohtuotsusega väljamõistetud taotlusele kindlustust pandiõiguse näol sellel kinnisvaral ja eelisõigust võlglaste hilisemate kohustustega võrreldes, siis on loogiline ja täiesti kokkukõlas TKS § 161¹⁰ ja BES §§ 1412, 1576 reeglitega, et ka sundotsuse järgi, mis oma loomuse poolest põhineb vaidlemata dokumendil, on kreditoril õigus nõuda kindlustust oma sundotsusega rahuldatud taotlusele hüpooteegilises korras vastava sissekande läbi võlglaste kinnisvarale. Säärast hüpooteegi kinnistusregistrisse kandmist võib kreditor nõuda kohe, kui sundotsus on tehtud. Pole alust järeldada, et säärane sundotsuse põhjal hüpooteegi sissekandmine võiks toimuda alles siis, kui TKS § 161¹¹ ettenähtud 6-kuine tähtaeg vaidluse röstmiseks võlglaste poolt sundtäite aluseks oleva dokumendi vastu on möödunud, sest sellega pandaks sundotsuse põhjal rahuldust nõudev kreditor palju halvemasse olukorda, võrreldes nende kreditoridega, kes rahuldust nõuavad hariliku kohtuotsuse täitmise korras ja kelle taotlused võivad sageli hilisemadki olla, kui sundotsusega väljamõistetud nõudmine. Säärast järeldust ei saa teha kõige pealt juba TKS § 161¹⁰ mõttest ning sõnastusest, kus just vastuoksa on rõhutatud, et sundotsus kuulub täitmisele ühisel alusel teiste harilikude kohtuotsustega. Järelikult on kreditor õigustatud sundotsuse järgi täitmist pöörama ka võlglaste kinnisvarale ja sõltumata sellest võib ta päluda, et tema kasuks tehtud sundotsus kantaks kinnistusraamatusse tema taotluste kindlustuseks (TKS § 1846). Oleks ekslik arvata, nagu poleks sundotsus oma loomult lõplik.

Kreeditori ning ka võlglaste suhtes on seaduslik eeldus olemas, et sundotsus on lõplik (TKS § 161¹). See põhimõte avaldub eriti ka selles asjaolus, et sundotsuste suhtes pole isikul, kellelt sellega on vastav summa välja mõistetud või kes teatava teo täitmiseks on kohustatud, õigust anda mingisugust edasikaebust või paluda asja uuesti otsustada. Ainuke võimalus, mis võlglastel siin on, see on ette nähtud TKS § 161¹¹, nimelt 6-kuisel aegumistähtajal, arvates sundtäitele pööratud akti ärakirja kättesaamisest, on tal õigus tõsta sissenõudja vastu iseseisev nõue, taotelles sellega sundtäite tühistamist ja selle aluseks olevate aktide ümberlukkamist. Alles siis, kui säärane võlglaste nõue on rahuldatud lõpliku kohtuotsusega, kustuvad sellega loomulikult ka õigused, mis sissenõudjale kuulusid sundotsuse alusel. Seni aga, kuni säärast otsust pole ning sundtäitmine pole kohtulikult seisma pandud (TKS §§ 161¹⁶, 161¹⁸), pole mingisugust seaduslikku alust sundotsuse järgi sissenõudjalt võtta õigusi, mis talle kuuluvad samal määral ning ulatuses, kui igale teisele kreditorile, kelle taotlused kuuluvad rahuldamisele lõpliku kohtuotsusega, mis pärast temale kuuluvad piiramatult ka BES §§ 1412, 1576 ja TKS § 1846 ettenähtud õigused.

Neil kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: seletada, et sundtäite otsuste alusel võib võlglaste kinnisvarale ingrosseerida kohtulikke hüpoteeke kohe nende sundotsuste tegemise päevast arvates ühisel alusel lõplikkude kohtuotsustega.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

11. veebruaril 1933. a.

Kohtu- ja siseministri poolt KS § 259¹ alusel esitatud seletusepärimine küsimuses, missuguse seaduse eeskirjade järgi tuleb kohtul toimida eestkoste all olevate isikute kinnisvara müügi või koormamise asjus, kas on siin mõõtuandev Vallakohtu sead. § 254 või BES §§ 382 ja 386.

Eesistuja ja ettekandja, esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtu- ja siseminister pöördus 19. dets. 1932. a. Riigikohtu poole seletusepärimisega kohtupraktikas ilmsiks tulnud ja vaidlusi tekitanud küsimuse kohta, „missuguse seaduse eeskirjade järgi tuleb kohtul talitada eestkoste all olevate isikute kinnisvara müügi või koormamise asjas, kas on siin mõõtuandev Vallakohtu sead. § 254 või BES §§ 382 ja 386“. Juurdelisatud Rakvere-Paide Rahukogu ettekandest nähtub, et sealse ringkonna vallakohtutes valitsevad kahtlused ja lahkarmused, samuti rahukogus, kas on vallakohtul tarvis hoolealuste kuni 300 kr. väärt olevate varanduste müümiseks ja panditamiseks ning võlgadega koormamiseks nõutada rahukogu nõusolekut, nagu seda Vallakohtu sead. § 254 ette näib, või aga tuleb seda

seaduse määrust kui talurahva hoolekande asjadesse käivat Seisuste kaotamise seaduse tagajärjel oma jõu kaotanuks lugeda ja kehtivaks lugeda ainult BES §§ 382 ja 386 määrusi, mille järgi vaestelastekohus küsib eestkostetavate varanduste võõrandamiseks ja võlgadega koormamiseks rahukogult luba ainult siis, kui varanduse väärtus ületab 300 rubla. Kohtu- ja siseminister arvab omalt poolt, et käesoleval juhul peaks olema mõõtuandev Vallakohtu sead. § 254, sest Vallakohtu seadus on vallakohtule tegevuse otseseks aluseks.

Prokuröri arvamuse kuulanud, ühineb Riigikohus kohtu- ja siseministri arvamusega. Vallakohtud kaotati Ajutiste kohtuasutuste sisseseadmise seadusega (RT 1 — 1918) õigusmõistmise kohtutena nende võimkonda käinud tsiviil- ja kriminaalrajade üleandmisega asjaomastele kohtutele üldiste määruste põhjal, kuna hoolekandearaste üleminekut või edasiandmist kellelegi teisele asutisele selles seaduses ei olnud korraldatud ja maakonna elanikkonna jaoks ühtki üldist või kõikseisuslikku hoolekandearastit olemas ei olnud, kellele kui asjaomasele kohtule oleks võidud vallakohtute hoolekandearastu üle anda. Ajut. kohtuasutuste sisseseadmise seaduse elluviimiseks antud kohtuministri ringkirjaga 20. jaan. 1919 (RT 4 — 1919) jäeti vallakohtud tegelema kui hoolekande- ehk vaestelastekohtud Vallakohtu sead. §§ 206, 219 ning 242—275 ettenähtud toimetuste jätkamiseks. Alevite korraldamisega lubati ka alevites asutada alevikohtuid teotsemiseks hoolekandearastus alevite piirkonnas vallakohtute eeskujul. Vaestelastekohtutena on nende, s.o. valla- kui ka alevikohtute olemasolu ja tegelemine tunnustamist leidnud Vab. Valitsuse poolt 10. aprillil 1920. a. vastuvõetud Hoolekandekohtute asutamise ja vaestelastekohtute muutmise seaduses ja Riigikogu poolt 25. märtsil 1926. a. vastuvõetud Hoolekandekohtute kaotamise seaduses. Esimese järgi kutsuti kõigis linnades, kus maakonnaavalitsused asusid, ja peale selle Narvas ellu erilised hoolekandekohtud, kelledele senised valla-, alevi- ja linna-vaestelastekohtud pidid üle andma edasitoimetamiseks hoolekandearastid üle 100000 marga väärtuses, rahukogu otsusel aga tarbe korral veel teised asjad, eriti kui nad keeruliseks tunnistati; mõisnikkude hoolekandekohtud kaotati sootuks ja nende asjad pidid rahukogud ka edasi saatma kohtu allumuse järgi, s.o. linna-, valla-, alevi- või hoolekandekohtule. Nii siis jäid selle seaduse järgi teotsema hoolekande arastus 12 hoolekandekohtu üle 100000-margase varanduse jaoks, linna-vaestelastekohtud ja valla- ning alevikohtud aga väiksemaväärtuseliste varanduste jaoks, kõik seisuslikkude vahedeta. 1926. a. 25. märtsil vastuvõetud seadusega kaotati hoolekandekohtud jälle ära ja nende asjad allutati nüüd ka valla-, alevi- või linna-vaestelastekohtutele, nii et nendele nüüd kuulusid kõik hoolekandearastid hooldavate varanduste väärtusele vaatamata ja nad pidid hoolekandekohtutes otsustamata jäänud arastade arutamist ja otsustamist jätkama harilikus korras.

Linna vaestelastekohtud tegelevad 1889. a. 9. juulil antud eestkostearastite seadluse põhjal kohalikkude tsiviilseaduste järgi (vt. § 9 seals.). Selle

seaduse § 7 on muu seas ette nähtud, et nende otsused eestkostetavate varanduste müügiks ja võlgade koormamiseks vajavad ringkonnakohtu (mille asemele nüüd rahukogu on astunud) kinnitust, kui varandused üle 300 r. väärt on, nagu seda BES §§ 382 ja 386 nõuavad. Vallakohtud omakorda teotsesid hoolekandeesjus, nagu enne nii ka Eesti omariikluse ajal edasi Vallakohtu seaduse järgi, sest selle poolest mingit muudatust ei ole tehtud, vastupidi aga kohtuministri ringkiri neid otse sunnib ja juhatab selle järgi käima. Vallakohtu seaduse § 254 nõuab, lahku minnes mainitud linna-hoolekandekohututes edasikehtivast vahetegemisest kõrgema- ja väiksemahinnaliste varanduste vahel, iga kinnisvara müügi jaoks rahukogu nõusolekut. Seda määrust ei saa vaadelda kui talurahva seisuslikku kitsendust, mis Seisuste kaotamise seadusega oleks oma tähenduse kaotanud, vaid nähtavasti kui kohtu oma võimupiiri iseärasust, sest ta ei põhinenud talurahva seisuslikke õigusi käsitlevail Eesti ja Liivimaa talurahvasaadustel (viimastes mingi erimääruksi selle kohta ei leidu) ja teiselt poolt ei vajanud linnades talurahvaseisusest eestkostetavate kinnisvarade müük ja panditamine samadel juhtudel, s. o. kui nende väärtus 300 rubla ei ületanud, mingit lisaluba ringkonnakohtu või rahukogu poolt; sellepärast peab seda määrust, niikaua kui teda muudetud ei ole, vallakohtute ja rahukogude ülesannete ja võimupiiride jaotamise määruseks lugema, mis omaette kehtiv on ja edasi kehtib nii kaua, kui teda ei ole muudetud. Sama kehtib ka alevikohtute kohta, mis valdadest iseseisvateks omavalitsusühikuteks eraldatud alevite maa-alal teotsema on määratud ja vallakohtute eeskujul omi asju toimetavad.

Eeltoodust järgneb, et kehtivate seaduste järgi eestkostetavate kinnisvarade müügiks ja panditamiseks tuleb vaestelastekohtutel üldreeglina nõutada oma otsustele rahukogult kinnitust, ainult linna-vaestelastekohtud ei vaja niisugust kinnitust rahukogult, kui neil tegemist on kinnisvaraga kuni 300 rubla, nüüd 300 kr. väärtuseni.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: seletada, et valla- ja alevikohtutel tuleb toimida eestkoste all olevate isikute kinnisvara müügi ja koormamise asjus Vallakohtu seaduse § 254 järgi, linna-vaestelastekohtutel BES §§ 382 ja 386 järgi.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

27. mail 1933. a.

Kaitseministeeriumi poolt 10. jaanuaril 1933. a. nr. 17 all KKS § 237 korras esitatud kirjavahetus Jaan Šulsi süüid. RNS § 169 jt. järgi.

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigik. P. Kann,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

1. jalaväe rügemendi kohus otsusega 19. oktoobrist 1923. a. mõistis rms. Jaan Šulsi RNS § 170¹ p. 2 järgi neljaks kuuks kodanlikku

vangimajja tingimisi, et tema kolme aasta jooksul uusi kuritegusid toime ei pane.

Rapla jsk. rahukohtunik otsusega 31. märtsist 1932. a. mõistis sama Jaan Šultsi RNS § 169 põhjal kolmeks kuuks vangi süüteo eest, mille Šults oli pannud toime 1. oktoobril 1924. a. Selle otsuse kinnitas Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 11. augustist 1932. a. Rahukogu abiesimees saatis selle otsuse 1. jalaväe rügemendi ülemale 19. oktoobril 1923. a. tingimisi tehtud otsuse tagasivõtmiseks. 1. jal. rügemendi ülem aga saatis kirjavahetuse tagasi, tuginedes sõjakohtutes kehtivale praktikale, et tingimisi süüdimõistmise otsuse võtab tagasi see kohus, kes tegi uue otsuse. Selle seisukohaga ei ole nõus Tallinna-Haapsalu Rahukogu.

Seega on käesolevas asjas tekkinud vaidlus sõjakohtu ja kodanliku kohtu vahel, kus kumbki pool ei pea endale alluvaks tingimisi tehtud otsuse tagasivõtmist.

Kaitseminister arvab, et kirjavahetuse äraahoidmiseks oleks soovitatav, et tingimisi süüdimõistmise otsuse võtab tagasi see kohus, kes teeb uue otsuse.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leidis, et KKS § 237 ja SKS § 276 põhjal kuulub käesolev allumuse vaidlus sõjakohtru ja kodanliku kohtu vahel lahendamisele Riigikohtru üldkogule.

Riigikohtu üldkogu leiab, et kaitseministri seisukoht, nagu peaks tingimisi tehtud kohtuotsuse tagasi võtma see kohus, kes tingimisi süüdimõistetut uuesti süüdi mõistab süüteo eest, mis on viimase poolt katseaja piires korda saadetud, ei ole kokkukõlas Tingimisi süüdlaseksmõistmise seadusega (RT 1920—119/120). Tingimisi süüdlaseksmõistmise seaduse § 4 järgi võtab kohus tingimisi süüdlaseksmõistmise tagasi; „tagasi võtta“ võib aga ainult see kohus, kes ise on tingimisi süüdlaseksmõistmise otsuse teinud. Kui asuda seisukohale, et tingimisi süüdimõistmise võib tagasi võtta ka see kohus, kes ise tingimisi süüdimõistmise otsust ei ole teinud ja kes vaid tingimisi süüdlaseksmõistetut uuesti karistab süüteo eest, mis viimane talle määratud katseajal korda saadab, siis tuleks ka tunnustada, et rügemendikohtutel õigus on sõjaringkonnakohtu poolt tehtud tingimisi süüdimõistmise otsuseid tühistada, või et rahukohtunikudel õigus on tühistada rahukogude ja Kohtupalati poolt tehtud tingimisi süüdimõistmise otsuseid. Kehtivad SKS ja KKS ei anna aga alamatele kohtutele õigust tühistada kõrgema instantsi kohtute otsuseid.

Neil põhjustel tuleb õigeks pidada Tallinna-Haapsalu Rahukogu abiesimehe korraldust, kes 1. jalaväe rügemendi kohtu poolt tehtud tingimisi süüdimõistmise otsuse tagasi saatis samale rügemendikohtule selle otsuse tagasivõtmiseks, ja seletada, et tingimisi süüdlaseksmõistmise võtab tagasi see kohus, kes on tingimisi süüdlaseksmõistmise otsuse teinud.

Seepärast KKS § 237 ja SKS § 276 juhatusel Riigikohus **otsustas**: seletada, et tingimisi süüdimõistmise võtab tagasi see kohus, kes on tingimisi süüdimõistmise otsuse teinud.

Nr. 4. ÜLDKOGU.

2. detsembril 1933. a.

Riigikohtu esimehe poolt üldkogule lahendamiseks esitatud küsimus, kas kuulub UNS § 533 jao 2 ettenähtud tasuraha (deneznoje vsõskanije) süüdlase maksujõuetusel asendamisele arestiga UNS § 59 alusel?

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigik. P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu järgmist:

UNS on ette nähtud: §§ 2 p. 8 ja 24 peakaristusena rahatrahv (deneznaja penja) ja § 33 p. 2 lisakaristusena tasuraha (deneznoje vsõskanije), mis määratakse ainult seaduses eriti ettenähtud juhtumel. Sama seaduse üldosa § 59 järgi kuulub asendamisele arestiga ainult peakaristus rahatrahv (deneznaja penja), mitte aga seaduses eriti ettenähtud lisakaristus (deneznoje vsõskanije).

See üldreegel kuulub käsitamisele UNS eriosas ettenähtud sanktsioonide kohaldamisel. Erandid sellest üldreeglist on UNS eriosas eriti ette nähtud, nagu näit. § 627, kus on eriti öeldud, et UNS §§ 624—626 tasuraha kuulub ka asendamisele § 59 alusel.

UNS § 533 2. jaos on sama seaduse üldosa § 33 nõude kohaselt lisakaristusena ette nähtud ka tasuraha (deneznoje vsõskanije), kuid § 533 2. jaos ei ole eriti öeldud, et see tasuraha kuuluks ka asendamisele arestiga UNS § 59 alusel. Seepärast tuleb järeldada, et UNS § 533 2. jaos ette nähtud lisakaristus tasuraha (deneznoje vsõskanije) ei kuulu asendamisele arestiga UNS § 59 alusel. Neil põhjustel Riigikohtu üldkogu otsustas: seletada, et küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Nr. 5. ÜLDKOGU.

21. detsembril 1933. a.

Riigikohtu esimehe poolt üldkogule lahendamiseks esitatud küsimus: kas kohus, määrates süüteo kordasaatjale karistuse, mis ei ületa kuuekuulist kinnipidamist kindluses, türmis või arestis, on õigustatud süüdimõistetud isikut karistusest tingimisi vabastama ka neil juhtumitel, kui selle süüteo eest seaduses ette nähtud karistuste hulgas vähemalt mõni ei tõuse üle poolteiseaastase kinnipidamise kindluses, türmis või arestis?

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigik. P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtu üldkogu leidis, et Riigikohtu esimehelt esitatud küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Seadusandliku delegatsiooni poolt 2. juulil 1920. a. vastuvõetud Tingimisi süüdlaseksmõistmise seaduse § 1 järgi võib kohus süüteo kordasaatjat tingimisi süüdlaseks mõista (1) „neis süüteoasjus, kus seadus karistusega ähvardab kuni 1 aasta ja 6 kuuni kinnipidamisega kindluses, türmis või arestis ja (2) kus kohus kordasaadetud süüteo eest karistuse määrab, mis üle ei ulata kuuekuulisest kinnipidamisest kindluses, türmis või arestis, (3) kui ta (süüteo kordasaatja) enne seda ausat elu elas või iseäranis, kui ta alaealine on“.

Neist seaduses loendatud tingimustest lahendamiseks esitatud küsimus puudutab ainult esimest ja nimelt, et tingimisi võib süüdi mõista ainult „neis süüteoasjus, kus seadus karistusega ähvardab kuni 1 aasta ja 6 kuuni kinnipidamisega kindluses, türmis või arestis“.

Seaduse selge tekst ei jäta mingit kahtlust, et tingimisi süüdi mõista võib ainult neis kergemais süütegudes, kus ähvardav karistus ei ületa poolteiseaastast kinnipidamist kindluses, türmis või arestis. Ületab aga seaduses süüteo eest ettenähtud karistus (nagu näit. NS § 272, kus on ette nähtud türm 1 a. 4 kuust—2 aastani ühes mõnede iseäralikkude õiguste ja eesõiguste kaotusega) Tingimisi süüdlaseksmõistmise seaduses mainitud poolteiseaastase kinnipidamise kindluses, türmis või arestis, siis ei või juttu olla tingimisi süüdimõistmisest selles süüteos.

Tingimisi süüdlaseksmõistmise seadus räägib ähvardava karistuse kõrgemast määrust, mis ei tohi ületada 1 a. ja 6 k. kinnipidamist kindluses, türmis või arestis, mistõttu selle seaduse kohaldamisel ei ole tähtsust ei süüteo eest ähvardava karistuse alammääral (nagu näit. NS § 278, kus on karistuse alammäärana ette nähtud türm 8 kuud ja karistuse ülemmäärana — türm 2 aastat), ega ka alternatiivsete sanktsioonide juures (kus ühe ja sama süüteo eest on seaduses ette nähtud mitu karistust, näit. NS § 271 ette nähtud süüteo eest 1) türm 1 a. 4 k. kuni 2 aastani ühes mõnede iseäralikkude õiguste ja eesõiguste kaotusega ja 2) türm 2 kuust—1 a. 4 kuuni) mõnel karistusel, mis võib olla ka kergem kui poolteiseaastane kinnipidamine kindluses, türmis või arestis.

Tingimisi süüdimõistmise instituudi aluseks on võetud kriminaal-õiguspoliitiline põhimõte, et kergemate süütegude eest määratud lühiajalised vabaduskaotuslikud karistused tuleb võimalikult asendada tingimisi süüdimõistmisega. Meie kehtivas Tingimisi süüdlaseksmõistmise seaduses on kergemaiks süütegudeks, kus tingimisi süüdimõistmine lubatud, loetud seesugused süüteod, kus seaduse poolt ähvardav karistus ei ületa 1 a. 6 k. kinnipidamist kindluses, türmis või arestis. Süütegude liigid raskuse järgi määratakse ära sanktsioonide maksimumi ja alternatiivsete sanktsioonide puhul raskema sanktsiooni järgi. Seepärast ei või juttu olla tingimisi süüdimõistmisest juhtumeil, kui sanktsiooni maksimum või alternatiivsete sanktsioonide

juures raskem sanktsioon ületab Tingimisi süüdlaseksmõistmise seaduse § 1 ettenähtud poolteiseaastase kinnipidamise kindluses, türmis või arestis.

Neil põhjusil tuleb esitatud küsimusele vastata eitavalt. Seepärast Riigikohus **otsustas**: küsimusele vastata eitavalt.

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. jaanuaril 1933. a.

Harju Maavalitsuse revisjonprotest Rapla jsk. rahukohtuniku otsuse peale 22. aprillist 1931. a. protesti asjas Kohila vallavolikogu 1930. a. 22. detsembri otsuse vastu vallavalitsuse revideerimise protokollariutamisel eri protokollija mittevalimise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Rapla jsk. rahukohtuniku otsusega 22. apr. 1931. a. on Harju Maavalitsuse protest Kohila vallavolikogu otsuse vastu 22. dets. 1930. a. erilise protokollikirjutaja mittevalimise kohta vallavalitsuse revideerimise protokollariutamisel tagajärjeta jäetud põhjendusel, et vallavolikogu on käesoleval juhul toiminud Harju Maavalitsuse enese ringkirja kohaselt 4. III 1922. a. nr. 298.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Harju Maavalitsus tühistada rahukohtuniku otsust, seletades, et rahukohtunik on oma otsuse rajanud ringkirjale, mis oli antud 4. apr. 1921. a. Vallandõukogude valimise seaduse põhjal. See seadus olevat aga oma kehtivuse juba kaotanud ning praegu kehtiva Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 1926 — 97) § 69 järgi olevat kohuslik vallavalitsuse tegevuse arutusel valida eri protokollikirjutajat volinikkude hulgast. Vallasekretäri, kes ei kuulu volinikkude hulka, ei saavat protokollikirjutajaks valida, nagu seda teinud Kohila vallavolikogu 22. dets. 1930. a. otsusega.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69 kirjutab täpsalt ja selgelt ette, et kui vallavolikogus arutatakse vallavalitsuse tegevust, siis peab vallavolikogu koosolekujuhataja ja protokollikirjutaja valima volinikkude hulgast. Seega on Kohila vallavolikogu, koosolekul 22. dets. 1930. a., toiminud isenesest seadusvastaselt, valides protokollikirjutajaks vallasekretäri, kes ei olnud vallavolikogu liige. Kuid nagu vallavolikogu 22. dets. 1930. a. protokollarikirjast nähtub, on koosoleku juhataja katseid teinud protokollikirjutajat valida lasta volinikkude hulgast ja on järjest pöördunud kõikide volinikkude poole

ettepanekuga ennast valida lasta protokollkirjutajaks. Kõik volinikud on aga ära öelnud põhjendusel, et nemad ei oska protokollkirjutada. Seda äraütlemise põhjust ei saa küll iseenesest seaduspäraseks lugeda, sest kui seadus käsib teataval juhul protokollkirjutajat valida volinikkude hulgast, siis seadus ka eeldab, et volinikud peavad oskama protokollkirjutada ja iga volinik, asudes vallavolikogu liikmeks, peab arvestama ka protokollkirjutamise kohustuse võimalust. Kuidas peaks aga vallavolikogu koosoleku juhataja niisugusel korral toimetama, kui kõik koosolijad vallavolinikud keelduvad protokollkirjutamast oskamatusel ettekäändel, selle kohta ei olnud Maavalitsuse poolt juhtnööre antud. Endise ringkirja kohaselt, mis antud küll teise seaduse kehtivusel, võis aga vallavolikogu valida protokollkirjutajaks vallasekretäri, kui selleks ei leidu vastavat isikut volinikkude hulgast.

Protokollkirjutamine vallasekretäri poolt kirjeldatud asjaoludel, kui sellega ei seltsinud mingisuguseid sisulisi vääratusi volikogu käigus ja protokollimises, ei või tingida vallavolikogu koosoleku otsuste tühistamist.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Harju maavalitsuse revisjonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 7.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. veebruaril 1933. a.

Suure-Jaani aleviomavalitsuse revisjonkaebus Suure-Jaani jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. aprillist 1932. a. tervishoiukulude tasumise küsimuse kohta käiva Suure-Jaani alevivolikogu 1932. a. 21. märtsi otsuse pr. nr. 2 p. IV vastu Viljandi Maavalitsuse poolt tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

18. jaanuaril 1932. a. Viljandi Maavalitsus Rahva tervishoiu korraldamise seaduse alusel otsustas nõuda 1930./31. a. tervishoiukulusid Suure-Jaani alevilt 305 kr. 49 s. See otsus saadeti S.-Jaani alevivalitsusele teadmiseks ja täitmiseks hiljemalt 15. II. 1932. a. kirjaga 22. jaanuarist 1932. a. nr. 4/6793. Et S.-Jaani alevivalitsus seda otsust antud tähtajaks ei täitnud, siis Viljandi Maavalitsus 9. märtsil 1932. a. otsustas ette panna S.-Jaani alevivalitsusele esitada kuni 11. IV. 32. a. alevivolikogule otsustamiseks Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 38 alusel alevi peale langevate 1930./31. a. tervishoiu kulude kr. 305.49 maakonnale tasumise küsimus ja määrata ühtlasi alevivalitsusele eeltähendatud kulude tasumise viimaseks tähtpäevaks 15. aprill 1932. a. Suure-Jaani alevivolikogu, koosolekul 21. märtsil 1932. a.,

otsustas tasuda Viljandi Maavalitsusele tervishoiu kulusid 1930./31. a. eest 48 kr. 55 s. Suure-Jaani jsk. rahukohtunikule antud protestis Viljandi Maavalitsuse volinik palus tühistada S.-Jaani alevivolikogu otsuse 21. märtsist 1932. a. ja volikogule ette kirjutada täita Viljandi Maavalitsuse korraldus 9. märtsist 1932. a. S.-Jaani alevi peale langevate 1930./31. a. tervishoiukulude kr. 305.49 maakonnale tasumise asjas.

Otsusega 29. aprillist 1932. a. S.-Jaani jsk. rahukohtunik rahuldab Viljandi Maavalitsuse voliniku protesti. Oma otsust rahukohtunik põhistas sellega, et kui S.-Jaani alevivolikogu leidis, et Viljandi Maavalitsuse korraldused 18. I. 32. a. ja 9. III. 32. a. tervishoiukulude jaotamise osas S.-Jaani alevi suhtes ei ole seaduspärased, siis võis ta nende korralduste vastu kaebusega esineda administratiiv-kohtu korras; seda mitte tehes ei võinud ta aga neid korraldusi täitmata jätta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses Suure-Jaani aleviomavalitsuse volinik — sama alevivalitsuse liige August Nurk — palub tühistada S.-Jaani jsk. rahukohtuniku otsuse ja asi anda uueks otsustamiseks Viljandi I või II jsk. rahukohtunikule, seletades, et rahukohtunik olevat rikkunud AKK § 21 jt. sellega, et ta asja sisuliselt on läbi arutamata jätnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Revisjonkaebuses on õieti seletatud, et maavalitsuse teadaanded aleviomavalitsusele selle kohta, missugusel määral tuleb aleviomavalitsusel maavalitsusele Rahva tervishoiu korraldamise sead. § 38 põhjal tasuda tervishoiukulusid, ei kuulu niisuguste administratiivasjade liiki, mille otsustamine kuulub maavalitsuse võimkonda ja mis kuuluvad täitmisele administratiivsel teel, kui nende vastu ei ole seaduslikul tähtajal kaebust tõstetud. Aleviomavalitsus on kohustatud maavalitsusele tervishoiukulusid tasuma RTK sead. § 38 põhjal ja kui aleviomavalitsus leiab, et maavalitsus nõuab temalt rohkem kui tema selleks on kohustatud, siis võib tema ka loobuda ülemäära nõutud summade tasumisest. Niisugusel korral võib maavalitsus üksnes administratiivkohtu korras nõuda aleviomavalitsuselt tema kohustuse täitmist ja kulude tasumist sellel määral nagu maavalitsus õigeks peab, ning kohus peab ka niisugusel juhul sisuliselt maavalitsuse nõudmist arutama ja hindama ning kohus võib aleviomavalitsusele ette kirjutada täita maavalitsuse nõuet üksnes sellel määral, millisel kohus on maavalitsuse nõudmise leidnud olevat seaduspärane. Käesolevas asjas ei ole rahukohtunik maavalitsuse nõuet tervishoiukulude tasumise kohta üldse arutanud ja hinnanud nõutud summa suurust seaduspärasuse seisukohalt, kuigi just sellest seisukohast on Suure-Jaani aleviomavalitsus Viljandi Maavalitsuse nõudele vastu vaieldnud.

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Suure-Jaani jaoskonna rahukohtuniku otsus 29. aprillist 1932. a. tühistada ja asi samale rahukohtunikule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. veebruaril 1933. a.

Mihail Petrovi pärandustombu hooldaja kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 3. dets. 1931. a., — 1931. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tulumaksu Peakomiteele antud kaebuses surn. Mihail Petrovi pärandustombu hooldaja seletas, et Harjumaa jsk. tulumaksukomitee määranud surn. Mihail Petrovi 1930. a. tulud 1931. a. tulumaksu võtmiseks 224 kroonile, kuid ei olevat sealjuures arvesse võtnud Tulum. sead. § 21 ettenähtud elatusmiinimumi 400 kr. Kuigi 1931. a. tulumaksu aluseks osutub pärandustomp, tulevat siiski 1930. a. kohta, millise aasta tulusid maksustatakse, arvesse võtta ka isiku elatusmiinimum, sest Mihail Petrov surnud 18. aprillil 1931. a. Sellepärast palus tühistada jaoskonna tulumaksukomitee otsuse ja surn. Mihail Petrovi pärandustomp tulumaksust vabastada. Otsusega 3. XII. 1931. a. Tulumaksu Peakomitee jättis surn. Mihail Petrovi pärandustombu hooldaja kaebuse rahuldamata põhjusel, et juriidiliste isikute juures Tulum. sead. § 21 neljanda lõike järgi eksistentsmiinimumi ei arvestata.

Riigikohtule antud kaebuses surn. Mihail Petrovi pärandustombu hooldaja vann. adv. abi Leo Parre palub tühistada Tulumaksu Peakomitee otsuse ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata, seletades, et Tulumaksu Peakomitee olevat rikkunud Tulum. sead. §§ 3, 21—1. ja 4. lõiget, sest 1930. a., mis aasta tulusid käesoleval korral maksustatakse, eksisteerinud füüsiline isik, mitte aga juriidiline.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tulumaksu seaduse § 3 põhjal arvatakse tulumaks maksualuse eelmise aasta kogutulude põhjal. Sama seaduse § 21 esimese lõike järgi on selles lõikes tähendatud elatusmiinimumi määrad tulumaksust vabad, ning sama paragraafi teise lõike järgi need elatusmiinimumi määrad arvatakse maha maksukohuslase tulusummast tulumaksu arvestamisel. Käesolevas asjas 1931. a. tulumaksu aluseks on Mihail Petrovi 1930. a. tulusumma. Et Mihail Petrov 1930. a. elas (ta suri 18. aprillil 1931. a.), siis kuulub tema 1930. a. tulusummast mahaarvamisele Tulum. sead. § 21 teise lõike põhjal tema 1930. a. elatusmiinimumiks määratud summa. See elatusmiinimumi määra mahaarvamine ei või ära jääda sellepärast, et Mihail Petrovi 1930. a. tulu pealt maksmisele kuuluva 1931. a. tulumaksu peab tegelikult maksuma mitte enam

Mihail Petrov, vaid tema pärandustomp. Tulum. sead. § 21 neljandas lõikes on küll tähendatud, et neid (s. o. esimeses lõikes ettenähtud) mahaarvamisi ei tehta juriidiliste isikute juures. Kuid et mahaarvamised tehakse eelmise aasta tuludest, siis tuleb seda lõiget nii mõista, et neid mahaarvamisi ei tehta juriidiliste isikute tuludest. Käesolevas asjas on tegemist aga mitte juriidilise isiku, vaid Mihail Petrovi 1930. a. tuludega.

Eeltoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tulumaksu Peakomitee otsus 3. dets. 1931. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. veebruaril 1933. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebus Kinnitusnõukogu III osakonna otsuse peale 12. okt. 1932. a. Sadamatehaste kinnitumaksu tariifi asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kinnitusnõukogu III osakonna otsusega 12. oktoobrist 1932. a., mis haridus- ja sotsiaalministri poolt kinnitatud 19. okt. 1932. a., on Riigi Sadamatehaste kaebusel tühistatud Eesti Tööliste Kinnitusühisuse otsus 3. 11. 1931. a. kindlustusmaksu tariifi kõrgendamise kohta Sadamatehastes 28% pealt 32% peale põhjendusel, et RT 59 — 1930 avaldatud kindlustusmaksu tariifi käsitamise alused ei näe ette tariifi kõrgendamise põhjusena ettevõtte ametnikkude kindlustusühingu alla mittekuuluvust.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tööliste Kinnitusühisuse volinik vann. adv. Siegfried Bremen tühistada Kinnitusnõukogu III osakonna otsuse, seletades: 1) et Tööst. töö sead. § 375 põhjal kuuluvad kindlustamisele mitte ainult töölised, vaid ka ametnikud. Ametnikkude arv harilikult võrduvat 10% tööliste arvust. Et ametnikud tööga peaaegu sugugi kokku ei puutu ja ametnikud saavad suuremat palka kui töölised ja seega nende pealt ka maksud kõrgemad, siis olevat kindlustusühingu riisiko palju suurem ettevõtete juures, kui ametnikud kindlustamisele ei kuulu. Kindlustusmaksu tariif olevat kinnitatud 20. juunil 1930. a. (RT 59 — 1930), Sadamatehaste põhikiri aga Riigikogu poolt vastu võetud alles 12. juulil 1930. a. (RT 58 — 1930). Tariifi väljatöötamisel ei olevat võidud arvesse võtta erialuseid, mis ette nähtud selles põhikirjas. Sadamatehaste põhikirja § 18 järgi kuuluvat kindlustamisele üksnes töölised ja neistki ainult need, kes tööle võetud alates 1. novembrist 1930. a., s. o. nooremad, kes vähem vi-

lunud ja kellega õnnetusjuhtumid sagedamad. Seepärast pidavat üldtariif ebaõige olema Sadamatehaste jaoks; 2) et Tööst. töö sead. § 460 ja Kinnitusnõukogu sead. §§ 13 II p. 12 ja 13 järgi kinnitavat Kinnitusnõukogu ainult põhijooned ja üldalused, mille juures Kinnitusühisusel olevat õigus eritariife määrata. Kinnitusühisuse põhikirja § 36 (RT 1921 — 111) järgi olevat ka ühingul õigus ettevõtet muutunud asjaolude tõttu kõrgema tariifi liiki üle viia ja Kinnitusmaksu tariifi käsitamise aluste p. 3 ja 9 järgi (RT 59 — 1930) olevat Kinnitusühisusel õigus maksumäära kindlaks määrata neile ettevõtetele, mille kohta tariifi ei ole olemas, ja kõrgendada üldtariifi ettevõtete kohta, kus kardetavus suurem kui harilikult.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Tööst. töö sead. §§ 460—462 põhjal kinnitatakse kindlustusmaksude suuruse väljaarvamise põhijooned Haridus- ja sotsiaalministri otsusega pärast nende läbi vaatamist Kinnitusnõukogu poolt. Sama seaduse § 465 järgi määratakse iga-aastane kindlustusmaksude suurus kokkukõlas nende maksude väljaarvamise põhijoontega. Tööliste Kinnitusühisuse põhikirja § 36 järgi võib ettevõtet ühest kindlustusmaksu tariifi liigist kõrgemasse maksuliiki üle viia samuti kinnitatud põhijoonte alusel ja piirides. Haridus- ja sotsiaalministri poolt 12. juulil 1930. a. kinnitatud kindlustusmaksu tariifi (RT 59 — 1930) käsitamise aluste § 3 järgi võib Kinnitusühisuse juhatus määrata maksumäära neile ettevõtetele, mis kindlustusmaksu tariifis ei ole ära tähendatud, ning § 9 järgi võib Kinnitusühisuse juhatus kindlustusmaksu määra kõrgendada, kui mõnes ettevõttes suurem hädaoht on olemas, kui normaaloludes see tingitud. § 9 on ühtlasi näiteks loendatud rida suurema või vähema hädaohtlikkuse tunnuseid ning nende hulgas ei ole ühtki niisugust, mis lubaks selle paragraafi alusel talitada seoses asjaoluga, mis vahekorras on teatavas ettevõttes kindlustatud tööliste arv ja ametnikkude arv ja kas viimaseid üldse ettevõttes on olemas. § 3-at ei saa ka käesoleval juhul käsitada, sest tariifis on Sadamatehaste iseloomu kohaselt vastav liik ette nähtud, mida ei eita ka kaebaja, kui seletab, et sadamatehaseid on tarvis kõrgema tariifi liiki üle viia, kui nad esialgu olid arvatud. Tööst. töö sead. § 460, Kinnitusnõukogu sead. §§ 13 II p. 12 ja 13, Kinnitusühisuse põhikirja § 35 ja kinnitatud kindlustusmaksu tariif ei õigustanud käesoleval juhul Kinnitusühisust kõrgendamata Sadamatehaste kindlustusmaksu, sest see kõrgendamine ei ole toimunud kinnitatud kindlustusmaksude väljaarvamise põhijoonte alusel ja piirides. Kinnitusnõukogu oleks võinud üksnes Tööst. töö s. § 464 korral algatada kinnitatud põhijoonte uuesti läbi vaatamist ja alles nende muutmise korral vastavas suunas oleks tema võinud Sadamatehaste kindlustusmaksu kõrgendada.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22. p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Eesti Tööliste Kinnitusühisuse voliniku kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. veebruaril 1933. a.

Raudtee Peatehaste ülema kaebus HSM Töökaitse ja Sotsiaalkindl. Osakonna direktori otsuse peale 2. det. 1932. a. Peatehaste töölisnõukogu valimiste asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Raudtee Peatehaste ülem esines I jsk. tööinspektorile järgmise protestiga: Peatehaste tööliste poolt toimetatud 17. XI. 1932. a. töölisnõukogu valimisi. Valimiste protokollist nähtub, et töölisnõukogu liikmeiks on valitud J. Kukrus, J. Sommer, K. Kirsch ja E. Veber. Raudteevalitsuse ringkirja nr. 1452 — 21. X. 1932. a. põhjal ei tulevat lugeda töölisteks juhtivatel kohtadel, büroodes, kontorites ja kantseleides ning teistes seesugustes asutistes teenivad isikud. Töölisnõukogu liikmeiks olevat tööliste hulgas valitud ka määraline vabapalgaline — vanem kantseleiametnik Karl Kirsch, keda ei olevat sisse võetud tehaste poolt koostatud valimisõiguslike tööliste nimekirja. Seega olevat töölisnõukogu valimised toimunud Raudteevalitsuse ringkirja nr. 1452 — 21. X. 1932. a. vastaselt, mispärast palus valimisi tühistada. 24. novembril 1932. a. I jsk. tööinspektor vaatas läbi Riigiraudtee Peatehaste töölisnõukogu valimiste materjalid ja Raudtee Peatehaste ülema protesti ja leidis, et valimised on toimunud seaduspäraselt, mistõttu otsustas: töölisnõukogu liikmed ja nende asetäitjad valituks lugeda. Selle otsuse peale Raudtee Peatehaste ülem andis kaebuse Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktorile, seletades, et valimistest on lastud osa võtta ja ka valitud teenijaid, kes ei kuulu tööliste hulka seaduse mõttes. Otsusega 2. detsembrist 1932. a. Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor jättis Raudtee Peatehaste ülema kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses Raudtee Peatehaste ülem palub tühistada Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori otsuse 2. detsembrist 1932. a. ja Haridus- ja sotsiaalministeeriumile ette kirjutada töölisnõukogu valimiste korralduses täpsalt kinni pidada kehtivatest seadustest ja määrustest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Käesolevas asjas on vaidluse all küsimus, keda tuleb Tööstuslike kaitiste tööliskonna asutiste seaduse järgi lugeda töölisteks, s. o. kas ainult töölisi harilikus mõttes, või ühtlasi ka neid, keda harilikus mõttes loetakse teenijateks, näiteks kontori- ja kantseleiametnikud. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor, nagu nähtub tema kaevatud otsusest, on arvamisel, et tähendatud seaduse järgi tuleb töölisteks lugeda ka kontori- ja kantseleiametnikud. Vastupidisel seisukohal asub Raudtee Peatehaste ülem, nagu selgub tema kaebusest Riigikohtule. Tööstuslike kaitiste tööliskonna asutiste seadus räägib töölistest, kuid

ei nimeta kuskil, keda tuleb selle seaduse järgi töölisteks lugeda. Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor põhjendab oma seisukohta sellega, et kuna Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus ei ütle, keda tuleb mõista tööliste all, siis selle küsimuse selgitamiseks tuleb pöörduda samal päeval (kui eelnimetatud seaduski) Riigikogu poolt vastu võetud Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse poole, ja et viimase seaduse mõttes töölisteks loetakse ka kontori- ja kantsleiametnikud, siis ka Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seaduste järgi kontori- ja kantsleiametnikud tuleb töölisteks lugeda. Selle seisukohaga ei saa Riigikohus ühineda. Tuleb kõigepealt tähendada, et kuigi meie tööõiguslikud seadused ei anna teenija mõistet, nagu Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor oma otsuses tähendab, ometi teevad need seadused vahet tööliste ja teenija vahel. Näituseks, Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse § 2 on ette nähtud, et töölisteks selle seaduse käsitamisel loetakse kõik ettevõtete töölistes ja teenijad. Tähendab, see seadus tunneb töölisti ja ka teenijaid, kuid loeb neid selle seaduse käsitamisel võrdseteks. Edasi, Tööstusliku Töö seaduse (neljas jaotus, kolmas peatükk) § 261 on tähendatud, et kõigil käesoleva kolmanda peatüki määrustes ettenähtud juhtumitel sarnanevad teenijad töölistega. See seadus jällegi tunneb töölisti ja tunneb teenijaid. Samuti ka Tööstusliku töö seaduse neljanda peatüki § 377. Kui teatava eriseaduse järgi selle (s. o. eriseaduse) käsitamisel töölistes ja teenijad loetakse võrdseteks, siis sellest ei saa järeldada, et ka iga teise seaduse järgi töölistes ja teenijad tuleb võrdseteks lugeda, ilma et seadus ise neid võrdseiks tunnistaks. Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse § 2 on selgesti öeldud, et „töölisteks käesoleva seaduse mõttes loetakse kõik käitises töötavad palgalised, välja arvatud . . .“ (p.p. 1—5 loendatud isikud). Kui see seadus ainult selle seaduse käsitamisel teenijaid loeb võrdseteks töölistega, siis seda võrdsuse või sarnasuse mõistet ei saa sellest seadusest üle viia teise seadusse, s. o. Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadusse, mis seadusega teenijaid ei ole loetud võrdseteks töölistega. Et, nagu eespool seletatud, seadused teevad vahet teenija ja tööliste vahel (kuigi nad ei anna teenija ja tööliste täpsat mõistet) ja et Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus räägib ainult töölistest ega tunnista teenijaid töölistega võrdseteks, siis osutub ekslikuks Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori arvamus, et Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seaduse mõttes teenijad, s. o. kontori- ja kantsleiametnikud, tuleb ka töölisteks arvata. Tähendatud seaduse järgi valitakse töölistnõukogu liikmed tööliste poolt (§ 12) ja tööliste seast (§ 13). Asjatoimetusest nähtub, et Raudtee Peatehaste töölistnõukogu liikmete valimisest on osa võtnud ka teenijad ja et nõukogu liikmeks on valitud ka kantsleiametnik. Järelikult tähendatud töölistnõukogu moodustamine on toimunud seadusvastaselt, mistõttu kaevatud Haridus- ja sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori otsus ei või jõusse jääda.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori otsus 2. detsembrist 1932. a. tühistada ja asi samale direktorile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. veebruaril 1933. a.

Senno Vallavalitsuse revisjonkaebus Petseri II jsk. rahukohtuniku otsuse peale 14. detsembrist 1931. a. Tartu Linnavalitsuse kaebuse asjas Senno Vallavalitsuse otsuse vastu Ivan Osinin'i saate- ja sõidukulude asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Petseri 2. jaosk. rahukohtuniku otsusega 14. dets. 1931. a. on tühistatud Senno Vallavalitsuse otsus Ivan Osinini saate- ja sõidukulude mitte- tasumise kohta Tartu Linnavalitsusele, tunnustatud, et Osinin kuulub Senno valla hooldusele, ja Senno vallavalitsusele ette kirjutatud tasuda Tartu linnale Ivan Osinini saate- ja sõidukulud 21 kr. 70 senti põhjendusel, et Hoolek. sead. § 126 järgi tasus Tartu linn Osinini saate- ja sõidukulud, kuid et Osinini alaline elukoht on Senno valla piirides ja tema paigutamine haiglasse on toimunud Senno vallavalitsuse korraldusel, siis on Senno vald kohustatud need kulud enda kanda võtma.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Senno vallavalitsus tühistada rahukohtuniku otsuse, seletades, et vaimuhaigete ja langetõbiste saate- ja sõidukulude üle haiglasse ei tule mitte otsustada Hoolek. sead. §§ 19, 21, 22, 90 jt. üldiste määruste järgi, vaid üksnes § 126 järgi, ning § 126 järgi pidavat kandma saate- ja sõidukulud just see omavalitsus, kelle piirkonnas vaimuhaige või langetõbine haiglasse paigutamise ajal juhtub viibima.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Vaimuhaigete ja langetõbiste eest hoolitsemise kulude kandmine ravitsusasutistes, varjupaikades ja perekondades ühes sinna paigutamise kuludega toimub Hoolek. sead. §§ 124, 125 ja 126 järgi ning nende kulude kandmise kohta ei ole kohaldatavad, nagu revisjonkaebuses õieti seletatud, Hoolek. sead. §§ 19, 20 ja 21 eeskirjad. § 126 näeb otseselt ette, et vaimuhaige ja langetõbise saatekulud ravitsusasutisse, varjupaika või perekonda kannab, kui vaimuhaige ise ja tema sugulased seda ei suuda, see omavalitsusasutis, kelle piirkonnas vaimuhaige või langetõbine asutisse paigutamisel viibib, kusjuures ei ole ette nähtud kulude tagasinõudmise võimalust teiselt omavalitsusasutiselt § 19 kohaselt või varjupaika paigutatava alalise elukoha omavalitsusasutiselt. §§ 19, 20 ja 21 kohaselt võib hoolekandekohustuse üle otsustada abiandmise korraldamisel vaimuhaigele ja langetõbisele üksnes

kodus, kuna paigutamisel perekonda, ravitsusasutisse või varjupaika on abiandmiskulude kandmine teisiti korraldatud (§§ 124, 125 ja 126).

Ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Petseri II jaoskonna rahukohtuniku otsus 14. detsembrist 1931. a. tühistada ja Tartu Linnavalitsuse voliniku poolt rahukohtunikule antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. märtsil 1933. a.

Tallinna Linnavalitsuse kaebus kohtu- ja siseministri korralduse peale, mis väljendatud Kohtu- ja siseministeeriumi Administratiiv-osakonna kirjas Tallinna Linnavalitsuse 2. I. 1933. a. nr. 1387 — Tallinna linnavolikogu poolt vastu võetud linnamaksude, nende tähtaegade ja trahvirahade otsuse Riigi Teatajas avaldamata jätmise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

2. I. 1933. a. nr. 1387 all teatas Kohtu- ja siseministeeriumi Administratiiv-osakond Tallinna Linnavalitsusele vastuseks kirjale 19. XII. 1932. a. nr. 18974, et kohtu- ja siseminister „Riigi Teataja“ seaduse (RT 115 — 1927, s. nr. 92) §§ 6 ja 7 põhjal ei leia võimaliku olevat edasi anda avaldamiseks Riigi Teatajas Tallinna linnavolikogu otsust 16. nov. 1932. a. linnamaksude, nende tähtaegade ja trahvirahade kohta järgmistel põhjustel: Linnavolikogu on oma ülemaltoodud otsuses määranud: 1) veo- ja sõiduäriks tarvitavate hobuste ja eeslite, 2) koerte ja 3) igat liiki mootorpaatide, paatide, süstade ja jahtide pealt võetavatelt maksusummadel, mis maksutähtaegadeks tasumata on jäänud, võtta viivitusraha: esimesel kuul 25%, pärast esimest kuud 100% maksmata jäänud maksude summast. Viivitusraha määramine 25% suuruses esimesel kuul kõigilt loendatud maksuobjektidelt, samuti ka viivitusraha määramine 100% suuruses mootorpaatidelt ja jahtidelt pärast esimest kuud ei ole seaduspärane. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917. a. nr. 274, art. 2010) §§ 78, 79, 97 ja 101 näevad ette tähtajaks tasumata jäänud maksude: 1) veo- ja sõiduäriks tarvitavatelt hobustelt, 2) koertelt ja 3) paatidelt ja süstadel sissenõudmise kahekordselt, kuna sama seaduse § 103 jahtidelt ja mootorpaatidelt võetava maksu viivitamise eest eriprotsendimäära ette ei näe. Administratiiv-sissenõudmise seaduse (RT 1932 — 2, art. 15) § 70 määrab, et riigile ja omavalitsustele võlguolevaile summadele arvatakse juurde 6% aastas, kui vastavas seaduses ei ole nähtud ette eriprotsendimäära. Eeltoodust järeldub, et maksude tasumisega viivitamise eest linnaomavalitsused on kohustatud võtma viivitusprotsente nende normide määral, mis Linna sissetulekute,

väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduses ette nähtud, neid norme omalt poolt muutmata või määramata, sest mis seadus kindlaks määranud, see on kohuslik ega kuulu enam omavalitsuse määramisele. Need maksud aga, millede viivitamise eest maksuseadus eriprotsendimäära ette ei näe, käesoleval juhul maks jahtidelt ja mootorpaatidelt, tuleb nõuda sisse 6% aastas juurdearvamiseega, nii nagu määrab Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 70. Volikogu võib üksikuid maksuvõlgnikke nende põhjendatud palvetel vabastada nii viivitusprotsentide kui maksuvõlgade tasumisest, kuid protsendimäära muutmiseks või üldiselt ärajätmiseks puudub tal seaduslik alus. Nii on siis Tallinna linnaomavalitsus kohustatud nõudma sisse maksuvõlad veo- ja sõiduäriks tarvitatavatelt hobustelt, peale selle koertelt ja paatidelt ning süstadel kahekordselt, mootorpaatidelt ja jahtidelt aga 6% aastas juurdearvamiseega, ega olnud linnavolikogul seaduslikku alust vähendada seaduses ette nähtud viivitusraha määra esimesel kuul 25%-ni ja määrata maksuvõlade mootorpaatidelt ja jahtidelt viivitusprotsente oma äranägemise järgi Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 70 nõude vastaselt, mille tõttu ei või leida ka aset ülemaltoodud volikogu otsuse avaldamine Riigi Teatajas.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Linnavalitsus eeltoodud Kohtu- ja siseministri otsuse tühistada järgmistel põhjustel: Kohtu- ja siseministri korraldus olevat rajatud kahele alusele: 1) Ei olevat seaduspärane, et mootorpaatide ja jahtide maksu viivitusrahaks on määratud 100% maksust, sest Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917 a. 274, art. 2010) § 103 ei nägevat nende sõidukite pealt võetava maksu viivitamise eest ette eri protsendimäära, mispärast selle maksu viivitusprotsendi määr piirduvat Administratiiv-sissenõudmise seaduse (RT 2 — 1932, art. 15) § 70 põhjal 6%-ga aastas. See põhjendus olevat aga ekslik. Linna sissetulekute jne. seaduse § 2 olevat ette nähtud 30 mitmesugust maksu linnade kasuks, kusjuures iga nende kolmekümne maksu suuruse ja maksu võtmise lähema korra kohta olevat edaspidi antud iga maksu kohta eraldi juhiseid, mõne maksu kohta terves reas, mõne maksu kohta kahes ja kolmes, mõne lihtsama maksu kohta aga ühes ainsas paragrahvis. Käesoleval juhul olevat tegemist § 2 pkt. 27 ettenähtud maksuga ja nimelt maksuga jalgrataste, iseliikuvate sõidukite, jahtide ja mootorpaatide pealt. Selle maksu juhisteks olevat §§ 102 ja 103, viimane neist viitega §§-le 76—78. Neist paragrahvidest olevat § 102 pühendatud maksuobjektide loendusele ja maksu ülemmäärade näitamisele ning § 103 ühes §§ 76—78-ga selle maksu võtmise lähema korra äramääramisele. Neid paragrahve (102—103) tulevat alati võtta ühiselt, sest viimane neist (103) olevat tegelikult esimese (102) järg ja sisaldavat määrusi ühe ja sama maksu kohta. Kaheks paragrahviks olevat need määrused lahutatud puhttehnilistel põhjustel. Sellegipoolest, kuigi § 103-st puuduvad sõnad: „jahid ja mootorpaadid“, tulevat seda seletada ei millegi muuga, kui sellega, et maksuobjektide täielik loend on tehtud

§ 2 p. 27 ja § 102, ning seda täielikku loendit polevat peetud tarviliseks korrata enam § 103-s, kus on piiratud ainult üldmõistega — iseliikuvad sõidukid. Teist seletust sellele anda olevat võimatu. Kui pidada õigeks Kohtu- ja siseministri seisukohta, et iseliikuvate sõidukite mõiste alla ei saa tuua jahte ja mootorpaate, tuleks järeldada, et on loodud säärane ebamäärne olukord, kus linnadel on ainult õigus jahtide ja mootorpaatide peale määrata § 102 põhjal maksu (rohkem teha see paragrahv ei luba), kuid selle maksu võtmise korra, maksu tähtaja jne. kohta ei ole linnadel õigust teha mingisuguseid korraldusi, sest sellekohaseid õigusi andvas § 103 ei ole jahid ja mootorpaadid nimetatud. Edasi oleks kõikidel linnadel, kuhu aga mingisugune jaht või mootorpaat lühemaks ajaks sisse sõidab, õigus määrata nende pealt maksu (sest § 103, mille põhjal maksu võib määrata ainult ühes linnas, ei olevat nende maksuobjektide kohta kehtiv), kuid korraldada maksu sissenõudmist ei ole õigust ühelgi linnal. Kaebaja arvates nii jaht kui ka mootorpaat kuuluvat „iseliikuvate sõidukite“ hulka, muidugi § 103 mõiste kohaselt, mitte aga otseses mõistes, sest säärast sõidukit, mis ise liigub, ei ole olemaski. Edasi olevat kaebaja arvates Linna sissetulekute jne. seaduse venekelse teksti tõlkija E. Dolf § 103 esineva venekelse sõna „ekipaž“ väga õnnelikult ja § 103 tõsist mõistet väga tabavalt tõlkinud eesti keelde sõnaga „sõiduk“. Samuti nagu „iseliikuvat“ ei saa ka „ekipaži“ võtta selle sõna otseses mõistes, sest veoautot ei nimeta keegi ekipažiks, kuna aga § 102 loendis on seda siiski tehtud. Sellepärast kaebaja arvates puuduvat alus §§ 102 ja 103 käsitamisel eraldada iseliikuvate sõidukite (samodviižuštšijsja ekipaž) mõiste alt jahte ja mootorpaate ning jätta õhku rippuma nende esemete pealt linnade heaks lubatud maksu. Mis puutub Kohtu- ja siseministri teistesse põhjendustesse, siis tulevat pidada silmas, et Linna sissetulekute jne. seadustega (§§ 1 ja 2) on linnadele antud „õigus“ võtta oma kasuks teatavaid makse, mitte aga tehtud seda neile „kohustuseks“. Et aga linnad oma õiguse teostamisel ei läheks liiga kaugele, on kõik maksud piiratud teatavate ülemmääradega, milledest linnad ei tohi üle minna; ülemmäärast piirides võivad aga linnad vabalt oma äranägemise järgi oma õigusi teostada või neid isegi teostamata jätta. Seepärast, kui linn ei teosta oma õigust võtta kodanikkudelt maksuvõlgade viivitusraha täiel määral, on see tema õigus ja teda ei saa kohustada võtma kodanikkudelt rohkem, kui tema ise seda tahab võtta. Lähtudes sellest seisukohast, tulevat § 78 ettenähtud viivitusraha määrale vaadata kui teatavale ülemmäärale, millest kõrgemale linnad ei tohi minna. Säärane tõlgendamine olevat täielises kokkukõlas § 78 tekstiga. Nii algteksti venekelne lause „podvergajutsja vsõskaniju“ kui ka E. Dolfi tõlkes eestikeelne „nõutakse sisse“ eeldavad enne sissenõudmist linnavolikogult teatavat otsust või korraldust, millega määratakse karistus või trahv korratule maksualusele, ja puudub igasugune alus arvamiseks, et seda trahvi tohib trahvi määrav asutus määrata ainult kõrgemal määral. Selline kõrgemal määral trahvi nõudmine

linnade poolt olevat mõeldav ainult siis, kui sellest trahvist osa saab riik. Muudel juhtudel, ka käesoleval juhul, olevat säärane nõue täiesti ebamäärane ega sobivat kuidagi linnade maksu võtmise korra põhimõttega. Pealegi tulevat pidada silmas, et Tallinna linnavolikogu otsus 16. nov. 1932. a. selles osas ei ole midagi muud, kui maksude võtmise lähema korra, muu seas ka maksu tähtaegade äramääramine. Tähtajad olevat Tallinna linnavolikogu määranud kolmes järgus. Esimesena olevat määratud tähtpäev, mille möödumisel maks loetakse juba maksuvõlaks, kuid selle tasumiseks ilma trahvita antakse veel aega pool kuud. Teisena järgnevat uus tähtpäev, mille möödumisel ühe kuu jooksul on veel võimalik maksu tasuda, kuid juba väikese trahviga — 25%. Kolmandana olevat juba määratud maksu tasumise lõplik tähtpäev. Jääb aga veel sellel tähtpäeval maks tasumata, siis selleks juhuks olevat linnavolikogu otsustanud võtta trahvi kõrgeimal määral, mida lubab seadus. Säärane maksu võtmise lähema korra — maksu tähtaegade — määramine ei sisaldavat mingisugust kõrvalekaldumist seadusest ja selline kord olevat Tallinnas kehtiv olnud üle kümne aasta. Selles korras ja suuruses olevat võetud samal ajal ka trahvi jahtidelt ja mootorpaatidelt.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Tallinna Linnavalitsuse kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Kohtu- ja siseministril oli kaevatud korralduses ettetoodud põhjustel õigus mitte edasi anda avaldamiseks „Riigi Teatajas“ Tallinna linnavolikogu otsust 16. nov. 1932. a. Ekslik on kaebaja arvamus, et Linnade sissetulekute jne. seaduse (VSKK 1917. a. nr. 274, art. 2010) §§ 102 ja 103 tuleks võtta ühiselt, sest viimane neist olevat tegelikult esimese järg ja sisaldavat määrusi ühe ja sama maksu kohta, mispärast § 103 tulevat kohaldada ka jahtide ja mootorpaatide kohta, kuigi § 103 puuduvad sõnad „jahid ja mootorpaadid“, sest nende sõnade puudumine olevat seletatav sellega, et maksuobjektide täielik loendus olevat tehtud § 2 p. 27 ja 102, ning seda täielikku loendit ei olevat peetud tarvilikuks enam korrata § 103, kus olevat piirdutud ainult üldmõis- tega — iseliikuvad sõidukid. Kui ligemalt vaadelda Linnade sissetulekute jne. seaduse §§ 102 ja 103, siis nähtub, et jahtide ja mootorpaatide maksustamisel § 103 seoses § 102-ga ei saa võtta. § 102 ütleb, et maks jalgratastelt ja iseliikuvatelt sõidukitelt, samuti ka jahtidelt ja mootorpaatidelt (32 p. 27) võetakse kõigilt, kes peavad linnas sõiduks jalgrattaid ja iseliikuvaid sõidukeid, ka samuti jahte ja mootorpaate, kuna § 103 räägib, et isikud, kes on ühes linnas jalgrataste ja iseliikuvate sõidukite pealt maksu tasunud, on samast maksust vabad, kui nad sõidavad teises linnas (pri peredvižnenii v drugom gorode) ning on juurde lisatud § 103 teises lõikes, et maksu võtmisel jalgratastelt ja iseliikuvatelt sõidukitelt (samodvižuštših ekipažei) kohaldatakse §§ 76—78 ettenähtud juhised, s.t. muu seas (§ 78), et sellelt, kes ei ole õigel ajal maksu tasunud või tasunud vähemal määral, nõutakse sisse tasumata summa kahekordses suuruses. Nagu selgub eeltoodud seaduse

määrustest, ei ole õige kaebaja väljendus, et § 103 olevat piirdunud ainult üldmõistega — iseliikuvad sõidukid, sest § 103 otseselt tähendab, et maksu võtmise juures jalgratastelt ja iseliikuvatelt sõidukitelt kohaldatakse §§ 76—78 ettenähtud juhiseid (pravila). Seega § 103 üldse ei puuduta jahte ja mootorpaate ega ütle, et maksu võtmisel jahtidelt ja mootorpaatidelt tuleb kohaldada §§ 76—78 ettenähtud juhiseid, mistõttu Kohtu- ja siseministri arvamus on õige, et Tallinna linnavolikogul puudus seaduslik alus võtta vastu määrust selle kohta, et jahtide ja mootorpaatide omanikud, kui nad määratud maksu tähtajal ära ei tasu, peavad selle maksu (Linna sissetulekute jne. seaduse § 78 järgi) kahekordselt tasuma (100%). Põhjendamatu on ka kaebaja arvamus, et säärasel juhul jääb jahtide ja mootorpaatide pealt linnade heaks võetav maks õhku rippuma, sest nende esemete pealt määratud maks kuulub ikkagi sissenõudmisele, kuid tähtjaks mittetasumise korral ei saa nõuda seda maksu kahekordselt, vaid kaevatud korralduses tähendatud viivitusprotsendiga.

II. Kaebaja tähendab täiesti õieti, et Linnade sissetulekute j.n.e. seadusega on linnadele antud õigus võtta oma kasuks teatavaid makse, mitte aga tehtud seda neile kohustuseks. Samuti on õige, et ülemmäära piirides võivad linnad neid makse määrata ja soovi korral neid üldse mitte määrata. Kuid käesoleval juhul ei ole tegemist mingi maksu ülemmääraga, vaid § 78 ettenähtud juhiseiga, mis otseselt ette näeb, et neilt maksumaksjatelt, kes määratud tähtjaks maksu ära ei tasu või puudulikult tasuvad, nõutakse maks kahekordselt sisse. See on kindel juhis, mis seadusandja poolt antud, ja linnavolikogu omalt poolt ei või seda oma otsusega muuta.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Tallinna Linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. märtsil 1933. a.

Vastemõisa vallavolikogu revisjonkaebus Viljandi I jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29./31. detsembrist 1932. a. Viljandi Maavalitsuse protesti asjas Vastemõisa vallavolikogu otsuse vastu valla algkooli juhataja Madis Raabe vallavolikogu koosseisust väljaarvamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Viljandi 1. jsk. rahukohtunik 29./31. detsembril 1932. a. otsustas tühistada Vastemõisa vallavolikogu otsuse 1. aprillist 1932. a. prot. nr. 1 p. XI, ja vallavolikogule ette kirjutada otsustada valla algkooli juhataja-õpetaja Raabe

vallavolikogu koosseisust väljaarvamise ja tema volituse tühistamise küsimus maavalitsuse administratiiv-osakonna 10. veebruari 1932. a. nr. 7198 ettepaneku kohaselt. Oma otsuse rahukohtunik põhistas järgmiselt: 1917. a. 21. mai Vene Vallasemstvo seaduse § 53 järgi, mis seaduse reeglite alusel on asutatud ka meie omavalitsused, nagu Riigikohus on seletanud (Riigik. adm. os. toim. nr. 437^r — 1931) ei või vallasemstvo teenistuses seisvad isikud olla revisjonikomisjoni liikmeteks. Et revisjonikomisjoni poolt leitud puuduste üle peab vallavolikogu oma terves koosseisus seisukoha võtma, siis, järelikult, need vallavalitsuse teenistuses seisvad isikud ei võiks olla ka vallavolikogu liikmeteks. Et ka 1917. a. Semstvo seaduse muutmise seaduse § 107 märkuse juhatusel ei või omavalitsuse teenistusse võtta neid isikuid, kes on sama omavalitsuse volikogu liikmeteks ja et seda põhimõtet tuleb analoogia põhjal kehtivaks lugeda ka vallavolikogu liikmete kohta. Et Raabe seisab Vastemõisa vallaomavalitsuse teenistuses, siis peab ülaltoodud asjaoludel arvamusele tulema, et tema ei või olla sama vallavolikogu liikmeks.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses Vastemõisa vallavolikogu volinik vann. adv. Kaarel Baars palub tühistada Viljandi 1. jsk. rahukohtuniku otsuse, seletades: Vene Vallasemstvo seadus keelavat vallavolinikkudel, kes valla teenistuses seisavad, ainult revisjonikomisjoni liikmeks olemise, muid kitsendusi vallateenistuses seisvate isikute kohta ei olevat seaduses ette nähtud. Rahukohtunik tõlgendavat Riigikohtu otsust Jürgeni asjas (toim. nr. 437^r — 1931) ekslikult. Aluseta olevat ka rahukohruniku tuginemine Vallasemstvo seaduse muutmise seaduse § 107 märkusele.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Küsimuse lahendamisel, kas valla algkooli õpetaja-juhataja kui vallaomavalitsuse teenistuses seisev isik võib olla ühtlasi ka sama vallaomavalitsuse esituskogu, s. o. vallavolikogu liikmeks, rahukohtunik on tuginenud 1917. a. 21. mai Vene Vallasemstvo seaduse § 53-le ja 9. VI. 1917. a. Semstvo seaduse muutmise seaduse § 107 märkusele ja on nende seaduste määruste tõlgendamisel ja analoogia käsitamisel otsusele jõudnud, et valla algkooli õpetaja-juhataja ei või samal ajal olla ka sama vallavolikogu liikmeks. Ühtlasi rahukohrunik on tuginenud ka Riigikohtu otsusele 17./31. märtsist 1931. a. (Riigik. adm. osak. toim. nr. 437^r — 1931). Selles otsuses Riigikohus on seletanud, et kuna meie omavalitsused on asutatud 1917. a. 21. mai Vene vallasemstvo seaduse reeglite alusel, siis küsimuse lahendamisel, kas vallaomavalitsuse teenistuses seisev isik võib olla valla revisjonikomisjoni liikmeks, tuleb käsitada ka tähendatud seaduse norme, ja et kuna Vene Vallasemstvo seaduse § 53 näeb ette, et vallasemstvo teenistuses seisvad isikud ei või olla revisjonikomisjoni liikmeteks, siis ka N. algkooli juhataja, kui valla teenistuses seisev isik, ei või olla ühel ja samal ajal algkooli juhatajaks ja valla revisjonikomisjoni liikmeks. Vene vallasemstvo seaduse § 53 keelab vallaomavalitsuse teenistuses olevatele isikutele valla revisjonikomisjoni liikmeks olemise; muid kitsendusi

vallaomavalitsuse teenistuses seisvate isikute kohta see norm ei näe ette. Kui seadusandja oleks tahtnud vallaomavalitsuse teenistuses seisvatele isikutele keelata ka vallavolinikuks olemise, siis ta oleks pidanud selle tahte selgesti ka väljendama. Et ta seda ei ole teinud ja et § 53 sisalduv seaduse määrus on erinorm, mida ei saa laiendavalt tõlgendada, ning et ka ükski teine seadus ei keela vallaomavalitsuse teenistuses seisvatele isikutele vallavolikogu liikmeks olemise, siis ei saa ka Vastemõisa valla algkooli õpetaja-juhatajale M. Raabele keelata vallavolikogu liikmeks olemist. Rahukohtuniku tuginemine 9. VI. 1917. a. Semstvo seaduse muutmise seaduse § 107 märkusele on aluseta, sest see seadus ei käsita vallaomavalitsust.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viljandi 1. jaoskonna rahukohtuniku otsus 29./31. detsembrist 1932. a. tühistada ja Viljandi Maavalitsuse poolt rahukohtunikule antud protest tagajärjeta jätta.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. märtsil 1933. a.

Paberivabriku a.-s. „Koili“ kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 27. jaan. 1932. a. — 1931. a. lisaärimaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Ots. Maksude Peakomiteele antud kaebuses palus paberivabriku a.-s. „Koili“ volinik tühistada Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee otsus 30. okt. 1931. a. vabriku 1931. a. lisaärimaksustamise asjas, maha arvates 1930. a. maksualusest kasust viimase juurde arvatud: 1) tööstuses olevate masinate ja aparaatide asendamiseks ja korrashoidmiseks ostetud osade peale kulutatud 2.240 kr. 6 senti; 2) ettevõtte Tallinna maja jooksva remondi peale kulutatud 1.946 kr. 28 s.; 3) direktor Sommer'i reisukulud 668 kr.; 4) esindus- kulud 2.982 kr. 6 senti ja 5) delkrederemaks 46.766 kr. 1 sent — kokku 55.602 kr. 41 s. ja vastavalt sellele välja arvata 1931. a. kasuprotsendimaks.

Otsemaksude Peakomitee, arutanud 27. jaanuaril 1932. a. eeltähendatud kaebust, otsustas jätta kaebuse rahuldamata. Peakomitee põhistas oma otsuse järgmiselt: 1) masinate küljeseinte iga on üle ühe aasta ega ole millegagi tõendatud, et siin tegemist on katkiläinud küljeseinte asendamisega; 2) tööriistad kuuluvad aktiveerimisele ja tulust mahakirjutamisele ainult nende kõlbmatuks muutumisel; 3) transmissioonivõll on omandatud reservis hoidmiseks ja kuulub aktiveerimisele; 4) ei ole millegagi tõendatud, et tõsteplokid on omandatud vanade asendamiseks; 5) „garaaži ümberehitus ja palkoni ehitus“ kui kapitaalremondi kulu kuulub aktiveerimisele; 6) reisukulud, mis

kulutatud ettevõtte juhatuse poolt, kelle tasu ületab seaduses ettenähtud normi, loetakse juhatuse lisatasuks; 7) delkredere ei ole Ärimaksu seaduses nähtud ette kuluna ja käesoleval juhul delkredere nime all makstud kr. 46.766.01 moodustab üle 12% makstud protsendid; pealegi Ärimaksu seaduses ei ole nähtud ette riisiko kindlustamist, vaid on nähtud ette ainult kinnis- ja vallasvara kindlustamine (§ 519 p. II lit. a).

Riigikohtule antud kaebuses palub paberivabriku a.-s. „Koili“ volinik tühistada O. M. Peakomitee otsuse ja maha arvata 1930. a. maksualusest kasust: 1) tööstuses olevate masinate ja apraraatide asendamiseks ja korrashoidmiseks ostetud osade peale kulutatud 2.240 kr. 6 s. 2) ettevõtte Tallinna maja jooksva remondi peale kulutatud 1.946 kr. 28 senti; 3) direktor Sommeri reisukulud 668 kr.; 4) esinduskulud 2.982 kr. 6 senti ja 5) delkrederemaks 46.766 kr. 1 sent, kokku 54.602 kr. 41 senti, ja vastavalt sellele välja arvata 1931. a. kasuprotsendimaks. Kui aga Riigikohus ei saa punkt 1 ja 2 all tähendatud küsimusi ekspertiisita otsustada, siis nende lahendamiseks ekspertiis määrata. A.-seltsi volinik põhistab oma kaebust järgmiselt: Kuigi ärimaksu käsitamise instruksiooni § 55 p. 7 nõudel peab bilansi aktivasse sisse kantama ehitussisesead-inventar ja üldse kõik teised mitte müügiks määratud asjad, nende omandamise hinna järgi, mis hinna juurde arvatakse ka kapitaalremondi väärtus, mis nimetatud varanduste väärtust bilansis suurendab, loetakse siiski end. Vene Senati seletuse põhjal 14. juulist 1912. a. nr. 8184 (vaata Nürnberg, lk. 215 § 19) summad, mis on kulutatud aru andma kohustatud ettevõtte poolt masinate ja aparaatide osade asendamiseks ja täiendamiseks, selle ettevõtte varanduse korrashoidmise ja tõeliku remondi kuludena ilma selle varanduse väärtuse bilansi järgi kõrgendamiseta, sest mitte masinad ise pole kõrvaldatud tarvitamisest ja asendatud uutega, vaid ainult nende osad.

Sellest seletusest selgub kahtlemata, et ainult sel juhul, kui masinad või aparaadid ise kõrvaldatakse tarvitamisest ja asendatakse uutega, võib kõnet olla inventari väärtuse suurendamisest, mitte aga, kui ainult nende kõlbmatuks läinud osad asendatakse uutega. Käesolevas asjas on aga ainult säärase aparaatide osade asendamisega tegemist.

1. Kaebuse Otsekoheste Maksude Peakomiteele p. 1 a. kohta kr. 1072.70 pärast leiab viimane, et masinate küljeseinte iga on üle ühe aasta ja ei ole millegagi tõendatud, et siin tegemist on katkiläinud küljeseinte asendamisega. Peakomitee kinnitamine, et masinate küljeseinte iga on üle ühe aasta, on põhjendamata, ja sellepärast ka arusaamatu, sest seaduses pole kusgil fikseeritud säärane iganemise tähtaeg, õnnetus võib aga juhtuda igal ajal, ja et siin on juba olemasoleva masina osade asendamisega tegemist, selleks on tõenduseks toimetuses olev C. Haubold'i arve, milles öeldud, et küljeseinad kuuluvad juba enne muretsetud masina juurde.

Kaebuse p. „b“ juurde kr. 273.37 pärast tähendab Peakomitee: tööriistad kuuluvad aktiveerimisele ja tulust mahakirjutamisele ainult nende kõlbmatuks muutumisel. Ka siin ei võta Peakomitee arvesse, et siin on tegemist ainult tarvidust mööda kõlbmatuks muutunud väikeste tööriistade asendamisega uutega, ilma töökoja riistade koosseisu üldise väärtuse selle läbi suurendamiseta. Kaebuse p. „c“ juurde kr. 333.90 pärast leiab peakomitee, et transmissioonivõll, mis omandatud reservis hoidmiseks, kuulub aktiveerimisele. Ka siin tuleb selle peale tähendada, et see võll moodustab ainult juba kohaloleva masina osa, mida algosa rikkumisel võib kohe tarvitusele võtta, ilma et masina väärtus selle läbi bilansi suhtes kõrgeneks. Kaebuse p. „d“ kohta kr. 362.09 suhtes tähendab Peakomitee, et ei ole millegagi tõendatud, et tõsteplokid on omandatud vanade asendamiseks.

Säärased plokid moodustavad enesestmõistetavalt ainult aparaatide täiendavaid osi ega peaks sellepärast iseseisvaks inventariks loetama. Mis puutub linnamaja remondikulude kr. 1946.28 suurusse, mille kohta Peakomitee kinnitab, et siin kapitaalremondiga tegemist on (nähtavasti mõistab Peakomitee sõna kapitaalremondi all remonti, mis varanduse väärtust kõrgendab), siis jätab Peakomitee täiesti motiveerimata, mis põhjustel ta selle remondi sääraseks loeb. Ärimaksu käsitamise instruksiooni § 55 p. 7 põhjal kuuluvad aktiveerimisele ainult kapitaalremondid, mis varanduse väärtust suurendavad, kui aga, nagu käesoleval juhul, remont ainult selles seisab, et harilikuks tarvitamiseks asendatakse kõlbmatuks läinud osad uutega (näiteks palkoni uste uuendamine) ja parandatakse rikkiläinud osad üksnes varanduse korrashoidmise sihiga, siis on ebaõige säärases remondis näha remonteeritud objekti väärtuse suurendamist Ärimaksu seaduse mõttes.

Üldse toonitab Peakomitee eespool toodud punktides küsimuste tõendamatu kaebaja poolt, ühelt poolt arvestamata jättes, et kõik mainitud kulud on A/S. „Koili“ revisjonikomisjoni poolt revideeritud ja õigeks tunnistatud, ja teiselt poolt ise põhjendusega jättes oma vastuväited.

Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee asutamise seaduse (12. aprillist 1920. a. RT 1920 — 61/62, s. nr. 179) § 17 põhjal oli maksuasutise revidendil muu seas õigus kahtluse korral ka toime panna ettevõtte ülevaatus ja sel teel kindlaks teha, kas maksja kinnitused vastavad asjaoludele või mitte, mida ta aga revisjonil viibides ettevõtte vabriku asukohas (Kohilas) on täitmata jätnud, sellega minu volitajalt võimalust võttes kohal tema poolt kinnitatud asjaolusid tõendada. Kui aga Peakomitee nüüd kõiges selles kahtleb, mis ette toodud, ise aga oma kinnitusi asjaoludega tõendada ei suuda, siis ei jää ülaltähendatud küsimuste objektiivseks lahendamiseks muud järele, kui Maksustamis-korralduse seaduses (RT 1 — 1932) § 52 ettenähtud ekspertiis.

II. Kaebuse p. II lit. „a“ juurde direktor Sommer'i reisukulude kohta kr. 668 suuruses seletab Peakomitee, et reisukulud, mis kulutatud ettevõtte juhatuse poolt, kelle tasu ületab seaduses ettenähtud normi, loetakse juha-

ruse lisatasuks. Ärimaksuseaduse § 519 p. 1 lit. „b“ (vene) põhjal arvatakse maha ettevõtte poolt kantud reisukulud, ilma mingisuguse erandita ettevõtte juhatuse suhtes. Oma otsuse aluseks võtab Peakomitee nähtavasti Riigikohtu otsuse 23. veebruarist 1932. a. nr. 32, A/s. E. Johanson'i paberivabriku asjas, kuid tähele panemata jättes, et nimetatud ettevõtte juhatuse poolt kantud reisukulude spetsifikatsioon ei olnud esitatud ettevõtte revisjonikomisjonile kinnitamiseks, ja et need muidugi selle tõttu kui aruandmiseta kulutatud kulud tunnistati juhatuse isiklikuks kuluks ja loeti tema lisatasuks. Käesolevas asjas on aga need kulud, nagu minu kaebuses ka näidatud, a/s. äriraamatutes õigel ajal läbi viidud ja tema revisjonikomisjoni poolt kinnitatud.

Kaebuses p. II „b“ ettetoodud esinduskulude kohta kr. 2982.06 jätab peakomitee oma otsuse üldse motiveerimata, mistõttu tuleb jääda selles kaebuses ettetoodud väidete juurde.

Kaebuses p. III ettetoodud väidete vastu, vekslite delkredere maksualuse kasu juurdearvamise kohta, leiab Peakomitee, et delkredere ei ole Ärimaksu seaduses nähtud ette kuluna ja käesoleval juhul delkredere nime all makstud kr. 46.766.01 moodustab üle 12% makstud protsendid; pealegi Ärimaksu seaduses ei ole nähtud ette riisiko kindlustamist, vaid on nähtud ette ainult kinnis- ja vallasvara kindlustamine (§ 519 p. II lit. a). Et säärane vaade täiesti ebaõige on, selgub veel alljärgnevatest täiendustestkaebuse juurde.

Vekslite delkredere tunnistatakse nii teaduses kui ka kõikides uuemates seadusandlustes üheks kindlustusoperatsiooni haruks. Oma „Kaubandusõiguses“ lk. 856 ütleb prof. Feodorof: „Kindlustusobjektiks võivad olla mitte ainult reaalsed esemed, vaid ka nõudeõigused, näiteks rahalise väärtusega dokumentide põhjal.“ Sest kindlustusobjektiks võivad olla kõik esemed, millel on varanduslik väärtus, s. o. esemed, mida võib ümber hinnata raha peale. Sellepärast Peakomitee vaade, et kindlustus on Ärimaksu seaduses ette nähtud ainult kinnisvara ja vallasvara suhtes, on esiteks liiga kitsas ja teiseks ka ebaõige, sest liikuva varanduse mõiste hulka kuuluvad tingimata ka väärtpaberid ja rahalise väärtusega dokumendid, nagu aktiivsed vekslid, mis moodustavad iga nende omaniku aktiivse varanduse ja peab ärimaksu käsitamise instruksiooni § 55 p. 2 järgi sisse kantama ettevõtte bilansi aktivasse. Nagu nähtub minu volitaja bilansist 31. detsembrist 1930. a. on tema vekslinõudmised, kokkukõlas ärimaksu käsitamise instruksiooni eeskirjaga, eraldi näidatud tema bilansi aktivas kui tema reaalne liikuv varandus, mis kui säärane ettevõtte varanduslikkude huvide kaitseks võib muidugi kindlustada kõiksuguste juhtuda võivate kahjude vastu, nagu näiteks ka väärtusetuks muutumise vastu. Säärased kindlustused esinesid ka juba Venemaal, näiteks võidulaenupiletite kindlustamine kustutamise vastu. Ühes riisiko kasvamisega kasvasid ka aastast aastasse laenupiletite kindlustuspreemiad. Nende preemiade maks tunnistati kindlustuskuluks, mis ei allunud kasu-prot-

sendiga maksustamisele. Siin tuleb silmas pidada, et Ärimaksu seadus on tekkinud ajal, kui varanduse kindlustus ei olnud veel nii arenenud, et kõiki kindlustusharusid ja -viise tol ajal ette näha võis. Uuemad seadused, nagu ka meie Tulumaksu seaduse § 9 (RT 63/64 — 1920) näevad aga otsekohe juba ette ka rahaliste väärtpaberite kindlustamise, milliste hulka kahtlemata kuuluvad ka aktiivsed vekslid. Erandid tehakse seaduses ainult ettevõtete mahaarvamiste suhtes iseenese kindlustuskapitali fondi jaoks, mis maha- kirjutused ärimaksu käsitamise instruksiooni p. 8 § 60 alusel kasuprotsendi- maksust vabastatud ei ole. Et aga vekslite delkredere moodustab täiesti ise- seisva vekslidiskontoga mittesegatava operatsiooni, olgugi et need operat- sioonid praktikas teinekord juhuslikult ka koos võivad esineda, tõendavad: 1) 3 siia juurdelisatud Kaubandustööstuskoja, kindlustus-aktsiaselts „Eka“ ja pangamaja „G. Scheel ja Ko“ õiendust, ja 2) „Riigi Teatajas“ 1932. a. nr. 29 ilmunud seadus 24. märtsist 1932. a. nr. 243, mis seadusega ka meie seadusandlus ülalargumenteeritud seisukohale asub.

Lõppude lõpuks tuleb veel sellele tähelepanu juhtida, et siia juurde- lisatud pangamaja „G. Scheel ja Ko“ kirja põhjal 27. veebruarist 1932. a. delkredere maks £ 2363 — 5 — 3 = kr. 43.103.63 on toimetuses olevate nimetatud pangamaja arvete järgi juba näidatud panga tuluna, ja järelikult ka maksuasutise poolt maksustatud. See fakt juba iseenesest võtab maksu- asutiselt õiguse sellesama summaga ka nüüd maksustada a/s. „Koil'i“, mis tähendaks ühel ajal teiskordset maksuvõtmist sama objekti pealt. Kuid selle asjaolu on Otsekoheste Maksude Peakomitee istungil 27. jaanuaril 1932. a. tähele panemata jätnud sellele vaatamata, et see suuliselt istungil ette toodud.“

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et O. M. Peakomitee otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järg- mistel põhjustel: Peakomitee arvamuse, et vekslite delkredere kulud ei moo- dusta OMS § 519 p. 2 lit. a ettenähtud kulu, on täiesti ekslik, sest OMS § 519 p. 2 lit. a näeb ette säärase kulu, sest vekslid on ettevõtte varandus, mis võib kindlustada. Seda tehakse delkredere operatsiooni läbi, mis ei moodusta vekslite diskonteerimise kulu ega ole üldse seotud vekslite diskonteerimisega ja võib ette võtta ka vekslite diskonteerimiseta. Seepärast delkredere kulud kuuluvad mahaarvamisele ettevõtte kasust. Ekslik on ka Peakomitee seisukoh- t, et masinate küljeseinte asendamine uutega ei moodusta kulu, mis kuulub kasust mahaarvamisele sel põhjusel, et masinate seinte iga-aasta on üle ühe aasta ja tõendamata, et tegemist katkiläinud küljeseinte asendamisega. Peakomitee seisukoht oleks põhjendatud ainult siis, kui kindlaks oleks tehtud, et endiste küljeseinte asendamisega uutega oleks masinate hinnaväärtus tõusnud. Seda aga kindlaks tehtud ei ole. Rikkiläinud küljeseinte asemele aga on võimalik igal ajal uued küljeseinad muretseda ja säärase kulu on masina korrashoiu kulu. Neil põhjustel ei või Peakomitee otsus jõusse jääda ja kuulub tühistamisele. Mis puutub aga kaebuses toodud väitesse tööriis-

tade muretsemiseks, reservis hoitava transmissioonivõlli omandamiseks, rösteplokkide omandamiseks, garaaži ümberehitamiseks ja palkoni ehitamiseks tehtud kulude kohta ja direktori poolt reisudeks ärakulutatud summade kohta — siis need väited ei ole kaaluvad ega põhjusta Peakomitee otsuse tühistamist ja selles osas puudub alus Peakomitee otsuse tühistamiseks, sest need kulud on õieti arvatud säärasteks kuludeks, mida OMS § 519 p. 1 lit. d järgi ei ole lubatud ettevõtte kasust maksustamisel maha arvata, põhjustel, mis toodud Peakomitee otsuses.

Neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. märtsil 1933. a.

Hans Tuul'e kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 1. novembr. 1932. a. tempeltrahvi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Notar Hans Tuul oli tema juures 17. IX. 1931. a. sõlmitud kinkelepingu väärtuse Peeter Uibo ja August Uibo vahel Mõniste vallas asuva „Mäekonna nr. A—41“ maakoha kohta hinnanud 2250 krooni peale ja selle lepingu pealt oli õiendatud tempelmaksu 22 kr. 50 senti. Maksudevalitsuse otsusega 12. dets. 1931. a. oli nõutud Peeter Uibolt ja August Uibolt solidaarselt 13 kr. 99 s. tempelmaksu ja notar Hans Tuulelt tempelmaksutrahvi 55 kr. 96 senti, põhjusel, et Peeter Uibo ja tema naise ülalpidamise väärtus oli tempelmaksu õiendamisel hinnatud 1275 kroonile, aluseks võttes aastase ülalpidamise väärtust 150-kroonilises summas, kuna aga oleks tulnud aluseks võtta Tulum. sead. § 22 kohaselt ülalpidamise aastast väärtust isiku kohta 200 krooni ja eluaegse ülalpidamise väärtust antud juhul 3200 krooni. Maksupeakomitee otsusega 1. nov. 1932. a. on notar Hans Tuule kaebus tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Tempelm. sead. § 6 p. 1 põhjal, kui tasu määratud ainetes või teos, arvestatakse need kohalikkude hindadega toimingu sõlmimise ajal ja et Maksudevalitsus oli õigustatud TKS § 9 ettenähtud analoogia põhjal aastase eluülalpidamise väärtuse aluseks võtma Tulum. sead. § 22 põhjal normi 200 krooni; 2) et kaebaja ei ole millegagi tõestanud, et täieliku ja korraliku ülalpidamise väärtus aasta kohta maal oleks kohalikkude hindade järgi vähem kui 200 krooni.

Riigikohtule antud kaebuses palub notar Hans Tuul tühistada Maksu-peakomitee otsust, seletades: 1) et Tempelm. sead. § 6 p. 1-se teist löiget võivat kohaldada kui teos ja ainetes määratud kohustuste liik ja hulk on täpsalt kindlaks määratud ja mille väärtust on võimalik täpsalt arvutada RT 197/198 — 1925 avaldatud seaduse nr. 126 põhjal. Ülalpidamiseks antavate ainete liiki ja hulka ei olevat sõlmitud lepingus lähemalt loendatud ja ülalpidamise väärtus olenevat iga üksiku isiku omadusest ja olevat erinev iga üksiku juhu jaoks. Et Tempelm. sead. ei ole ette nähtud korda, kuidas hinnata ülalpidamise väärtust, ega ole juhitud ühelegi teisele seadusele, siis tulevat lugeda Tempelm. sead. § 6 p. 1 esimese lõike järgi ülalpidamise kohustuse väärtuseks kokkuleppehind, mis lepinguosalisel ise määranud; 2) et Tulum. sead. § 22 olevat erandi iseloom tulumaksu määramisel ja üldreegli järgi ei kuuluvat erandid laiendavale tõlgendamisele; 3) et maksuseadusi ei saavat laiendavalt tõlgendada maksukohuslase kahjuks ja et Tempelmaksu seaduses ei ole ette nähtud ülalpidamise kohustuse kindlaksmääramist Tulum. sead § 22 põhjal, siis ei võivat ka Tulum. sead. § 22 olla ülalpidamise kohustuse väärtuse kindlakstegemise allikaks.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Maksupeakomitee otsuses väljendatud seisukohta, et ülalpidamise kohustuse väärtust tuleb tempelmaksustamiseks kindlaks teha Tempelm. sead. § 6 p. 1 teise lõike kohaselt, tuleb iseenesest õigeks pidada § 6 p. 1 teise lõike selge sõnastuse põhjal. Kaebaja arvamust, et seda võiks teha üksnes juhul, kui teos ja ainetes määratud kohustuste liik ja hulk on täpsalt kindlaks määratud ja mille väärtust on võimalik täpsalt arvutada RT 197/198 — 1925 avaldatud seaduse nr. 126 põhjal, ei saa põhjendatuks pidada, sest nimetatud seaduses on ette nähtud üksnes toiduainete, loomatoidu ja ehitusmaterjalide hindade ja veokulude kindlaksmääramise viis. Kaebaja seletab õieti, et ülalpidamise kohustuse väärtust tuleb hinnata igal üksikul juhul eraldi, sest ülalpidamise kohustuse väärtus oleneb ülalpidaja jõukusest kui ka ülalpeetava isiku eluviisist, harjumusest jne. ning nende tingimuste erinevuse järgi võib ka ülalpidamise kohustuse väärtus mitmesugune olla. Lepinguosaliste poolt ülesantud selle kohustuse hind võib arvesse võetud olla, kui see näib olevat tõenäone, usutav ja põhjendatud, aga mitte igal juhul, nagu seda kaebaja arvab. Kohalikkude olude kohaselt võib igal üksikul juhul arvesse võttes üksiku juhu iseärasusi, ülalpidamise kohustuse väärtuse hinda arvestada aluseks võttes ka asjatundjate ja omavalitsusasutiste arvamusi, kui seda ei ole võimalik täpsalt arvestada kohustuste hulga järgi. Kuid Maksudevalitsus võib ka omalt poolt täiendavat tempelmaksu nõuda ja tempelmaksu trahvi määrata, kui temal on kindlad objektiivsed andmed ja tõendused, et antud juhul ülalpidamise kohustuse väärtus mitteusutavalt madalalt hinnatud on alla oma tegeliku väärtuse. Tulum. sead. § 22 ei või siin olla aluseks, sest see on eriseaduse norm, kehtima pandud tulumaksu määramise

lähtekohtadelt, on ühtlane ja üldine, kuna aga ülalpidamise kohustuse väärtus, nagu juba eespool seletatud, on erinev üksiku juhu iseärasuste järgi. Teises eriseaduses, nimelt Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduses (§§ 2 ja 30), on ülalpidamiseks tarvismineva sissetuleku määr ju veel kõrgemalt arvatud kui Tulum. sead. § 22. Kuid kaebaja seletab õieti, et eriseaduste norme, mille kohaldamine ei ole Tempelmaksu seaduses kohustuste väärtuse hindamisel ette nähtud, ei saa võtta kõikumata aluseks tempelmaksu määramisel. Kaebaja on algusest peale vaielnud ülalpidamise kohustuse väärtuse hindamise vastu Tulum. sead. § 22 järgi, on pidanud õigeks lepingus ettenähtud hinda, ning Maksudevalitsuse poolt ei ole mingisuguseid asjalikke andmeid ette toodud, et lepingus näidatud hind ei vasta käesoleval juhul ülalpidamise kohustuse väärtusele.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Maksupeakomitee otsus 1. novembrist 1932. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. aprillil 1933. a.

Liigvalla Vallavalitsuse kaebus HSM. Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsuse peale 28./29. okt. 1932. a. Voldemar Mehide hoolekandekulude asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Liigvalla Vallavalitsus palus Haridus- ja sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsust riigi kanda võtta Voldemar Mehide, kellel puudub kindel elukoht, ravimiskulud 65 kr., või selle katteks vallale abi anda. Palve jäeti 29. okt. 1932. a. rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Liigvalla Vallavalitsus tühistada ministeeriumi eeltähendatud otsust põhjusel, et Mehide ainult haigustumise ajal elanud Liigvalla valla piirides, ja seepärast ei olevat vald kohustatud temale alalist abi andma, vaid ainult esialgset abi, ja Põhiseaduse § 25 järgi oleks pidanud abi korraldama riik.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Liigvalla Vallavalitsuse kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Hoolekande seadus ega ka mõni teine seadus ei näe ette, et riik peaks abiandmiskulusid kandma säärastel juhtudel, kui käesoleval korral, s. o. kui vallal tuleb abi anda HS § 90 korras isikule, kellel puudub alaline elukoht. Nende kulude kandmine aga lasub HS § 90 järgi vallaomavalitsusel, ja asjaolu, et abiandjale vallale on jätud õigus neid kulusid tagasi nõuda teiselt

omavalitsuselt juhul, kui abisaaja alaline elukoht on teises vallas, ei tähenda sugugi, et juhul kui abisaajal kuski alalist elukohta ei ole, siis peab riik abiandmiskulud katma. Põhiseaduse §25 säärast kohustust riigi peale ei pane.

Kõigil neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Liigvalla Vallavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. aprillil 1933 a.

Maddalena Belland i revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 13. jaanuarist 1932. a. kaebuses Tallinna linnavolikogu otsuse peale 14. oktoobrist 1931. a. suvila „Marienberg’i“ omandamiseks loa mitteandmise pärast.

Eesistuja osakonna eimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses palus Itaalia kodaniku Maddalena Bellandi volinik vann. adv. Bernhard Maydell tühistada Tallinna linnavolikogu otsust 14. okt. 1931. a. Maddalena Bellandile suvila „Marienberg’i“ omandamiseks loa mitteandmise asjas ja tunnustada, et tema volitajal on õigus tähendatud kinnisvara omandada, seletades, et tema on Tallinna linnavalitsuse poole pöördunud loasaamiseks juunikuu alguses, linnavolikogu on asja otsustanud alles 14. oktoobril, kuna aga RT 48 — 1928 nr. 293 all avaldatud seaduse järgi asja mitteotsustamisel linnavolikogu poolt kahe kuu jooksul loetakse luba antuks.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsusega 13. I. 1932. a. on kaebus tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et kaebaja on selles asjas esitanud kaks palvet, nimelt 11. juulil ja 3. oktoobril 1931. a., kuid on mõlemad kirjutanud Tallinna Linnavalitsuse nimele. 23. V. 1928. a. seaduse § 1 alusel omab paluja õigust kinnisvara kinnitamiseks loata ainult siis, kui palve on seatud korras antud linnavolikogule. Linnavalitsusest ei olene loa andmine, ja palvete mitteotsustamine linnavalitsuse poolt ei anna palujale luba kinnisvara ostmiseks; 2) et palveid võib lugeda linnavolikogule antuks alles 6. okt. 1931. a., mil linnapea oma resolutsiooniga määras need volikogule otsustamiseks esitada, ja linnavolikogu otsus on juba tehtud 14. oktoobril 1931. a.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Maddalena Bellandi volinik vann. adv. Bernhard Maydell tühistada rahukogu otsust, seletades: 1) et palvekirjale Tallinna Linnavalitsuse nimele olevat olnud lisatud tempelmaks vastuse jaoks ja kui linnavalitsus leidis, et temal ei ole palvega tegemist, siis oleks tema pidanud palve tagasi saatma, aga mitte kolm kuud enda käes pidama. Asjale olevat siiski käik antud, nagu see nähtuvat palvele tehtud peal-

kirjadest 21. juulil — „Majanduse osakonnale läbirääkimiseks Orloffi volinikuga“ ja 22. juulil „Majandus osakonda“. Ka kaebajat olevat selles asjas mitu korda välja kutsutud läbirääkimistele; 2) et ekslik asutise nimetus ei takistavat asja läbivaatamist, kui on arusaadav, missuguse asutise poole paluja tahtis pöörduda. Linnavolikogul ei olevat oma kantseleid ja postiga saadetud kirja ei võtvat volikogu vastu. Volikogu organid olevat siin niihästi linnapea kui ka linnavalitsus.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Linnaseaduse § 21 järgi moodustavad linnavolikogu ja linnavalitsus ühes selle juuresolevate täidesaatvate asutistega ühise linnaomavalitsuse. Sama seaduse §§ 102 ja 67 järgi toimub linnaomavalitsuse läbikäimine asutiste ja isikutega linnavalitsuse kaudu ning eraisikute palved, mis kuuluvad linnavolikogu otsustamisele, saadab linnapea volikogu juhatajale arutusele võtmiseks volikogus § 65 korras. Linnavalitsuse ja linnavolikogu võimkond on ära määratud Linnaseaduses ja eriseadustes ja juhul, kus tekib kahtlus, kas asi kuulub linnavolikogu või linnavalitsuse võimkonda, tuleb asi lugeda alluvaks linnavolikogule, kui Linnaseaduse § 62 järgi linnaomavalitsuse peaorganile. Välismaalaste kinnisvarade omandamise, valdamise ning kasutamise kitsendamise seaduse § 1 järgi võivad Tallinna linna administratiivpiirides välismaalased kinnisvara omandada ainult linnavolikogu loal (RT 48 — 1928) ja poolte vahel ei ole vaidlust selle kohta, et Maddalena Bellandi voliniku palve 11. juulist 1931. a. kuulus Tallinna linnavolikogu otsustamisele. Vaidluse all on üksnes küsimus, kas võib linnavalitsus eraisikutele tagasi saata palve, mille otsustamine allub linnavolikogule, palve on aga esitatud linnavalitsuse nimele, või on linnavalitsus kohustatud palve sisu järgi asja ise ära otsustama, kui see kuulub tema otsustamiseks, ja asja otsustamise andma linnavolikogule, kui selle otsustamine kuulub linnavolikogu võimkonda, kuigi palve on antud linnavalitsuse nimele. Hespool on juba tähendatud, et võib esineda juhtumeid, kus linnavolikogu ja linnavalitsuse võimkonna üle võib tõsine kahtlus tekkida ja et niisugusel juhul tuleb lugeda asi alluvaks linnavolikogule. Tähendab, niisugusel juhul peab linnavalitsus ka tema nimele antud palve otsustamiseks andma linnavolikogule. Linnaseaduse §§ 21, 102 ja 67 kohaselt, ja arvesse võttes eriti ka ettetoodud väidet, tuleb vastupidi rahukogu põhjendustele asuda seisukohale, et linnaomavalitsuse poole pöördumisel eraisikute poolt ei või asja läbi vaatamata jätmist või palve tagasi saatmist põhjustada palves linnavalitsuse või linnavolikogu nimetuse ekslik tarvitamine, vaid et linnavalitsus, kelle kaudu toimub läbikäimine linnaomavalitsusega, on kohustatud asja edasi andma linnavolikogule otsustamiseks, kui tema nimele on saadetud asi, mille otsustamine kuuluks linnavolikogule. Linnaseaduse § 100 põhjal on asjade korraliku käigu üle järelevalvaks linnapea, kelle võimkonda ühtlasi kuulub ka korralduste tegemine teadete kogumiseks ja asjade ettevalmistamine ettekandmiseks ning kui käes-

oleval juhul linnapea tegi 6. okt. 1931. a. korralduse Maddalena Bellandi voliniku palve esitada otsustamiseks linnavolikogule, siis toimetas tema kõigiti seaduspäraselt 11. juulil antud palve suhtes. Kuid palve esitamise päevaks lugeda 6. oktoobrit ei ole mingit alust, sest see oli esitatud 11. juulil.

Kõigil ettetoodud põhjustel AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 13. jaanuarist 1932. a. tühistada ja asi samale rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./28. aprillil 1933. a.

A/s. „G. Scheel ja Ko“ revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 3. veebruarist 1932. a. kaebuse asjas Maksudevalitsuse otsuse peale 1. detsembrist 1931. a. tempelmaksu ja tempeltrahvi nõudmise pärast.

Eesistuja, riigikohtunik M. Klaassen, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

14. okt. 1931. a. otsustas Maksudevalitsus nõuda Tempelmaksu sead. § 13 p. 2a, §§ 14 p. 1, 19 p. 1, 21 p. 11 ja Tariifi nr. 53 p. 7 põhjal 5 krooni tempelmaksu Otto Taubelt ja A/s. „G. Scheel ja Ko-lt“ solidaarselt ja 50 kr. tempeltrahvi kummaltki viimaselt esimesele 1930. a. jooksul saadetud 50 kontokorrent-väljavõtte pealt.

Otsuse peale antud vastulausetes seletasid mõlemad pooled, et vaieldavad dokumendid ei olevat kontokorrentarve väljavõtted, vaid panga teadaanded sissekannete tegemise kohta. Sissekanded olnud tehtud mitte enne teadaannete ärasaatmist, vaid hendega ühel ajal.

Otsusega 1. XII. 1931. a. jättis Maksudevalitsus vastulaused rahuldamata põhjusel, et vaieldavad dokumendid vastavad oma sisu poolest kontokorrentarve sissekannetele, kandes ka vastavat nimetust.

Et sissekanded arvesse ja kõnesolevatesse dokumentidesse on tehtud ühel ajal, see asjaolu ei muuda sisuliselt väljavõtte iseloomu.

Viimase otsuse vastu rahukogule antud kaebuses seletab a/s. „G. Scheel ja Ko“ volinik v. a. M. Bock järgmist: Maksudevalitsuse otsust 1. detsembrist s. a., mille alusel jäeti tagajärjeta minu volitajate vastulause otsuse peale 14. oktoobrist s. a., millega minu volitajaid oletatava Tempelmaksu seaduse tariifi nr. 53 p. J rikkumise eest trahviti 50 krooniga ja tempelmaksu Kr. 5.—tasumisega, leian ebaõige olevat järgmistel põhjustel.

Tariifi nr. 53 p. J järgi alluvad 10-sendisele tempelmaksule väljavõtted kontokorrentarvetest. See, mis seadusandja siin maksustada tahtis, on täiesti selge — asi puutub ärielus ja eriti pangapraktikas ettetulevatesse

perioodilistesse arveväljavõtetesse, mis pank tavaliselt oma klientidele saadab iga arvutusperioodi möödumisel, et kliendil sel viisil võimalik oleks järele vaadata, kas tema raamatud panga omadega kokkukõlas on ja et kindlaks teha ja selgitada võimalikud diferentsid. Need arveväljavõtted on sõna täielises mõttes „väljavõtted“ saatja juures peetavast arvest ja neid nimetati ka alati nii. Aluseks on siin panga raamat, millest vastava ajajärgu sissekanded maha kirjutatakse. Selle dokumendi juures on iseloomustav, et panga raamatud sissekandeid, mida väljavõttesse võetakse, juba sisaldavad, kuna muidu ei oleks see väljavõtte arvest.

Käesoleval juhul on aga tegemist hoopis teissuguste dokumentidega.

Et võimaldada kokkukõlastatud raamatupidamist panga ja tema klientide vahel, saadab iga pool teisele niipea teadaande, kui tema sunnitud on sissekannet ette võtma. Kui näiteks pank tehakse kolmandalt poolt sissemaks kliendi kasuks, peab pank mainitud summat kliendile krediteerima ja temale loomulikult ka sellest teatama. Ta võiks seda muidugi teha pikema kirjaga, milles tema teatab, et tema on saanud härra X-lt kliendi kasuks summa, mis summa tema arvele krediteeritakse. Aja kokkuhoiu ja selguse mõttes toimitakse aga praktikas teisiti. Pank teatab kliendile, millist sissekannet tema kasuks toimetatud sissemaksu pärast teha kavatseb, s. o. pank teatab kavatsetava sissekande täpsa teksti ja arvu. Sellest teadaandest näeb klient, et sissemaks tema kasuks on järgnenud ja tema võib, kui temal panga poolt teatatud tekstile midagi vastu lausuda ei ole, enda juures teha sama sissekande. Samal viisil toimitakse teiste muudatuste puhul arvel — alati on tegemist lühikesekujuliste kirjadega, millel on ainult teadaande otstarve ja tähtsus. Sest ajast saadik, kus on olemas pangaasjandus moodsas mõttes, tarvitatakse neid aviisikirju kogu maailmas. Ei tohiks olla mingisuguseid kahtlusi, et seadusandja niisuguseid teadaandeid maksustada ei tahtnud, kui tema maksu „väljavõtete“ pealt määras: Muidu oleks ta selle, panku niisuguste kirjade hiiglasuure arvu juures äärmiselt koormavat maksu määranud selgel ja arusaadaval viisil erinumbri all tariifis nimetusega „Teadaanded sissekannete üle arvetel“. Ka tuleb arvesse võtta, et neid kirju kirjutatakse sageli üsna väikeste summade, ka 5 ja 10 sendi pärast. Kas seadusandja on tõesti kavatsenud maksustada niisuguseid teadaandeid, olenevata summa suurusest, ühesuuruse maksuga 10 senti, kus näiteks kviitungid alla 10 krooni tempelmaksust vabad on, 10—100 kroonini — 5 sendiga ja üle 100 krooni — 10 sendiga tempelmaksustatakse? Juba see asjaolu peaks igasuguse kahtluse kaotama, et seadusandja niisuguseid teadaandeid tariifi nr. 53 p. J järgi maksustada ei tahtnud.

Üle minnes küsimuse selgitamisele, kuivõrra on põhjendatud Maksu-devalitsuse motiivid, seletab kaebaja volinik järgmist:

Kui motiive läbi vaadata, tekib mulje, et Maksudevalitsuse arvates dokumendi iseloomule „väljavõttena“ on mõõtuandev asjaolu, et tema sisu

üldse vastab sissekannetele raamatutes — ükskõik, kas need sissekanded raamatutes tehtud enne teadaande koostamist või võib-olla mõni kuu pärast seda. Kuidas võib aga „väljavõtet“ teha arvest, mida üldse veel olemas ei ole, kuidas võib tema sissekandeid sisaldada, mis üldse veel tehtud ei ole. Niisugune väljavõte oleks võltsimine. „Väljavõte“ võib tehtud saada ainult juba olemasolevast arvest ja võib sisaldada ainult sissekandeid, mis sellel arvel väljavõtte koostamisel juba olemas. Ja väljavõtete puhul, mida pank saadab oma klientidele ja mis tariifi nr. 53 p. J järgi tempelmaksustatud peavad saama, väljendub see alati kujus ja sisus.

Kõnesolevatest kirjadest selgub aga vastupidine. Pank kirjutab oma kliendile „kanname Teie deebetisse või kreditisse“ ja tegusõna „kanname“ oleviku vormiga väljendab selgesti, et siin tegemist pole juba olemasoleva sissekande mahakirjutamisega. Seega on täiesti selge kirja iseloom — et siin tegemist on ainult teadaandega kliendile tema arvel kavatsetava sissekande kohta ja mitte väljavõttega.

Eeltoodust selgub, et siin tegemist on dokumendiga, mis oma sisu, tähtsuse ega kuju poolest pole arve väljavõte, ja palun sellepärast: Tühistada Maksudevalitsuse otsus 1. detsembrist s. a. ja minu volitajaid vabastada tempelmaksust Kr. 5.— ja tempelmaksutrahvist Kr. 50.— suuruses.

Arutanud asja, rahukogu leidis, et A/s. „G. Scheel ja Ko“ kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Tempelmaksu tariifi nr. 53 p. J järgi tuleb väljavõtted kontokorrentarvest tempelmaksustada 10 s. suuruses iga poogna pealt. Selle juures ei tehta vahet, kas väljavõte on perioodiline ja kas see käib ühe sissekande kohta või mitte. Samuti ei ole tähtis, et väljavõttes on kirjutatud „kanname“ „kandsime“ asemele, sest kaebaja ise väidab, et arvesse kandmine toimub ühel ajal teadaande (väljavõtte) saatmisega (algotimetus leht 58).

Seega panga ja kliendi vahekorra tõendusel on sel teadaandel (väljavõttel) mõlemal juhul võrdne tähtsus. Ja tõeliselt kõnesolevatest dokumentidest täielikult nähtub kliendi kontokorrentarve seis. Seepärast ei ole alust arvata, nagu seda teeb kaebaja, et seadusandja on tahtnud tempelmaksustada ainult perioodilisi kontokorrentarve väljavõtteid.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 käsitusel rahukogu otsustas: A/s „G. Scheel ja Ko“ kaebus jätta tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaabuses palub A/s. „G. Scheel ja Ko“ volinik vann. adv. M. Bock eeltoodud rahukogu otsuse tühistada, sest käesoleval juhul ei olevat tegemist mitte väljavõttega kliendi arvest, vaid ainult teadaandega kliendile tema arvel teha kavatsetava sissekande kohta, mispärast

rahukogu eksivat, kui ta oma otsuse motiivides konstateerib, et kaebaja ise väitvat, et arvesse kandmine toimuvat ühel ajal teadaande saatmisega. Toimetuses oleva teadaande läbi tahtvat pank: 1) kohe teatada, et seal tähendatud rahasumma on panka kliendi arvele sisse kantud või et tema arve selle summaga on debiteeritud, sest väljavõtted klientide kontokorrent-arvetest või ärraamatutest saadetakse iga 3 kuu ja isegi poole aasta pärast, kui teist avaldust ei ole tehtud, ja 2) klientidele võimalust anda omi raamatuid ka enne väljavõtte kättesaamist nende teadaannete põhjal korras hoida. Need teadaanded ei sisaldavat veel tõendust, et nendes tähendatud summad faktiliselt pangaraamatutes on sisse kantud, vaid kohustavad sissekannet tegema, ja kui pank seda ei tee, siis annavad õiguse nõuda kohtu reel, et teadaantud summa sisse kantakse, sellepärast olevat vaidluse all olevad dokumendid oma iseloomult teadaanded kliendi rahasummade liikumisest pangas. Väljavõtted olevat aga ära kirjad raamatutest, mis tõendavad, et nendes tähendatud summad tööpoolest raamatutes figureerivad ja klient neid arvestada võib. Panga tegevuses ei olevat seni kahtlust olnud, et teadaanne (avis) ja väljavõtte kaks erinevat dokumenti on. Ei saavat ka Tempelmaksu seadust laialdaselt tõlgendada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaevatud otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Pangaasjanduses kontokorrenntarve lõpetatakse vähemalt üks kord iga aasta jooksul (31. XII). Peale kontokorrennti lõpetamist pank saadab oma klientidele nende arvest väljavõtte, mis moodustab täieliku äratõmbe arvest ühes protsentide arvestamisega (v. Tehnika bankovovo dela, prof. A. B. Senkovskii, lk. 352, 1928 a. väljaanne). Säärase väljavõtte tempelmaksustamist näeb ette Tempeltariifi § 53 lit. J. Oma iseloomu poolest „väljavõtte“ mõiste kontokorrennt arvest ei ühti väljavõtte mõistega, mis ette nähtud Tempeltariifi § 12, sest viimase väljavõtte all tuleb mõista ühte osa tervikust, kuna esimene, nagu eespool juba tähendatud, moodustab endast täieliku äratõmbe panga kliendi arvest ühes protsentide arvestusega. Seepärast vaidluse all olevaid A/s. „G. Scheel ja Ko“ kirju ei saa tempelmaksustada Tempeltariifi § 53 lit J alusel, kuna nad täiel määral ei moodusta väljavõtteid klientide kontokorrenntarvetest, olgugi et sellisteks võivad nad muutuda, kui vastavalt nende peal olevale märkusele: „Palume sissekande teadaannet hoolasasti alal hoida, sest arve lõpetamisel saadame lisaks ainult veel protsentide arvutuse“, viimasena saadetud sissekande teadaandele saadetakse veel lisaks protsentide arvutus ja täielikku väljavõtet arvest selle lõpetamisel enam ei saadetagi.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 3. veebruarist 1932. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks samale rahukogule teises kohtukoosseisus.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. märtsil/2. mail 1933. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 3. juun. 1932. a. Ferdinand Mathieseni 1931. a. puhaskasumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-
tunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maksudevalitsuse direktor tühistada Maksupeakomitee 1932. a. 3. juuni otsuse Ferdinand Mathieseni 1931. a. puhaskasumaksu asjas järgmistel põhjustel: Oma esitisega 15. IV. 1932. a. nr. 1247/D palunud ta Maksupeakomiteed maksustamist tühistada ja anda asi uueks maksustamiseks, sest kaebaja J. Mathieseni kaupluse ja tööstuse koosmaksustamine olnud toimunud ärimaksukomisjonis seadusvastaselt, sest kaupluses müüdavate ka mujalt ostetud saadusi ja maksja ei olewat koosmaksustamist palunud, nagu seda nägevat ette OMS § 554 (RT 44 — 1928). Maksupeakomitee jätnud tema ettepaneku rahuldamata, tuues ette, et Maksupeakomiteel ei olewat õigust tühistada maksustamist järelevalve korras, vaid otsustavat asja kaebuse piirides. Oma ettepanekuga Maksudevalitsus juhtinud Maksupeakomitee tähelepanu maksustamisel tehtud eksitustele, mida seaduse järgi Maksupeakomitee olewat pidanud ka ise parandama. Ei saavat pidada õigeks väidet, nagu võimaldaks seadus asja otsustamist ainult kaebuse piirides, sest Maksupeakomitee, otsustades kaebusi, peab ühtlasi kaebuste puhul kontrollima ka ärimaksukomisjoni otsused ja kui leidub eksitusi maksuseaduste (resp. Ärimaksu seaduse) käsitamises, pidavat tema kahtlemata õigluse mõttes tehtud vigu parandama ja ebaõiglast teoviisi juhtima kehtivate seaduste õigele tõlgendamisele ja kohaldamisele. Ei saavat õigeks pidada seisukohta, et maksustamises avastatud väärnähtusi või seaduse ebaõiget kohaldamist ei või Maksupeakomitee parandada, ilma et seda kaebaja (maksukohuslane) paluks. Käesolevas asjas maksustamise otsus ei olewat seadusjõusse astunud ja ükski ekslikult tehtud otsus ei võivat jääda püsima. MSK § 90 põhjal otsustatavat asi kõigi olevate andmete põhjal. Käesoleval juhul Maksudevalitsus olewat juhtinud Maksupeakomitee tähelepanu eespooltähendatud eksitusele, mistõttu ta oleks pidanud ärimaksukomisjoni maksustamise otsuse tühistama vaatamata sellele, kas see otsus on maksniku kaebuses ettetoodud põhiste kohane või mitte, sest Maksupeakomitee eesmärgiks ei ole mitte asja ühekülgne kaitsemine, vaid ka õiglase seaduspärase maksustamise jalutseadmine, eriti veel siis, kui maksuasutise järelevalveorgani (Maksudevalitsuse) poolt sellele tähelepanu juhitakse.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaevatud Maksupeakomitee otsus tuleb tühistada, sest Maksupeakomiteel oleks tulnud sisuliselt kaaluda Maksudevalitsuse direktori kirja

15. aprillist 1932. a., milles ta palus Ferdinand Mathieseni maksustamist tühistada, ja ei võinud sellest ära öelda põhjusel, et Maksupeakomiteel ei ole õigust maksustamist tühistada järelevalve korras, vaid võib asja otsustada kaebuse piirides. Maksustamiskorralduse seaduse (RT 1 — 1932) § 1 järgi Maksudevalitsus teostab maksustamist maksu- ja tolliinspektorite kaudu Maksudevalitsuse direktori juhtimisel, korraldusel ja järelevalvel. Kaebused esitatakse Maksupeakomiteele Maksudevalitsuse direktori kaudu (§ 77), kes tarbe korral võib juurde lisada oma seletuse. See kord on tingitud sellest, et võimaldada Maksudevalitsuse direktoril teostada tema peale pandud maksustamise järelevalve kohustust. Esitades kaebuse ja leides, et antud maksustamine ei ole kokkukõlas asjas olevate andmetega ja vastavate seaduste normidega, võib Maksudevalitsuse direktor paluda Maksupeakomiteed maksustamist tühistada, vaatamata sellele, kas see mahub antud maksukohuslase kaebuse piiridesse või mitte, ja Maksupeakomiteel tuleb Maksudevalitsuse direktori poolt ettetoodud asjaolusid sisuliselt kaaluda, sest asjaarutamise kord Maksupeakomitees ei nõua, et Maksupeakomitee peab asja arutama ainult kaebuse piirides ja ainult selle piirides andmeid ka ise koguma (§ 89) või asjaosalistelt neid vastu võtma (§§ 80/90). See oleks mõeldav olnud ainult juhul, kui seadus oleks nõudnud, et ka Maksudevalitsuse direktoril tuleb kaebustega esineda Maksukomitee otsuste peale Maksupeakomitees ühistel alustel maksukohuslastega, nagu see ette nähtud Maksupeakomitee otsuste suhtes (§ 94). Seega vormiliselt oleks Maksupeakomiteel tulnud Maksudevalitsuse direktori kirjas 15. apr. 1932. a. toodud Ferdinand Mathieseni maksustamise tühistamise küsimus sisuliselt arutusele võtta, kuid küsitavaks jääb, kas selles kirjas ettetoodud asjaolud põhjustavad tähendatud maksustamise tühistamist, kuna Rieprich, kellelt Mathiesen äri üle võttis, oli sel ajal juba teatelehed esitanud ja koosmaksustamist palunud, mis asjaolu Maksupeakomiteel loomulikult asja teiskordsel arutusel tuleb kaaluda.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 3. juunist 1932. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. märtsil/5. mail 1933. a.

Firma „Joh. Pitka ja Pojad“ kaebus Tollikomitee otsuse peale 8. jaan. 1932. a. tollitariifi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tollikomitee, otsusega 8. I. 1932. a., tunnistas paberrossipaberi, valge, õhukese, er.-nimetamata, veemärkidega, lehtedes — s/v. t. t. § 177

p. 2-c — 100% alla kuuluvaks, jättes tagajärjeta „Joh. Pitka ja Pojad“ kaebuse.

Riigikohtule antud kaebuses firma „Joh. Pitka ja Pojad“ volinik vann. adv. Aleksander Veinberg palub toime panna ekspertiisi kauba tegelikkude tunnuste kindlakstegemiseks ja tühistada Tollikomitee otsuse 8. I. 1932. a. ning kaup t. t. § 177 p. 2-f alla kuuluvaks tunnistada, seletades, et kaup kuuluvat oma nomenklatuuri järgi t. t. § 177 p. 2-f alla kui paberossipaber.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Käesolevas asjas on vaidluse all küsimus, millise s/v. t. t. § 177 punkti alla arvata valge õhuke paber, mille proov on asjatoimetuse juurde lisatud. Tollikomitee on selle paberi arvanud s/v. t. t. § 177 p. 2-c alla, kaebaja aga arvab, et see kuulub sama paragraafi p. 2-f alla. Kehtiva s/v. tollitariifi järgi on § 177 p. 2-c alla arvatud „õhuke paber, eraldi nimetamata, värvimata või massis värvitud“. Käesolevas asjas kõne all olev paber on kahtlemata „õhuke paber“. Riigikohtu poolt ülekuulatud asjatundja arvamuse järgi, mis arvamuse juures kohtul pole põhjust kahelda, tarvitatakse vaidluse all olevat paberit ainult paberosside valmistamiseks ja ka paberosside pakkimiseks, muuks otstarbeks aga mitte. Järelikult, seda paberit tuleb lugeda paberossipaberiks. Paberossipaber, valge või värviline, tollitakse aga § 177 p. 2-f järgi. Riigikohus ei saa ühineda Tollipeakomitee arvamusega, mis väljendatud tema esitises 5. veebruarist 1932. a., et § 177 p. 2-f alla kuulub ainult vihkudes ja rullides sisseveetav paberossipaber ja et muul näol ja ka lahtistes lehtedes, nagu käesoleval korral, sisseveetav paberossipaber kuulub § 177 p. 2-c alla. S/v. t. t. § 177 p. 2-f käib järgmiselt: „Paberossipaber, valge või värviline (vihkudes või rullides, ühes mähise ja sisemiste rõngastega)“. Kui selle punkti alla oleks arvatud ainult vihkudes ja rullides sisseveetav paberossipaber, siis ei oleks sõnad „vihkudes või rullides“ sulgudesse paigutatud. Ilma sulgudeta oleks täiesti selge olnud, et selle punkti alla kuulub ainult vihkudes ja rullides sisseveetav paberossipaber. Kuna sulgudesse paigutatud sõnadele „vihkudes või rullides“ järgneb veel kõrvallause „ühes mähise ja sisemiste rõngastega“, siis võib see tähendada ainult seda, et vihkudes ja rullides sisseveetav paberossipaber tollitakse üheskoos (kaalu mõttes) mähise ja sisemiste rõngastega. Käesoleval korral on tegemist eraldi nimetatud õhukese paberiga, s. o. paberossipaberiga; sellepärast puudub alus selle paberi s/v. t. t. § 177 p. 2-c alla arvamiseks, vaid see tuleb arvata sama paragraafi p. 2-f alla.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Tollikomitee otsus 8. jaanuarist 1932. a. tühistada ja asi Tollikomiteele uueks otsustamiseks saata. Asjatundjale Leo Mirvitsile määrata tasu ekspertiisi eest kaksteistkümmend (12) krooni.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. mail/2. juunil 1933. a.

A/ü. „Eesti Kiviõli“ ettevõtte töoliste ja ametnikkude volinikkude Julius Koorti, Aleksander Aleksejevi ja Mstislav Romišovski kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 19. dets. 1932. a. A/ü. „Eesti Kiviõli“ ettevõtte juurde asutatava eraldi haigekassa registreerimise ja põhikirja kinnitamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

19. XII. 1932. a. Kinnitusnõukogu I osakond, arutanud J. Koorti, M. Romišovski ja A. Aleksejevi kaebust III jaoskonna tööinspektori ringkonna Kinnitusameti otsuse peale 23. septembrist 1932. a. „Eesti Kiviõli“ a/ü. kaevanduse töoliste haigekassa mitteregistreerimise pärast, leidis, „Eesti Kiviõli“ a/ü. kaevandus kuulus tema asutamise ajast alates Narva üldise haigekassa alla. Kuni veebruarikuuni 1931. a. oli kaevanduses töölisi alla 500. Sellest ajast peale tõusis töoliste arv üle 500. III jsk. tööinspektorile on uue „Eesti Ölikivi“ a/ü. käitise iseseisva haigekassa põhikirja esitanud 25. augustil 1932. a. Julius Koort, Mstislav Romišovsky ja Aleksander Aleksejev. III jaoskonna tööinspektor on temale antud põhikirja esitanud Kinnitusametile. Kinnitusamet omal koosolekul 23. septembril 1932. a. on otsustanud mitte lubada eraldi haigekassa asutamist „Eesti Kiviõli“ a/ü. mäetööstuse käitise juurde. Oma otsust Kinnitusamet põhjendab asjaoludega, et „Eesti Kiviõli“ a/ü. käitise eraldamisega Narva üldisest haigekassast nõrgeneks see haigekassa sedavõrt, et ta oma kohuseid ei suudaks täita ülejäänud liikmete suhtes, kuna haigekassal on asutatud ambulatooriumid ja apteek, mille ülalpidamine võimalik suurema liikmete arvu juures. Teiselt poolt ei ole mingit kindlustust, et „Eesti Kiviõli“ a/ü. eraldi haigekassa suudaks anda oma liikmetele rohkem abi kui Narva üldine haigekassa praegu seda teeb. Kinnitusamet on toiminud täiesti õieti. Juba Vene Kindlustusnõukogu on seletanud omal koosolekul 17. aprillil 1915. a., et kindlustusametid peavad enne loaandmist üksikutele käitistele ühise haigekassa alt lahkimiseks, hoolikalt kaaluma, kas käitise lahkimisega ühine kassa nõrgestatud ei saa, ja kas uus kassa saab küllalt elujõuliselt teotseda. Kinnitusamet on jõudnud otsusele, et „Eesti Kiviõli“ a/ü. käitise lahkimisega Narva üldise haigekassa seisukord muurtuks selliseks, et ta kohuseid ei suudaks täita ülejäänud liikmete vastu. Kaebajate väide, et Kinnitusamet ei oleks võinud loaandmisest keelduda, sest T.T.S. § 274 järgi asutatakse eraldi haigekassa iga käitise juurde, kus alaliselt töötavate töoliste üldarv ei ole vähem kui 500, ja et Vene Kindlustusnõukogu otsus 17. april-

list 1915. a. käib ainult säärase käitiste kohta, kuus tööl alla 500 töölise, ei pea paika. TTS § 274 lubab ka üle 500 töölisega käitiste tarvis asutada ühiseid haigekassasid. Vene Kindlustusnõukogu seletuses ei ole aga erandit tehtud ka nende suhtes, kui nad on ühise haigekassa liikmed. See on ka arusaadav, sest just suurte käitiste lahkulöömine ühisest haigekassast võib viimase tegevust eriti halvata. Suure liikmetearvuga haigekassa võib oma liikmete jaoks asutada mitmesuguseid raviasutisi, mida väike haigekassa ei saa. Kui nüüd ühine haigekassa on asutanud sääraseid asutisi, arvestades oma liikmete arvu, siis suure osa liikmete lahkumisel ei suuda tema neid asutisi enam ülal pidada. Selle järelduseks oleks haigekassa kokkuvõrvisemine. Kinnitusameti ülesandeks on aga selle järele valvamine, et haigekassade tegevus toimuks normaalselt, ja selleks igapidi kaasa aitamine.

„Eesti Kiviõli“ a/ü. käitisele oma haigekassa asutamise loa andmisega oleks aga Kinnitusamet soodustanud Narva üldise haigekassa laostumist. On õige ka Kinnitusameti väide, et uue haigekassa asutajad ei ole millegagi kindlustanud, et nemad suudaksid oma liikmetele arstiabi korraldada paremini kui seda teeb Narva üldine haigekassa. Võib arvata otse vastupidist, sest väikese liikmetearvuga kindlustusasutis on alati nõrgem kui suure liikmete arvuga asutis. Ka teiste maade kogemused näitavad, et väiksemad haigekassad haiguskindlustuse korralikule teostamisele kahjulikud on, mispärast igal pool on märgata püüdu väikeste haigekassade liitumiseks suurtega. Näib üldse mitte küllaldaselt põhjendatud olevat kaebajate väide, et uue haigekassa asutamine on tarvilik selleks, et paremini hoolitseda oma liikmete eest. Juba veebruarikuul 1931. a. tõusis „Eesti Kiviõli“ a/ü. käitise tööliste arv nii kõrgele, et oleks võidud oma haigekassa asutamise küsimust üles tõsta. Seda siis aga ei tehtud. Alati seda aktsiooni alles siis käitise volinikkude poolt Narva üldises haigekassas, kui viimased juhatusel valimised läbi kukutati, s. o. umbes 1½ aastat hiljem. See laseb oletada, et peatõmbejõuks aktsioonile võis olla valimistel läbikukkunud volinikkude enesetunde puudutamine. Kuid ka ülaltoodud motiive arvesse võtmata ei oleks saanud Kinnitusamet esitatud põhikirja kinnitada ja uut haigekassat registreerida, sest TTS § 284 järgi koostatakse haigekassa põhikiri käitise tööliste poolt ja § 285 põhjal antakse teadaanne tööinspektorile töölise volinikkude poolt. Toimetusele juurde lisatud materjalist ei selgu, et esitatud põhikiri töölise üldkoosolekul üldse arutusel oleks olnud, isegi mitte, et kolmele allkirjutajale töölise poolt ülesandeks oleks tehtud põhikirja koostada. Ei selgu ka, et allkirjutajad oleksid volitatud töölise poolt tööinspektorile põhikirja esitama. Kõige ülaltoodu põhjal Kinnitusnõukogu I osakond, käsitades Kinnitusnõukogu seadust (RT 77/78 — 1920) §§ 12, p. 3, 14, 16, 17, 21, 23 ja Kinnitusnõukogu kodukorda (RT 95 — 1930) §§ 1, 15, 16, 17 ja 18, otsustas: Julius Koort'i, Mstislav Romišovski ja Aleksander Aleksejevi kaebus jätta tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad „Eesti Kiviõli“ a/ü. ettevõtte tööliste ja ametnike volinikud Julius Koort, Aleksander Aleksejev ja Mstislav Romišovski tühistada eeltoodud Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse järgmistel põhjustel: TTS §§ 274, 286, 287 nähtuvat selgesti: 1) et normaalselt iga suure ettevõtte juures oleks eraldi haigekassa, 2) et ainult tööliste eneste soovist olenevat, kas asutada eraldi haigekassa või liituda mõne olemasoleva haigekassaga, 3) et säärast sooviavaldust seadus ei piiravat mingisuguse tähtajaga ja 4) et seadus ei andvat ei tööinspektorile ega ka kinnitusametile õigust lubada või mitte lubada eraldi haigekassa asutamist ettevõtte juurde, kus töötab 500 ja enam töolist, vaid nad olevat kohustatud neile esitatud eraldi haigekassa põhikirja kinnitama, kui viimane normaalpõhikirjast lahku ei lähe, ja võivat ära öelda sellest, kui põhikiri normaalsega kokkukõlas ei ole, mis juhul registreeritavat haigekassa ikkagi, kuid normaalpõhikirja alusel. Kõik eelnimetatud küsimused olevat nende poolt üksikasjaliselt selgitatud nende kaebuses Kinnitusnõukogule ja seejärel siin neid nad ei kordavat. Kinnitusamet ja Kinnitusnõukogu olevat aga eraldi haigekassa registreerimisest ära öelnud, arvatavasti käsitades mitte kehtivat seadust, vaid Kinnitusnõukogu poolt väljaantud juhtnõore (RT 14 — 1931), mis tegelikult näivat olevat vastuolus seadusega, nagu näiteks: 1) piiramine sooviavaldamist eraldi haigekassa asutamiseks 10-päevase tähtajaga (p. 1), mis faktiliselt haigekassa asutamise võimetuks tegevat, mis asjaolu peale Kinnitusnõukogu liige K. Mauritz oma eriarvamises tähelepanu juhtinud, ja 2) juhtnõoride p. 3 teine lause, mis töolistelt neile seadusega antud erihaigekassa asutamise õiguse ära võtvat ja selle tööinspektori võimupiiri mahutavat. Seega olevat kaevatud otsus seadusvastane ega võivat püsima jääda. See asjaolu, mis kaevatud otsuse motiivides ette toodud, et neil, kaebajatel, puudunud tööliste poolt antud volitus asutatava eraldi haigekassa põhikirja koostamiseks ja esitamiseks tööinspektorile, ei võivat jääda eraldi haigekassa registreerimise äraütlemise põhjuseks, sest tööliste ja ametnike peakoosolek 21. aug. 1932. a. tegelikult volitanud neid, kaebajaid, asutatava eraldi haigekassa põhikirja koostama ja esitama kinnitamiseks tööinspektorile ühes palvega eraldi haigekassa registreerimise kohta. Ainult selle peakoosoleku protokollil koostajate eksitusel unustatud protokollil sisse kanda selle kohta tehtud otsus, mida kinnitavat siia juurde lisatud 22. I. 1933. a. ärapeetud tööliste peakoosoleku protokoll, ja Kinnitusamet ja Kinnitusnõukogu teadnud väga hästi, et nemad, kaebajad, tööliste volinikud olnud, sest vastasel korral ei oleks nemad neile esitatud teadaannet läbivaatamisele võtnud ega neid asja läbivaatamise juurde lasknud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et J. Koorti, M. Romišovski ja A. Aleksejevi kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest kaevatud otsuse tegemise ajal puudusid andmed selle kohta, et 21. aug. 1932. a. toimunud tööliste üldkoosolek oleks kaebajaid volitanud

asutatava eraldi haigekassa põhikirja koostama ja esitama kinnitamiseks tööinspektorile, mispärast vormiliselt on Kinnitusnõukogu I osakond õieti kaebajate kaebuse rahuldamata jätnud, kuna 1932. a. 21. augusti üldkoosoleku protokollis täiendamine on toimunud alles 22. I. 1933. a., s. o. peale kaevatud otsuse tegemist, mispärast seda protokollis käesoleva asja otsustamisel ei saa enam arvesse võtta. Mis puutub kaebajate sisulisse väitesse, et üldhaigekassa alla kuuluva käitise töölised, kui selles käitises alaliselt töötavate töölise arv hiljem tõuseb üle 500, võivad üldse ilma Kinnitusameti erilise loata eraldi haigekassat asutada, siis tuleb tähendada, et TTS säärast juhtu ette ei näe, mispärast ei saa tõsitada, et üldhaigekassa võib toimida vabalt ilma Kinnitusameti loata. Kuigi ei ole kahtlust, et üldhaigekassa alla kuuluva käitise töölised, kui selles käitises töötavate töölise arv hiljemini tõuseb üle 500, võivad igal ajal (mitte 10 päeva kestel, arvates sellest ajast, kui töölise arv on tõusnud üle 500) sooviavaldusega esineda, et neile eraldi haigekassa asutamine võimaldataks, kuid siiski senine üldhaigekassa all olek juba iseenesest tingib seda, et eraldumine üldhaigekassa alt võib ikkagi toimuda mõlema poole omavahelisel kokkuleppel ja Kinnitusameti nõusolekul.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas:** A/ü. „Eesti Kiviõli“ ettevõtte töölise ja ametnikkude volinikkude Julius Koorti, Aleksander Aleksejevi ja Mstislav Romišovski kaebus tagajärgeta jätta.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2./13. juunil 1933. a.

Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 14. jaan. 1933. a. tempelmaksu tagasimaksmise asjas.

Eestistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

5. dets. 1931. a. esines Eesti Tarv.-ühisuste Keskühisuse juhatus palvega Maksudevalitsuse ees Temp. sead. § 22 alusel tagasi maksta Kr. 1.489.95, mis üleliia makstud Kommertspanka panditatud A/seltsi „Markel M. Makarovi“ 1.500 aktsia — nominaalväärtusega 150.000 kr. — 1.005 kr. eest börsimaaklerilt ostmistehingu pealt, leides, et tuli maksta 1% makstud summa pealt — 1005 kr. pealt, seega 10 kr. 5 senti kui sundoksjonil ostenud. Makvalitsus jättis palve rahuldamata põhjustel:

1) et sundoksjonit võib teostada ainult kohtu korras või administratiivsissenõudmise korras (BES § 3945 ja Adm. sissenõudm. kord).

2) et käesoleval juhul aktsiaselts „Markel M. Makarov“ 15000 aktsiat ei ole oksjonile määratud ei kohtu poolt ega administratiiv-sissenõudmise korras;

3) et Eesti Kommertspanga likvideerimise komisjoni poolt panga põhikirja § 21 alusel käsipandi müümine osutub vabatahtlikuks oksjoniks Tsiiviilkohtupid. sead. § 2035 põhjal;

4) et järelikult ei ole alust kõnesolevat oksjonit tunnistada sundoksjoniks ja oksjoni protokoll (sedelit) tempelmaksustada ostuhinna järgi;

5) et seepärast see oksjoni protokoll (sedel) kuulub tempelmaksustamisele aktsiate seadusliku hinna järgi, s. o. et oksjoni protokoll kuulub tempelmaksustamisele 1500 kr. suuruses summas (150000 kr. pealt 1%) tariifi nr. 36 ja Tempelm. sead. § 6 p. 4 alusel, kuid mitte kr. 1005 suuruses summas,

6) et see oksjoni protokoll (sedel) on tempelmakstud Kr. 1.500.— suuruses summas ja et järelikult tempelmaksu ülemäära makstud ei ole.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tarv. Ühisuste Kesktühisuse tühistada Maksudevalitsuse otsuse, seletades: Maksudevalitsus asub seisukohal, et börsimaakleri poolt korraldatud oksjon vallasvarale, mis temale müügiks antud panga põhikirja järgi kui kolmanda isiku poolt pangale antud käsipant, on Tempelmaksu tariifi nr. 36 kohaselt vabatahtlik oksjon ja sellepärast tuleb tempelmaks tasuda Tempelmaksu seaduse § 6 ette nähtud seadusliku hinna järgi, milleks Maksudevalitsus loeb p. 4 alusel aktsiate nominaalhinna Kr. 150.000.

Seda seisukohta ei saa õigeks pidada, sest vabatahtliku oksjoni all tuleb mõista oksjonit, mis korraldatud omaniku soovil, või kui panditaja on pandipidajale andnud loa panti müüa vabalt, ilma oksjonita, viimane aga siiski laseb selle müügile oksjoni teel.

Kuigi BES § 3945 viimasest lausest võib välja lugeda, et sundoksjonit võib korraldada ainult kohtu läbi, siis tuleb seda mõista ainult kinnisvarade kohta, mis järeldeb sellest, et juba enne kohtureformi läbiviimist vallasvaraoksjonid korraldati BES § 3952 ettenähtud isikute poolt ja reformiga määrati kindlaks kohtu kaasabi ainult kinnisvarade oksjonite kohta ja TKS § 2035 ja järgmised räägivad ainult kinnisvaraoksjonist. Sellega aga ei ole veel öeldud, et vallasvaraoksjonit tuleb lugeda vabatahtlikuks oksjoniks neil juhtudel, kui krediitasutised müüvad oma põhikirjas ette nähtud korras neile panditatud vallasvara börsimaakleri läbi, mis instituut on loodud vastava seadusega.

Ka BES §§ 1443 ja 1444 järeldeb, et säärane oksjon on sundoksjon, sest juhul, kui pandipidajale ei ole antud õigust müüa panti „vaba hinnaga“, siis võib see müük toimuda mitte muidu, kui kohtu läbi, avalikul oksjonil. Seega ei oleks üldse võimalik müüa panti ilma kohtuta ja kui see on lubatud teatavatel asutistel (krediitasutised), siis sellepärast, et nende põhikirjad sisaldavad vastavaid norme ja need normid on legaliseeritud põhikirja regist-

reerimisega. Samuti kui kinnisvarasid võisid müüa ja müüvad ka praegu (E. Maapank) krediitasutised ilma kohtuta, võivad nemad müüa ka panditatud vallasvara põhikirjas ettenähtud korras, mis on tegelikult nõudmise pööramine vallasvara peale ja selle müük oksjoni teel, ilma et selleks annaks nõusolekut asja omanik, mis analoogiline TKS § 1844 ettenähtud korraga. Siin on tegemist ikkagi võla sundusliku sissenõudmisega, sest aktsiaselts „Silva“, kes panditas aktsiaselts „Markel M. Makarov'i“ aktsiad, oli maksujõuetu ja Eesti Kommertspanga likvideerimiskomisjon asus võla sissenõudmisele sellel teel, et laskis aktsiad börsimaakleri kaudu müügile.

Siin ei ole tegemist vabatahtliku oksjoniga, vaid sundoksjoniga, mis toime pandud panga põhikirja kohaselt, ja sellepärast tuleb börsimaakleri sedel kui sundoksjoni protokoll vallasvara üle tempelmaksustada tariifi nr. 36 kohaselt 1%-ga, mitte aga aktsiate nominaalhinna järgi. Seega Maksudevalitsus ei ole õieti tõlgitsenud Tempelmaksu tariifi nr. 36 ja Tempelmaksu seaduse § 6.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Maksudevalitsuse otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel: Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus on ostanud A/selts „Markel M. Makarov'i“ aktsiad, mis olid panditatud Kommertspangale, Tallinna Fondibörsil vanema börsimaakleri Rosenkranz'i poolt toimetatud oksjonil maksujõuetuks tunnistatud Eesti Kommertspanga likvideerimiskomisjoni ülesandel. Maksudevalitsuse arvamus, et see oksjon kuulub vabatahtlikkude oksjonite hulka, on ekslik, sest aktsiad, mille müümist oksjonil toimetati, olid omaniku poolt panditatud Kommertspanka ja nende müümine ei toimunud omaniku soovil, vaid väljaspool seda soovi Kommertspanga põhikirja alusel sel puhul, et omanik ei tausunud omi kohustusi pangale. Vabatahtlikuks oksjoniks võib lugeda aga niisugust oksjonit, mis toimub oksjonil müüdava vara omaniku vabal soovil. Maksudevalitsuse arvamus, et Tempeltariifi nr. 36 soodustus käib ainult seesuguste oksjonite kohta, mis teostatakse kohtu korras või administratiivsissenõudmise korras, on ekslik, sest Tempeltariifi nr. 36 tekstist nähtub, et selle numbri all ettenähtud oksjonite all ei ole mõeldud ainult kohtulikke või administratiivsissenõudmise korras teostatavaid oksjoneid, sest on tähendatud ainult „oksjonid“, vaatamata sellele, et sama numbri all ette nähtud müükide protokollidest on soodustuse alla viidud ainult kohtulikud müügid, mida oleks tehtud ka oksjonite kohta, kui oleks tahetud ette näha nii, nagu arvab Maksudevalitsus. Ka nähtub Krediidiseaduse (VSK XI k. II j.) X jaotuse § 163 ja TKS §§ 1075—1077 ning § 1400 märk. lisa (§ 13), et aktsiate müük maksujõuetuse korral maaklerite läbi asendab täiesti kohtulikku oksjonit.

Kõigil neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Maksudevalitsuse otsus 14. jaan. 1933. a. tühistada ja asi Maksudevalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. oktoobril 1933. a.

Pärnu Maavalitsuse revisjonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 27. jaanuarist 1933. a. Kohtu- ja siseministri protesti asjas Pärnu maavolikogu 1932. a. 19. detsembri otsuse vastu Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmääruse asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

11. I. 1933. a. andis Kohtu- ja siseminister Viljandi-Pärnu Rahukogule järgmise protesti: Pärnu maavolikogu poolt 1932. a. 21. ja 22. oktoobri koosolekul protokoll nr. 4 p. III järgi vastuvõetud Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmäärus sisaldas puudusi ja vastuolusid kehtivate seadustega, muu seas selle § 3 määras: „Ehitaja, kes ehitisi alustanud ehitusloata, on kohustatud seadusvastaselt teostatud ehitust kõrvaldama. Maavalitsusel on õigus sellest reeglist erandeid teha“.

Kohtu- ja siseministeeriumi administratiivosakond kirjaga 1932. a. 14. novembrist nr. 1310, juhtinud sundmääruse puudustele ja seadustega vastuoludele tähelepanu, pani ette need kõrvaldada, muu seas kustutada sundmäärusest ka § 3 viimane lause, millega maavalitsusele antud õigus seadusvastaselt teostatud ehitiste kõrvaldamises teha erandeid, mis vastuolus Eesti Vabariigi Põhiseaduse (RT 1920 — 113/114, sead. nr. 243) § 6-ga.

Pärnu maavolikogu 1932. a. 19. detsembri koosolekul, protokoll nr. 5 järgi (mille ärakiri saadi kohtu- ja siseministeeriumis 28. detsembril 1932) p. VI. all, arutanud uuesti Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmäärust, otsustas kõrvaldada sellest muud puudused ja vastuolud, kuid § 3 viimane lause jätta muutmata.

Seda otsust Kohtu- ja siseministeerium ei saa pidada seaduslikuks ega sellega rahulduda. Nagu Kohtu- ja siseministeeriumi administratiivosakonna eeltähendatud kirjaga 1932. a. 14. novembrist nr. 1310 Pärnu maavalitsusele seletatud, kehtivad seadused, andes omavalitsuste volikogudele õiguse sundmääruste andmiseks kohaliku üldise heaolu ja heakorra alal, ei õigusta neid tegema erandeid üksikute isikute suhtes; seesugused erandid ei vasta sundmääruste iseloomule, mis peavad olema ühtviisi kohuslikud kõikide elanikkude kohta. Eesti Vabariigi Põhiseaduse (RT 1920 — 113/114, sead. nr. 243) § 6 määrab kategooriliselt, et kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised ega või olla avalikõiguslikke eesõigusi ega paheõigusi. Järelikult, seadusvastaselt teostatud ehitisi maavalitsus ei või oma äranägemise järgi lubada mõnedele kodanikkudele alles jätta, teisi aga kohustada neid

kõrvaldama, nagu nähakse ette sundmääruse § 3 viimase lausega. Erandid, samuti kui seadused ja määrused, peavad olema üldise iseloomuga ja kehtivad kõikide kodanikkude kohta, kes on teatavas olukorras, aga mitte ainult mõnede kohta mõne asutise äranägemise järgi.

Erandid ei või käia teadmata olukorra kohta, vaid erandi alla käiv olukord ja kodanikkude liik peab olema üldiselt ära määratud, mida maavolikogu ei ole teinud.

Esitatud asjaolude tõttu palub tühistada Pärnu maavolikogu 1932. a. 19. detsembri otsuse (prot. nr. 5 p. VI) see osa, millega jäeti muutmata Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmääruse § 3 viimane lause maavalitsustele antud erandite tegemise õiguse kohta, ja kohustada Pärnu maavolikogu seda lauset sealt kustutama.

27. I. 1932. a. rahukogu, asja arutanud, leidis, et eeltoodud Kohtu- ja siseministri protest tuleb rahuldada samadel põhjustel, mis protestis ette toodud, ja rahukogu ühines protestija arvamusega, et erandid ei või käia teadmata olukorra kohta, vaid erandi all käiv olukord ja kodanikkude liik peab olema üldisest määratud ja et sundmäärused peavad olema ühtviisi kohuslikud kõikide elanikkude kohta. Erandid, samuti kui seadused ja määrused, peavad olema üldise iseloomuga ja kehtivad kõikide kodanikkude kohta, kes on teatavas olukorras, aga mitte mõnede kohta mõne asutise äranägemise järgi. See peab olema üldine põhimõte ja kui mõnede määruste juures sellest kinni ei ole peetud, siis see põhimõttest mittekindipidamine ei loo veel järeldust, et sellest kunagi kinni pidada ei tule. Õiguslik kord eeldab kõikide kodanikkude üheväärsust seaduse ja määruste ees, aga mitte nende sõltuvaks tegemist asutiste äranägemisest. Neil kaalutlustel ja AKK §§ 21, 22 jt. juhatusel otsustas rahukogu: tühistada Pärnu maavolikogu 1932. a. 19. dets. otsuse (prot. nr. 5 p. VI) see osa, millega jäeti muutmata Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmääruse § 3 viimane lause maavalitsusele erandite tegemise õiguse kohta ja kohustada Pärnu maavolikogu seda lauset sealt kustutama.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Pärnu Maavalitsus tühistada eeltoodud rahukogu otsuse järgmistel põhjustel:

Erandi mõiste olevat iseenesest juba selline, et tema igakülgeks määramiseks vaevalt oleks võimalik juba ette kõiki täpsaid olukordi kirjeldada või esile tuua ja seepärast olevatki ainus võimalus säärestel juhtudel talitada „äranägemise“ järgi, kusjuures iseenesest-mõista asja otsustamisel tulevat seda äranägemist õiglaselt ja olude kohaselt tarvitada. Terve kehtiv seadusandlus sisaldavat lugemata hulga paragraafe ja märkusi, mis võimaldavat küsimusi lahendavatele asutistele erandeid teha ja kus paratamatult tulevat nõndanimetatud „äranägemist“ tarvitada. Näit. Maanteede seaduse § 48. Seadusandja on võimalikuks arvanud erandeid teha ja neid erandeid tegelikus

elus ei saavat alati ja täpsalt ettenähtud reegli järgi kohaldada, vaid küsimuste lahendamisel tulevat ikkagi käia ka „äranägemise järgi“.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Pärnu Maavalitsuse revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kohtu- ja siseminister oma protestis Viljandi-Pärnu Rahukogule tähendab öieti, et kehtivad seadused, andes omavalitsuste volikogudele õiguse sundmääruste andmiseks kohaliku üldise heaolu ja heakorra alal, ei õigusta neid tegema erandeid üksikute isikute suhtes oma äranägemise järgi, sest seesugused erandid ei vasta sundmääruse iseloomule, mis peavad ühtlaselt kohuslikud olema kõikide elanikkude kohta. Sundmääruse erandid peavad olema üldise iseloomuga ja kehtivad kõikide kodanikkude kohta, kes on teatavas olukorras, aga mitte ei või erandile anda säärast sisu, et tema kohaldamine oleneb ainult mõne asutise äranägemisest.

Pärnu maavolikogu poolt 1932. a. 21. ja 22. oktoobril vastu võetud ja Kohtu- ja siseministri poolt protestitud Pärnumaa alevikkude ehitiste sundmääruse § 3 lausub: „Ehitaja, kes ehitisi alustanud ehitusloata, on kohustatud seadusvastaselt teostatud ehitust kõrvaldama. Maavalitsusel on õigus sellest reeglist erandeid teha.“ Et eeltoodud paragraafis ei ole tähendatud, missugustel juhtudel erandite tegemine on võimalik, siis oleneks ainult maavalitsuse äranägemisest, kas ta selle sundmääruse § 3 täitmist nõuab või mitte, s. o. ühe ehitaja suhtes võib nõuda ta selle paragraafi täitmist, kuna teise suhtes, kes võib-olla on samas olukorras, seda ei nõua. Sundmäärused, nagu seadused ja määrusedki, peavad aga olema üldise iseloomuga ja kehtivad kõikide kodanikkude kohta ühetasaselt, kes teatavas olukorras, ja üldisest korrast erandite tegemist ei või sõltuvaks teha kellegi lihtsast äranägemisest, sest see ei oleks muu kui omavoli õigustamine. Seepärast talitas rahukogu öieti kohtu- ja siseministri protesti rahuldades.

Sellepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Pärnu Maavalitsuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. oktoobril 1933. a.

Notar Mihkel Uessoni kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 22. veebr. 1933. a. tempeltrahvi määramise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maksudevalitsuse otsusega 23. I. 1932. a. on Tempelm. sead. §§ 13 p. 2-a, 14 p. 2-b, 19 p. 5, 21 p. 11 ja tariifi nr. 19 põhjal nõutud notar Mihkel

Uessonilt 34 krooni tempeltrahvi põhjusel, et Jaan Targama ja tema poja Johannes Targama vahel notar Uessoni kohusetäitja Helmut Rutsit'i juures 6. aug. 1930. a. sõlmitud kinkelepingu pealt Nõva mõisa järgi oleva „Targama nr. 14“ talu kohta on tempelmaksu tasutud 10.35 kr., arvates lepingu hinda 1000 kroonile, aga etaldi tempelmaksustamata jättes Tempelm. sead. § 10 p. 1 põhjal kingisaaja kohustust oma ema eluaegse ülalpidamise kohta, mis kohustuse väärtus on Tempelm. sead. § 6 p. 1 ja p. 8, Pärandusm. sead. § 35 ning Tulum. sead. § 22 järgi 1700 krooni, millelt tuleb maksta tempelmaksu 0,5% määral 8,5 krooni.

Maksupeakomitee otsusega 22. II. 1932. a. on Mihkel Uessoni kaebus Maksudevalitsuse otsuse vastu tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Tempelmaksu tariifi nr. 24 põhjal ei kuulu kinkija kasuks makstav elatise väärtus kingituse hinnast mahaarvamisele, kuna aga kolmanda isiku kasuks kinkelepingus ettenähtud elatise maksmise kohustus kuulub eraldi tempelmaksustamisele; 2) et Tempelm. sead. § 6 p. 1 põhjal on Tulum. sead. § 22 ettenähtud normi arvestamine aastase ülalpidamise kuluna õigustatud; 3) et Notariaalsead. §§ 39 ja 40 põhjal tuleb trahv määrata notarile, aga mitte tema kohusetäitjale.

Riigikohtule antud kaebuses palub notar Mihkel Uesson tühistada Maksupeakomitee otsust, seletades: 1) et kinkimine on üks ja lahutamata leping ka sel puhul, kui kingisaaja kinkija'le midagi tasulist kohustub andma ja kinkija poolt kingisaaja peale pandud kohustus on erilaadi kinkimise lahutamata osa. Tempelm. sead. § 10 p. 2 põhjal ei käivat eraldi maksu alla lepingu lahutamata osa, kuigi eraldivõetult tema käiks teatava tempel-tariifi määra alla; 2) et kui ülalpidamise kohustus, moodustades kinkimis-lepingu lahutamata osa, kõrgem on kui kingi väärtus, maksustatakse leping ülalpidamise väärtuse järgi ja ainult ühekordselt ja et kinkija ja kolmandate isikute kasuks kingisaaja peale pandud kohustused ei tule erimaksustamisele, vaid see kaetakse kingi väärtuse maksustamisega; 3) et ülalpidamise kohustus on individuaalne ja oleneb igal antud juhul eritingimustest, mispärast selle kohustuse summa arvestamisel ei saa kohaldada Tulum. sead. § 22; 4) et Tempelm. sead. § 19 p. 5 ei anna alust karistada ametnikku tema seadusliku asetäitja poolt korda saadetud tempelmaksu seaduse rikkumise puhul. Not. sead. § 39 põhjal vastutavat notar üksnes kahjude eest, mis tema asetäitja on tekitanud. Tempelm. sead. § 21 p. 12 olevat üldnorm, mis eri korda notarite suhtes ei muutvat. Notarite kohta olevat ette nähtud erikaebuse kord Not. sead. §§ 59, 60, 61, 62.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Tempelm. sead. § 19 p. 5 näeb ette notaritele tempelmaksutrahvi määramise Tempelmaksu seaduse ebaõige kohaldamise puhul ja § 21 p.p. 11 ja 12 on ette nähtud tempelmaksu trahvi määramise üldkord. Ebaõige Tempelmaksu seaduse eeskirjade kohaldamine ei kujunda iseenesest igal juhul üleastumist või süütegu, mille eest notarite vastutusele võtmise kord on ette nähtud Notar.

sead. § 59 jj., ja et notaritele tempelmaksutrahvi määramise kohta ei ole Tempelm. seaduses erikorda ette nähtud, siis tuleb notaritele tempelmaksu trahvi määrata üldkorras Tempelm. sead. § 21 p.p. 11 ja 12 põhjal. Tempelm. sead. § 19 p. 5 ja § 21 p. 12 nähtub, et tempelmaksu trahvi tuleb määrata ametnikule, kes nimelt on Tempelmaksu seadust rikkunud. Notar. sead. § 39 näeb küll ette notari varandusliku vastutuse kohusetäitja tegude eest, kuid sellest sugugi ei järgne, et notar peab kandma ka trahve oma asetäitja Tempelmaksu seaduse rikkumise pärast. Notaritele määratav tempelmaksu trahv ei ole mingi kahjutasu, vaid isiklik karistus, ja trahvi määramisel ei saa kohaldada Not. sead. §§ 39 ja 40. Ettetoodud kaalutlustel osutub tempelmaksu trahvi määramine notar Uessonile tema kohusetäitja Helmut Rutsit'i juures sõlmitud lepingu puhul mitteseaduspäraseks. Niisuguse asjaseisukorra puhul ei ole põhjust M. Uessoni kaebust muudes osades üldse arutusele võtta.

Eeltoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 22. veebruarist 1933. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. oktoobril 1933. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 10. dets. 1932. a. Berta Nurmsoni 1931. a. puhaskasumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Berta Nurmsõn oli teatelehes oma Tallinnas, Harju t. nr. 10 asuva pesumaja „Viktoria“ 1930. a. läbimüügi üles andnud 5.087 kr., kahju 1.280 kr., ja soovi avaldanud, et tema äri kasu äriiraamatute põhjal kindlaks määrataks. Ärimaksu komisjon oli Berta Nurmsõni äri 1930. a. läbimüügi OMS § 551 korras kindlaks määranud 7.500 kroonile ja puhaskasu 1.125 kroonile. Berta Nurmsõni vastulause oli jäetud tagajärjeta põhjendusel: „silmas pidades tõelist tegevust, tööliste arvu, võrdlusandmeid teiste sarnaste ettevõtete ja muid tingimusi, ei ole esitatud raamatud koguni vastuvõetavad, kuna jsk. komisjoni hinne on väga mõõdukas; kasu % vähendamiseks puudub ebasoodsus“.. Berta Nurmsõni kaebusel on Maksupeakomitee otsusega 10. dets. 1932. a. tühistatud vastulause kohta tehtud otsus ja toimetus saadetud tagasi uueks otsustamiseks põhjusel: 1) et komisjoni otsuses ettetoodud asjaolusid ei saa pidada nii kaaluvateks, et need põhjustaksid ekspertide poolt läbikatsutud raamatute kõrvalejättmist; 2) et maksuinspektori esitises 3. sept. 1932. a. toodud seisukoht kõnesoleva äri kohta ei ole komisjonis kaalumisel olnud ja viimase seisukoht selle kohta on avaldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maksudevalitsuse direktor tühistada Maksupeakomitee otsust, seletades: 1) et äriraamatud on käesoleval juhul peetud vormiliselt õieti, kuid komisjon ei ole neid sisuliselt usutavateks pidanud. Pesumaja „Viktoria“ olevat kahju deklareerinud 1929. a. 1.116 kr. 82 s., 1930. a. — 1.280 kr., 1931. a. — 1.291 kr. Teised säärasead ettevõtted näitavad aga kasu ja kaebaja töökoda ei olevat sugugi halvemates tingimustes. Ärimaksu seisukohalt võivat õieti peetud äriraamatud olla siiski mitteküllaldased äri maksustamiseks OMS § 550 korras ja Maksupeakomitee ei olevat öelnud omas otsuses, mispärast ei saa ärimaksukomisjonis ettetoodud põhjusi kaaluvateks lugeda äri maksustamiseks OMS § 551 korras; 2) et ärimaksu komisjon ei olevat saanudki kaaluda maksuinspektori esitises 3. sept. 1932. a. ettetoodud andmeid, sest maksukomisjon olevat vastulause kohta otsuse teinud 8. okt. 1931. a., need andmed olevat aga saadud 2. sept. 1932. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Kaebuses on põhjendatult ette toodud, et ärimaksu seaduse seisukohalt võib ka raamatupidamise seisukohalt õieti peetud äriraamatuid mitterahuldavateks tunnistada äri maksustamiseks OMS § 550 korras ja maksustamist toimetada OMS § 551 korras. Niisugusel korral peab üksnes ära näitama kindlad põhjused, mis tingivad äriraamatute kõrvalejätmise, ja Maksupeakomitee võimkonda kuulub kaebuse puhul enesestmõistetavalt ka otsustamine selle üle, kas maksukomitee põhjendused õieti peetud äriraamatute kõrvalejätmiseks maksustamisel on küllaldased ja kaaluvad. Käesoleval juhul on ärimaksu komitee äriraamatud kõrvale jätnud, silmas pidades äri tõelist tegevust, tööliste arvu, võrdlusandmeid teiste sarnaste ettevõtetega ja muid tingimusi, mis andmete põhjal ärimaksukomitee ei pidanud üldse usutavaks äriraamatuid äri kasu kindlakstegemiseks, sest komitee andmete järgi pidi äri teotsema kasuga, kuna äriraamatud aga näitasid kahju. Ärimaksu komiteel olid andmed pesumaja „Viktoria“ sisseseadu ja tööliste arvu kohta varemalt ajalt ja maksustamisaastal ja teiste sarnaste ettevõtete tulukuse kohta ning maksukomiteel ei olnud küllaldasi andmeid asjaolu tõeksvõtmiseks, et sel ajal, kui teised sarnased ettevõtted teotsevad kasuga, pesumaja „Viktoria“ töötab aga järjest kahjuga, selle juures oma äri mitte vähendades või lõpetades. Iseenesest on ju võimalik, et äri püsib mõne aja ka kahjuga töötades, kuid siis peaks ka võimalik ära näidata olema, missugusel teel ja missuguste abinõudega ärikapitali täiendatakse ja äri üldse üleval peetakse. Maksupeakomitee on asja otsustamisel ligemalt ära näitamata jätnud, mis põhjustel nimelt käesoleval juhul ärikomitee oleks pidanud siiski usutavaks pidama, et äri tõeliselt töötas kahjuga, nagu seda äriraamatud näitavad. Maksupeakomitee põhistusel, et maksuinspektori esitises 3. sept. 1932. a. ettetoodud seisukoht ei ole komisjonis kaalumisel olnud, ei ole olulist tähtsust. Selles esitises maksuinspektor kordab neid asjaolusid, mis komiteel asja otsustamisel juba teatavad olid, ja nimetab ainult ühte pärast asja otsustamist selgunud asjaolu,

et raamatupidaja on äris käinud kaks korda nädalas ja sissekandeid tagantjärele teinud. Kuid maksukomitee ei jätnud raamatuid kõrvale põhjusel, et neid õieti ei peetud, vaid et nad sisuliselt ei ole usutavad, nagu kaebuses Riigikohtule õieti seletatud. Sellelt seisukohalt ei ole aga tähtsust asjaolul, et komisjon asja otsustamisel seda ei teadnud, ning Maksupeakomitee võis selle asjaolu selgitamisel ka seda arvesse võtta asja otsustamisel Maksupeakomitees.

Ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 10. detsembrist 1932. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. novembril 1933. a.

Käte Greinert'i kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 12. aug. 1932. a. — 1931. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maksupeakomitee otsusega 12. aug. 1932 a. on Käte Greinerti voliniku Gerhard Greinerti kaebus Järva jsk. komisjoni otsuse peale 14. sept. 1931. a. 1931. a. tulumaksu asjas maja kulude arvestamise kohta tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et kaebaja ei ole tegelikkude kuludena üles antud summasid rõendanud; 2) et Tulumaksu seaduse mõtte järgi tuleb tulust maha arvata tegelikud kulud, ning normide arvestamine on õigustatud ainult neil juhtudel, kus maksuasutisel korda ei lähe teisi usutavaid andmeid saada; 3) et kaebaja soov tema kinnisvaraga ühenduses olevaid kulusid arvestada teatava normi järgi, ei leia seaduses kaitset, kuna aga Tulum. sead. § 48 järgi jsk. tulumaksu komitee ülesandeks oli tulu kindlaks määrata kõigi temal olevate andmete alusel.

Riigikohtule antud kaebuses palub Käte Greinerti volinik Gerhard Greinert tühistada Maksupeakomitee otsust, seletades: 1) et tema üldse ei olevat kaebust andnud Järva jsk. komisjoni otsuse peale 14. sept. 1931. a. ja sellepärast ei võinud Maksupeakomitee ka niisugust kaebust arutada; 2) et sisuliselt olevat Maksupeakomitee motiivid vastuoludesse sattunud. Ühelt poolt olevat motiivides seletatud, et kulusid võib normide alusel arvestada, teiselt poolt aga, et kulude arvestamine normide järgi ei leia seaduses kaitset. RT 64 — 1929 olevat välja kuulutatud Linnades ja alevites asuvate kinnisvarade kasutamise keskmiste kulude protsentide tabel 1930.—1934. a. peale ja käesoleval korral olevat tulnud kulusid arvestada just normidega, aga mitte maksuinspektorile õigust anda ise kulusid välja arvata. Kvii-tunge kulude kohta ei saavat esitada, sest neid ei saavat tagantjärele muretseda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Nagu asjatoimetusest nähtub, on kaebuse Järva jsk. komitee otsuse vastu 14. sept.

1931. a. Käte Greinerti 1931. a. tulumaksu asjas esitanud Käte Greinert ise, kuid kaebuse juurde oli esitatud üldvolikiri Käte Greinerti poolt oma mehe Gerhard Greinerti nimele. Maksupeakomitee on sisuliselt arutanud Käte Greinerti kaebust ja on ainult ekslikult oma istungi protokollis ja otsuses nimetanud seda kaebust Käte Greinerti voliniku Gerhard Greinerti kaebuseks. Mis puutub asja sisusse, siis ei saa õigeks pidada kaebaja seletust, et maja korrashoidmise kulud tuleb tulumaksustamisel arvestada RT 64 — 1929 avaldatud keskmiste kulude-protsentide tabeli järgi, või kulude tabeli järgi, mis on kohaldatavad linna kinnisvaramaksu määramisel. Tulumaksu määramisel tuleb kinnisvara korrashoiu kulud maksualusest tulust maha arvata Tulum. sead. § 11 p. 1 põhjal ning sellel määral, kui neid on teelikult tulusaamise aastal olnud. Kulude suuruse tõendamise raskus lasub maksukohuslasel ja kui tema kantud kulusid ei tõesta, siis võib asjakohaselt kulude suurust hinnata maksukomitee. Käesoleval juhul on kaebaja nõudnud, et maja korrashoidmise kuludeks arvataks maksualusest tulust maha 34%, nagu see on Tartu linnas kinnisvaramaksu määramisel ette nähtud, ilma et tema selles suuruses tehtud kulusid oleks tõestanud. Maksustamisel on aga tulumaksu komitee maja korrashoidmise kuludeks maha arvanud summa, mis välja teeb umbes 21% maja sissetulekust, leides, et selles suuruses on kulud tõenäosed, kuna kulude suuremas summas mahaarvamiseks ei ole andmeid ega tõendusi. Tulumaksu määramisel tuleb talitada Tulumaksu seaduse ja selle seaduse alusel antud seaduslike määruste eeskirjade järgi, aga mitte määruste järgi, mis on antud teiste maksude võtmise kohta.

Ettetoodud põhjustel ei ole alust kaevatud otsuse tühistamiseks, mis-pärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Käte Greinerti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3./21. novembril 1933. a.

Aliine-Emilie Erilase (Erilane) enese ja kui oma alaealiste laste Vanda ja Harry loomuliku eestkostja kaebus Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale 4. novembrist 1932. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigi-kohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja sotsiaalministeerium, arutanud 4. nov. 1932. a. Aliine Erilase pensioni nõudmise asja, otsustas Aliine Erilase palve jätta tagajärjeta. Haridus- ja sotsiaalministeerium põhistas oma otsuse järgmiselt: „Täiendavalt esitatud dokumentidest nähtub, et Püssi metskonna metsaülem teatas kirjaga 15. aprillist 1930. a. nr. 654 Johannes Erilasele, et tema vabastatakse ametist koosseisude vähendamise puhul ja temaga sõlmitud teenistus-

leping loetakse lõpetatuks 1. maist 1930. a. arvates. Samuti on esitatud II jsk. metsniku ettekande ärakiri, millest selgub, et samal päeval, s. t. 15. aprillil 1930. a. metsnik tahtis kätte anda ülaltähendatud kirja Joh. Erilasele, kuid viimane loobus kirja vastu võtmast. Alles pärast seda J. Erilane esitas palve, et tema tervislik seisukord kindlaks määrataks. Seetõttu J. Erilase mitteläbivaatamine arstliku komisjoni poolt oli põhjustatud juba teostatud teenistuse-ülesütlemisega. Pealegi J. Erilane ei olnud riigiteenijaks Riigiteenistuse seaduse § 1 mõttes. Tema oli palgatud metsaülema poolt erilepingu alusel koosseisus mitteettenähtud vabapalgalisena ning metsaülemal puudus õigus laiendada J. Erilasele Riigiteenistuse seaduses ettenähtud soodustusi, millede hulka kuulub ka pensioniõigus, nagu see oli ette nähtud lepingu § 8.

Kui aga vaadata J. Erilasele nagu riigitöölisele, siis temal ei oleks õigust saada pensioni Riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate tööliste pensioni seaduse põhjal, sest viimane ei laiene metsamajanduslike ettevõtete töölistele ega nende perekondadele.“

Riigikohtule antud kaebuses palub Aliine Erilane tühistada Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsust järgmistel põhjustel: Ei vastavat asjaoludele, nagu oleks Johannes Erilane vabastatud koosseisude vähendamise puhul, sest Johannes Erilase asemele võetud praakeriks juba Erilase haiguse ajal Mihkel Riisenberg, kes praegugi teenistuses olevat, ja 1930. a. sügisel võetud kolmanda praakerina ametisse Oskar Peterson ja seega olevat koosseisu suurendatud, mitte aga vähendatud. Sanatooriumist tulnud Johannes Erilane 28. märtsil 1930. a. raskesti haigena koju ja kohe esitanud tervisliku seisukorra kindlaksmääramise kohta palve, kuid sellele palvele käiku ei olevat antud enne kui koht temale üles öeldud, mida võivat tõendada tunnistaja Johannes Laulik, kes teenib praegu Aegviidu metskonnas. Ka ministeerium ise leidvat, et Erilane kuulus koosseisu, sest ministeerium ise leidnud, et ta vallandatud koosseisude vähendamise puhul ja oma eelmistes otsustes ei püüdnudki tõendada, et Erilasel ei ole pensioniõigust olnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsus käesolevas asjas tuleb tühistada järgmistel põhjustel: Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsuse põhists, et Johannes Erilast ei saa lugeda riigiteenijaks Riigiteenistuse seaduse § 1 mõttes, ei ole põhjendatud ega leia kinnitust toimetuses leiduvatest andmetest. Riigiteenistuse seaduse (RT 1924 — 149) § 1 järgi riigiteenijad jagunevad ametnikkudeks ja vabateenijateks, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud vabateenijate kohtadel või ajutiselt täidavad ametnikukohuseid, mille juures ameti- ja vabateenistuskohad määratakse kindlaks koosseisu seadusega, kuni selle seaduse kehtimahakkamiseni aga eelarve korras. Riigikogu poolt 8. märtsil 1927. a. vastuvõetud Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse (RT 27 — 1927) § 4 järgi ülemääraste (vabapalgaliste) riigiteenijate koosseisud lubatud krediitide piirides määrab asjaomase riigikesk-

asutise juhataja Vab. Valitsuse poolt antud juhtnõõridel. Asjatoimetuses ei leidu mingisuguseid andmeid, mis tõendaks, et praakeri koht, millel teenis Johannes Erilane, ei oleks ette nähtud eespooltähendatud koosseisudes. Ümberpöörduvalt nähtub Püssi metsaülema kirjast 2. aprillil 1931. a. (alg. lht. 3), et Erilane vabastatud koosseisude koondamise tõttu, mida tõendab ka Riigi metsatööstuse kiri 11. apr. 1931 nr. 2057 (alg. lht. 2) ja Püssi metsaülema teadaanne Erilasele 15. apr. 1930. a. (alg. lht. 36). Nii nähtub neist vahekirjadest, et Erilane on kuulunud koosseisu, sest vastasel korral tema vabastamise põhjuseks ei oleks koosseisude vähendamine. Et on tõendamata, et praakeri koht, millel tema teenis, ei olnud ette nähtud koosseisudes (RT 27 — 1927, § 4), siis tuleb lugeda Erilane riigiteenijaks (vabapalgaliseks). Ekslik on ka Haridus- ja sotsiaalministeeriumi seisukoht, et Erilase mitteläbivaatamine arstliku komisjoni poolt oli õigustatud selle tõttu, et Erilane esitas vastava palve alles pärast seda, kui temale 15. apr. 1930. a. koht üles öeldi. Koha ülesütlemine iseenesest ei õigusta riigiasutisi riigiteenijate palvet tervisliku seisukorra kindlaksmääramise kohta tagajärjeta jätma, kui riigiteenija ajavahemikul koha ülesütlemise päevast kuni teenistusest lahkumiseni on haigeeks jäänud või muul viisil oma tervise niivõrra kaotanud, et ei suuda teenistuskohuseid täita. Erilane on teenistusest tegelikult vabastatud alles 1. mail 1930. a. ja seepärast tuli tema palve tema tervisliku seisukorra kindlaksmääramise kohta rahuldada, seda enam, et toimetuses leidub terve rida tõendusi, et juba siis tema tervislik seisukord oli niivõrra halb, et tema ei suutnud oma kohustusi täita (alg. l. 27 Taagepera tiisikushaigete sanatooriumi kiri 24. märtsist 1930. a. nr. 1630/H). Kõigil neil põhjustel ei või Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsus jõusse jääda ja kuulub tühistamisele.

Seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsus 4. novembrist 1932. a. tühistada ja asi Haridus- ja sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. oktoobril/21. novembril 1933. a.

Haapsalu linnavolinikkude Hans Alveri, Eduard Simsoni ja Julius Rulli revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 22. veebruarist 1933. a. kaebuse asjas Haapsalu linnavolikogu juhataja J. Nurki tegevuse ja Haapsalu linnavolikogu 1932. a. 24. novembri otsuse vastu linnavolinik A. Korris'e ettepanekute hääletamisele panemise ja kaebajate tegevuse vastu umbusalduse avaldamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu, arutanud Haapsalu linnavolinikkude linnaape Hans Alveri ja linnanõunikku Eduard Simsoni ja Julius Rulli kae-

bust Haapsalu linnavolikogu otsuse peale 24. nov. 1932. a., otsustas 22. veebruaril 1933. a. Hans Alveri, Eduard Simsoni ja Julius Rulli kaebuse jätta tagajärjeta. Rahukogu põhistas oma otsuse järgmiselt: „Haapsalu linnavolikogu 24. nov. 1932. a. koosoleku protokollist nähtub, et päevakorra p. 12 all on olnud arutusel „Seisukoha võtmine väärnähtuste ja korratuste kohta linna saeveskis, vanadekodus, linna elektriosakonnas ja hädaabitööde krediitide kasutamisel“ ja et Ivol. A. Korrise poolt oli tehtud ses küsimuses ettepanek: 1) „Avaldada linnavalitsusele umbusaldust ja 2) valida linna saeveskis, vanadekodus, linna elektriosakonnas ja hädaabitööde krediitide kasutamisel ilmsiks tulnud väärnähtuste ning nende põhjuste selgitamiseks erikomisjon“, mille hääletamise eel lahkusid koosolekult linnanõunikud; linnavalituse liikmed ja veel 5 linnavolinikku. Ettepaneku hääletamisel aga sai see 7 häält poolt, mille järel juhataja konstateeris, et ettepanek on vastu võetud. Samast protokollist nähtub, et Haapsalus on linnavolinikke 15.

Et Linnaseaduse § 70 järgi tuleb Haapsalu linnavolikogu seaduslikuks koosseisuks lugeda $\frac{1}{3}$ volinikkude üldarvust, s.o. 5, siis osutub eelnimetatud linnavolikogu otsus, mis vastu võetud 7 häällega, täiesti seaduspäraseks vormilisest küljest. Mis puutub aga sellesse, et volikogu üldse ei võinud eelnimetatud küsimust arutamisele võtta Linnaseaduse §§ 63 ja 68 põhjal, siis ka see väide on alusetu, sest nimetatud seaduse §§ 62 ja 66 p. 18 järgi on linnavolikogul õigus linnavalitsuse tegevust ja aruandeid kontrollida, vaatamata et linna revisjonikomisjon linnavalitsuse aruannetes ja asjaajamises väärnähtusi ei leidnud. Pealegi ei saa linnavolikogule siduvaks pidada tema enese poolt valitud linna revisjonikomisjoni otsuseid.

Lõpuks, mis puutub kaebusse osas, mis sihitud Haapsalu linnavolikogu juhataja tegevuse vastu, siis ka see on põhjendamata. Juhataja on pannud hääletusele ettepaneku, mis tehtud päevakorra p. 12 all ettenähtud küsimuse kohta.

Et aga see küsimus käis linnavalitsuse tegevuse kohta, siis Linnasead. § 120 põhjal olid kaebajad kui linnavalitsuse liikmed kohustatud ise kõrvalduma selle küsimuse otsustamisest. Sellepärast volikogu juhataja oli ka õigustatud kaebajate vastupidise seisukoha juures neid takistama arutusel olnud küsimuse kohta tehtud ettepaneku hääletamisest. Ka puudub seaduslik alus kaebajate arvamusel, et eelnimetatud ettepanek oleks tulnud panna hääletamisele osade järgi eraldi. Ettepaneku mõlemad osad käivad arutusel oleva küsimuse sisu kohta ja selle arutamisest kui ka otsustamisest ei ole linnavalitsuse liikmed õigustatud osa võtma, nagu juba varemini öeldud. Pealegi kõnesoleva ettepaneku vastuvõtmisega ei ole kaebajatelt võetud võimalust kaasa hääletada komisjoniliikmete valimise puhul“.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses paluvad Hans Alver, Eduard Simson ja Julius Rull tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse järgmistel

põhjustel: Linnaseaduse § 70 järgi loetakse linnades, kus üldine volinikkude arv ei tõuse üle neljakümne, linnavolikogu seaduslikuks koosseisuks vähemalt pool nende üldarvust. Sellesse liiki kuulub ka Haapsalu linnavolikogu, kus üldine volinikkude arv on 15.

Rahukogu aga leidnud, et sama seaduse § 70 järgi tuleb Haapsalu linna volikogu seaduslikuks koosseisuks lugeda $\frac{1}{3}$ volinikkude üldarvust, kusjuures konstateeris, et linnavolinikkude arv Haapsalus on 15.

Et Linnaseaduse § 70 põhjal Haapsalu linna otsustusvõimelise volikogu koosseisu kuulub vähemalt 8 volinikku ja enne vaidluse all oleva küsimuse otsustamist lahkusid volikogu saalist 8 volinikku, võtsid osa otsuse tegemisest ainult 7 volinikku, mis otsuse tegemine ei või seaduspärane olla, ja volikogu juhataja oleks pidanud kvoorumit puudusel koosoleku lõpetama.

Ka nähtub Kohtu- ja siseministeeriumi administratiivosakonna kirja 14. dets. 1932. a. nr. 1426 ära kirjast, et ministeerium järelevalve korras säärast volikogu otsust ei kinnitanud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et revisjonkaebus tuleb jätta tagajärjeta. Õige on kaebajate väide, et rahukogu on ebaõigelt tõlgendanud Linnaseaduse § 70, leides, et Haapsalu linna volikogu koosseisu seaduslikuks tunnistamiseks on küllalt, kui on koos $\frac{1}{3}$ volinikkude arvust, kuna Linnaseaduse § 70 järgi peab volinikke koos olema volikogu koosseisu seaduslikuks tunnistamisel vähemalt pool üldarvust, kui volinikkude üldarv ei tõuse üle neljakümne, nagu see on Haapsalus, kus volinikke üldse 15. See asjaolu ei põhjusta aga rahukogu otsuse tühistamist, sest kaebajate poolt rahukogule antud kaebus ei vääri rahuldamist, nagu rahukogu õieti on leidnud. Haapsalu linnavolikogu järjekorralise 24. nov. 1932. a. koosoleku protokollist nähtub, et päevakorra p. 12 all ette nähtud küsimuse arutamisel — seisukoha võtmine väärnähtuste ja korratuste kohta linna saeveskis, vanadekodus, linna elektriosakonnas ja hädaabitööde krediitide kasutamisel — on volikogu juhataja Nurk juhtinud linnavalitsuse liikmete tähelepanu Linnaseaduse § 120 peale, ja kui linnapea sellele vaatamata tahtis hääletamisest osa võtta, takistas teda volikogu juhataja, ja linnapea lahkus koosolekult deklareerides, et linnavalitsus terves koosseisus lahkus koosolekult. Samast protokollist nähtub, et ajal, mil hääletus käimas, lahkusid koosolekult linnavolinikud Lipstok, Heide, Kvarnström, Oelschlägel ja Laine, kokku 5 volinikku. Ka nähtub, et hääletamisele pandud ettepanek sai 7 häält poolt. Sellest kõigest selgub, et hääletamisele asumisel oli koos 12 volinikku üldarvust 15, seega küsimuse hääletamisel koosoleku koosseis oli täiesti seaduslik ja vastas Linnaseaduse § 70 nõuetele ja asjaolu, et hääletamise ajal lahkusid 5 volinikku, ei õigusta väitmist, et hääletamise ajal puudus kvoorum, kuna neid volinikke, kes lahkusid hääletamise ajal, tuleb lugeda vastuhääletajateks ja nende lahkumine hääletamise ajal ei või mõjuda kvoorumile.

rumi seaduslikkusele. Et aga ettepaneku jaatavalt otsustamiseks käesoleval korral ei olnud tarvis kvalifitseeritud enamust, siis on volikogu juhataja õieti konstateerinud, et ettepanek, mille poolt antud 7 häält, on vastu võetud (Linnaseaduse § 72). Ka nähtub eeltähendatud koosoleku protokollist, et volikogu juhataja on õieti käsitanud Linnaseaduse § 120 nõudes, et linnavalitsuse liikmed kõrvalduksid hääletamisest osavõtmisest, sest oli üles tõstatatud küsimus nende tegevuse kohta, ja linnavalitsuse liikmetel puudus õigus volikogu juhatajaga vaidlustesse astumiseks, vaid nad ainult võisid volikogu juhataja tegevuse vastu kaebusega esineda, alistudes korraldusele. Seepärast ei saa 3 linnavalitsuse liiget hääletamise ajal olnud volinikkude koosseisu üldse arvata ja pealegi nähtub volikogu protokollist, et nad tegelikult on lahkunud koosolekult enne hääletamist. Arvamus, et linnavalitsuse liikmed on kohustatud kõrvalduma otsuste tegemisest ainult siis, kui on arutusel küsimus nendele palga määramise ja linnavalitsuse aruannete revideerimise tagajärgede kohta, on ekslik, sest Linnaseaduse § 120 tekst ei jäta mingisugust kahtlust selle kohta, et linnavalitsuse liikmed on kohustatud kõrvalduma ka siis, kui tuleb otsustamisele küsimus nende tegevuse kohta.

Kõigil neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haapsalu linnavolinikkude Hans Alveri, Eduard Simsoni ja Julius Rulli revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. oktoobril/24. novembril 1933. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 14. juul. 1933. a. o.-ü. „Raadio Ringhäälingu“ 1932. aasta lisaärimaksu asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maksupeakomitee arutas 14. juulil 1933. a. Tallinna-Harju aruandvate ettevõtete ärimaksu komisjoni esimehe protesti 8. apr. 1933. a. o.-ü. „Raadio Ringhäälingu“ ärimaksu asjas mainitud komisjoni otsuse peale 3. aprillist 1933. a. ja leides komisjoni esimehe protesti põhjendatud olema, otsustas tühistada vastulause kohta 3. apr. 1933. a. tehtud otsuse ja toimetis tagasi saata asja uuesti otsustamiseks.

Riigikohtule antud kaebuses Maksudevalitsuse direktor palub tühistada Maksupeakomitee otsuse ja asja saata Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks, seletades: 1) Maksustamiskorralduse seaduse § 13 mõtte järgi Maksu-

peakomitee pidanud asja ise lõplikult otsustama ja oma otsuse saatma Maksudevalitsuse kaudu maksuinspektorile täitmiseks. Lõpliku otsuse tegemine ei võivat Maksupeakomiteele raskusi tekitada, sest MKS § 88 põhjal olevat tal õigus koguda kõiki vajalikke andmeid. 2) Ei saavat ka õigeks lugeda Maksupeakomitee poolt protestide arutamise puhul loodud asjaajamise korda. Seadusest ei saavat välja lugeda, et maksuinspektori protestide arutamiseks tuleks maksukohuslane kutsuda Maksupeakomitee istungile ja peakomitee saadaks temale otsuse, mille peale maksnikul oleks õigus kaevata Riigikohtule. Maksupeakomitee pidavat protestide puhul asja arutama ja otsustama sisemise asjaajamise korras, väljaspool järjekorda, ilma maksnikku kutsumata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Maksustamiskorralduse seaduse § 13 on ette nähtud, et kui maksukomisjoni esimees ei ole nõus komisjoni otsusega, jäetakse otsuse täitmine seisma ja asi saadetakse 7 päeva jooksul otsustamiseks Maksupeakomiteele. Kui seadus ütleb, et asi saadetakse Maksupeakomiteele otsustamiseks, siis see ei tähenda, et Maksupeakomitee peab ise asja lõplikult ära otsustama ega või saata asja maksukomisjonile uueks otsustamiseks. Sama seaduse § 92 määrab küll, et Maksupeakomitee motiveeritud otsus tuleb saata ärakirjana kaebajale ja Maksudevalitsusele, ning et maksustamistoimetus saadetakse tagasi Maksudevalitsusele pärast otsuse jõustumist. See paragraaf samuti ei ütle, millise otsuse Maksupeakomitee peab tegema, s.o. kas lõpliku otsuse, või otsuse, millega asi saadetakse maksukomisjonile uueks otsustamiseks. Pealegi see paragraaf on paigutatud seaduse III ossa, mis räägib maksukohuslaste ja maksu tasumise eest vastutavate isikute kaebuste esitamise ja arutamise korra. Kui asuda Maksudevalitsuse direktori seisukohale, et maksukohuslaste vastulause kohta tehtud maksukomisjoni otsuse vastu sama komisjoni esimehe poolt antud protesti puhul Maksupeakomitee peab ise tegema lõpliku otsuse, siis kujuneks ebaõiglane seisukoht selles mõttes, et maksukohuslastel kaoks ära üks edasikaebamise instants juhul, kui peakomitee peaks protesti rahuldama. Neil kaalutlustel Riigikohus leiab, et Maksupeakomitee on käesoleval korral õieti talitanud, kui ta asja maksukomisjonile uueks otsustamiseks saatis. Mis puutub Maksudevalitsuse direktori arvamusse, et maksuinspektori protesti arutamiseks Maksupeakomitee ei tarvitseks maksukohuslastele kutset saata, vaid peaks niisugusel korral protesti arutama ja otsustama sisemises asjaajamise korras, siis selle arvamusega Riigikohus ühineb. Kui Maksupeakomitee protesti rahuldamise korral asja saadab maksukomisjonile uueks otsustamiseks, siis maksukohuslastel on võimalik oma huvisid kaitseda nii maksukomisjonis asja uuesti arutamisel kui ka edasikaebamiste teel. Käesoleval korral Maksupeakomitee on küll maksukohuslastele kutse saatnud, kuid see asjaolu ei põhjusta Maksupeakomitee otsuse tühistamist.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Maksudevalitsuse direktori kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

TSIVIL-OSAKOND.

26. jaanuaril 1933. a.

Voldemar Sirvi, Oskar Valdmanni, Alide Otto, Johannes Pauluse, Jaan Sereni, Theodor Tomingase, Gustav Malsroosi ja Paul Raagi voliniku vann. adv. Anatoli Petrovi kassatsioonkaebus Kohtupalati määruse peale 7. oktoobrist 1931. a.

Eugen Auni vallasvara müügist saadud raha jagamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist.

BES § 3381 alusel on võlausaldajal, kelle käes on võlgniku asi, selle asja suhtes kinnipidamisõigus, s. o. tema on õigustatud seda asja enda kätte jätma, tema nõudmise rahuldamiseni võlgniku poolt.

Üürniku päralt olevate asjade, seal hulgas ka üüritud ruumidesse toodud kaupade kohta, oli üürileandjale üürilepingust järgnevate õiguste ja taotluste kindlustuseks antud vaiklik pandiõigus BES §§ 1403 ja 1404 põhjal. Kuid selle vaikliku pandiõiguse asendas 1889. a. 9. juuli seadus (VSTK, 1889. a. art. 6188, BES § 1403 märkus) § 3381 ettenähtud kinnipidamisõigusega. Seega on üürileandjal praegu kehtiva seaduse järgi üürilepingust järgnevate nõudmiste suhtes mitte ainult nende üürniku päralt olevate asjade peale, mis on tema, üürileandja, käes, vaid ka nende asjade peale, mis üüriniku enese käes on. Kinni pidada aga asju, mis üürileandja enese käes pole, viimane selle sõna otseses mõttes „kinni pidada“, endastmõista, ei või, sest tema pole õigustatud vägivaldselt midagi üürniku käest ära võtma. Küsimus aga, millisel teel võib üürileandja oma kinnipidamisõigust teostada juhul, kui üürniku asjad on mitte ainult üürileandja, vaid ka teiste kreditoride nõudmisel kohtutäituri poolt äramüüdnud ja müügist saadud rahast ei piisa kõigi üürniku võlgade katteks, nagu käesoleval korralgi, — on juba Vene Senati TKD arutusaineks olnud ja lahendatud otsusega nr. 26 — 1900. a. selles mõttes, et säärasel korral võib üürileandja oma kinnipidamisõigust teostada kuni asjade müügist saadud raha jagamiseni kreditoride vahel taotluse avaldamisega, et tema üürilepingust järgnev nõudmine kui eelisõigustatud rahuldataks kõigi teiste nõudmiste ees, mis ei kuulu eelisõigustatute hulka (TKS § 1215-a, RT 32 — 1929). Ühinedes selle Vene Senati seisukohaga ning arvestades seda, et TKS § 1215-a tema uues redaktsioonis, ega ka mõni teine seadus pole tühistanud BES § 1403 märkust ning § 3381 norme, leiab Riigikohus, et, vastupidiselt kaebaja arvamusele, Kohtupalat talitas seaduspäraselt ega rikkunud millegagi TKS § 1215-a reegleid, kui ta majaomaniku nõude võlgnijäänud üüriraha suhtes üürniku asjadest saadud raha jagamisel luges eelisõigustatuks kui pandiõigusega kind-

lustatud taotluse TKS § 1215-a p. 1 reeglite kohaselt, võrreldes kaebajate nõudmistega, mis polnud kindlustatud pandiõigusega.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Voldemar Sirvi, Oskar Valdmanni, Alide Otto, Johannes Pauluse, Jaan Sireni, Theodor Tomingase, Gustav Malsroosi ja Paul Raagi voliniku vann. adv. A. Petrovi kassatsiooni kaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 52/33. a.)

Nr. 31.

TSIVIIL-OSAKOND.

2./30. märtsil 1933. a.

Peet Johanson voliniku vann. adv. *Nikolai Kruuse* kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 7. oktoobrist 1931. a. Eesti Maapanga nõudes *Peet Johanson* vastu kinnistusregistrist märkuse kustutamise, hüpoteegilise märkuse sissekandmise ja omandiõiguse tunnustamise pärast 2045 krooni 68 sendi väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Rakvere-Paide kinnistusjaoskonnas peetavasse kinnistusregistrisse on iseseisva ühikuna nr. 456 all sisse kantud „Laupa“ mõisast lahutatud „Lellesaare“ maakoht. Kinnistusregistri 2. jao 1. lahtris leidub järgmine sissekanne: „Право собственности приобретено наследованіемъ по духовному завѣщанію, утвержденному опредѣленіемъ Серреферскаго волостного суда отъ 29 декабря 1908 г. крестьяниномъ Пеетомъ Иогановымъ Иогансонъ на условіяхъ въ семь завѣщаніи указанныхъ (см. кр. журналъ 1914 г. № 1336) 19 мая 1914 года“. (Omandiõiguse on saavutanud talupoeg Peet Johani p. Johanson pärimise teel Säreve vallakohtu määrusega 29. detsembrist 1908. a. kinnitatud testamendi põhjal selles testamendis äratähendatud tingimustel (vt. kinnist. žurn. 1914. a. nr. 1336). — 19. mail 1914. a.). — Samal 19. mail 1914. a. on kinnistusregistri 2. jao 2. lahtrisse sissekanne tehtud selle kohta, et Tõnis Johanson testamendi p. 7 järgi 11. novembrist 1904. a. seda maakohta ei võida võõrandada ega koormata võlgadega ega servituutidega „участокъ этотъ не можетъ быть отчужденъ ни-же обремененъ долгами или сервитутами“.

26. mail 1930 pöördus Peet Johanson kinnistusjaoskonna poole palvega kustutada kinnistusregistri osa II jaost 1. lahtrist 19. mail 1914. a. tehtud sissekanne ja sinna samasse ossa II jakku 1. lahtrisse teha järgmine sissekanne: „Fideikomissi valdamise õigus on omandatud pärimise teel testamendi järgi, mis kinnitatud Säreve vallakohtu poolt 29. detsembril 1908. a. kodanik Peet Johani p. Johanson poolt selles testamendis äratähendatud tingimustel.“

2. juunil 1930. a. määras kinnistusjaoskonna ülem: „Kinnistusregistrisse äralahutatud mõisamaa kohtade jaoks IV köite osasse nr. 456 (msk. Lellesaare) II jao 1. lahtrisse järgmist sissekirjutust kanda: „Rakvere-Paide kinnistusjaoskonna ülema määruses 19. maist 1914. a. tekkinud vea paranduseks asetada see määrus järgmisega: Fideikomiss-valdamise õiguse on omandanud pärimise teel testamendi järgi, mis kinnitatud Säreveere valla-kohtu poolt 29. detsembril 1908. a., Peet Johani p. Johanson selles testamendis äratähendatud tingimustel“.

Samal 2. juunil 1930. a. on see määrus kinnistusregistrisse kantud. Kirjaga 13. septembrist 1930. a. teatas kinnistusjaoskonna sekretär Eesti Maapangale, et nimetatud panga palve kohta hoiumärkuse sissekandmise asjus „Lellesaare“ mõisamaakoha peale 2045 kr. 68 sendi suuruses summas Tallinna-Haapsalu Rahukogu täitmislehe põhjal 1. septembrist 1930. a. nr. 373 põhjal on kinnistusjaoskonna ülema poolt 8. septembril 1930. a. järgmine otsus tehtud: „Tähele pannes, et Peet Johansonil kuulub panditud koha peale ainult fideikomiss-valdamise õigus, aga mitte omandiõigus, jääb käesolev palve järelduseta.“

26. novembril 1930 tõstis Eesti Maapanga volinik vann. adv. Otto Tief Rakvere-Paide Rahukogus nõudmise Peet Johansonile vastu, paludes: a) kustutada Rakvere-Paide kinnistusjaoskonna raamatutest, eriti kinnistusregistri 456. osast, sissekanne, mille järgi kostjale kuulub fideikomiss-valdamise õigus „Laupa“ mõisast eraldatud mõisamaakoha „Lellesaare“, kinn. nr. 456, peale; ja b) ette kirjutada Rakvere-Paide kinnistusjaoskonnale kinnistusregistri ossa nr. 456 sisse kanda Tallinna-Haapsalu Rahukogu täitelehe 1. septembrist 1930. a. nr. 373 põhjal hüpoteegiline hoiumärkus nõudja Eesti Maapanga kasuks Kr. 2045.68 suuruses summas.

Rahukogu istungil 20. detsembril 1930. a. esines nõudja volinik palvekirjaga, milles, toetudes TKS §§ 332 ja 333 määrustele, palus nõudepalves ettetoodud esimest punkti lugeda järgmiselt: „Kustutada Rakvere-Paide kinnistusjaoskonna raamatutest, eriti kinnistusregistri 456. osast, sissekanne, mille järgi kostjale kuulub fideikomiss-valdamise õigus Laupa mõisast eraldatud mõisamaakoha Lellesaare, kinn. nr. 456, peale, tunnistades kostja tähendatud kinnisvara omanikuks vastavalt varemale sissekandele kinnistusregistris 19. maist 1914 a.“

Otsusega 22. maist/4. juunist 1931 rahukogu määras: Nõudmise rahuldamiseks kustutada Rakvere-Paide kinnistusjaoskonna raamatutest, eriti kinnistusregistri 456. osast, sissekanne, mille järgi kostjale Peet Johansonile kuulub fideikomiss-valdamise õigus Laupa mõisast eraldatud mõisamaakoha Lellesaare, kinn. nr. 456, peale, tunnistades kostja tähendatud kinnisvara omanikuks vastavalt varemale sissekandele kinnistusregistris 19. maist 1914. a., ja ette kirjutada Rakvere-Paide kinnistusjaoskonnale kinnistusregistri ossa nr. 456 sissekande Tallinna-Haapsalu Rahukogu täitmislehe põhjal 1. sep-

tembrist 1930. a. nr. 373 hüpoteegiline hoiumärkus nõudja Eesti Maapanga kasuks 2045 krooni 68 sendi suuruses summas.

Asja kostja voliniku edasikaebusel arutanud, on Kohtupalat oma otsusega 7. oktoobrist 1931. a. kinnitanud rahukogu otsuse.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb kostja Peet Johanson volinik vann. adv. Nikolai Kruuse Kohtupalati otsuse tühistamist TKS §§ 4, 258, 258¹, 366, 369, 456, 706, 711 ja 2075, BES §§ 2337, 2531, 3016 ja 1357 ning Not. sead. §§ 321, 365, 366 ja 368 rikkumise pärast.

Selle kaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus järgmist.

Oma kassatsioonkaebuses seletab kostja volinik kõigepealt: 1) et käesoleval juhtumil olevat ühes toimetuses alustatud ja segatud kolme liiki nõudmised, mis olevat lubamatu TKS §§ 258 ja 258¹ põhjal; 2) et nendes nõudmistes oleks pidanud kostjana olema mitte ainult Peet Johanson, vaid ka Johan Johanson; ning 3) et kinnisturegistri 2. jao 2. lahtris leiduva sissekande järgi olla keelatud Peet Johanson nimele kinnistatud Lellesaare maakoha koormamine võlgadega. — Neid vastuvaidlusi nõude vastu ei leidu ei kostja poolt Kohtupalatile antud edasikaebuses ega ka kaebaja voliniku seletusis, mis on kantud Kohtupalati istungi protokollil. Tähendab, neid Kohtupalatis arutusel ei olnud ja nad langevad ka Riigikohtu arutamisel ära kui ettetoodud esmakordselt alles siin (TKS § 11).

Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, et rahukogu ja Kohtupalat olevat rikkunud TKS § 706, tunnustades Lellesaare maakoha Peet Johanson omandiks, vaatamata sellele, et säärast palvet nõudekirjas „otsekohe“ avaldatud ei olnud. Olgugi et sellekohast taotlust nõudepalves ei leidu, oli see nõudja voliniku poolt TKS §§ 332 ja 333 ettenähtud korras kirjalikult avaldatud rahukogu istungil. Sellepärast, ja et kostja volinik ei vaielnudki rahukogus ega Kohtupalatis tähendatud palve vastuvõtmise ja arutamise vastu, puudus rahukogul kui ka Kohtupalatil, vastupidi kaebaja arvamusele, seaduslik põhjus jätta seda palvet sisuliselt arutamata ja otsustamata.

Kuid siiski ei või Kohtupalati otsus jõusse jääda, sest see ei vasta TKS §§ 339, 336 ja 711 ning Not. sead. §§ 365, 366 ja 368 nõuetele. Kohtupalat on leidnud, et peaküsimus käesolevas asjas seisab selles: kas Rakvere-Paide kinnistusjaoskonna ülemal oli seaduslik alus 2. juunil 1930. a. kinnistusregistrisse uut sissekannet teha ja sellega asendada 19. mail 1914. a. tehtud sissekannet ning tunnustada, et tähendatud sissekandes oli viga juhtunud? Sellele küsimusele on Kohtupalat vastanud eitavalt ja oma sellekohase järelduse põhistanud järgmiselt: „... Not. sead. §§ 365, 366 ja 368 põhjal kinnistusjaoskonna ülemal ei olnud õigust 19. mai 1914. a. sissekande asemel uut sissekannet kinnistusregistrisse teha 2. juunil 1930. a., kostja palvel, mis avaldatud oli 26. mail 1930. a. (rhk. t. lk. 13). Käesolevas asjas ei või juttugi olla 19. mail 1914. a. tehtud vea parandamisest ja sissekanne

2. juunist 1930. a. on täitsa iseseisev sissekanne, sest rahukogu on õigele järeldusele tulnud, et ei ole mitte täidetud TKS § 2075 ettenähtud fideikomissi asutamise nõudeid ja sellepärast puudus ka alus uut sissekannet teha fideikomiss-valdamise kohta“.

Riigikohus leiab, et eeltoodud Kohtupalati kaalutlused ei õigusta tema otsuses väljendatud lõpptulemust. Not. sead. §§ 365 ja 366 järgi on isikul, kelle palve kinnistuse toimetamise kohta rahuldamata jäetud või rahuldatud mitte selles ulatuses või mitte sel kujul, nagu palutud oli, õigus kaevata rahukogule kinnistusjaoskonna ülema määruse peale erakaebe korras ja tähtajal, kuna kõik muud isikud võivad vaielda kinnistuse vastu ainult vastava nõudmise tõstmise teel. „Kui aga“, — määrab § 368 —, „pärast määruse tegemist kinnistuse toimetamise kohta (§ 353, 354) ilmsiks tuleb mõni viga („ошибка“) tähendatud määruhes, siis peab kinnistusjaoskond, sõltumata huvitatud isikute nõudmistest või kaebustest (§ 365), asuma selle vea parandamisele uue määruse tegemise teel.“ Sellepärast oli kinnistusjaoskonna ülem, kui ta leidis, et 19. mail 1914. a. tehtud määruhes oli ekslikult tähendatud, et Peet Johanson on Tõnis Johanson testamendi põhjal saavutanud omandiõiguse „Lellesaare“ maakoha peale, kuna temale kinnistusjaoskonna ülema arvates sama testamendi järgi oli läinud vaid valdamisõigus ja seega Peet Johanson nimele kinnistatud õiguse ulatuse äramääramisel oluline viga („ошибка“) juhtunud, kohustatud mainitud vea ära parandama uue määruse tegemise teel. Kohtupalat aga oli, poolte vaidluste kohaselt, kohustatud seisukohta võtma küsimuse kohta, kas sisuliselt õige on kinnistusjaoskonna määruhes 19. maist 1914. a. või tema määruhes 2. juunist 1930. a. Seda mitte tehes ja isegi rahuldamata jättes kostja voliniku palve asja juurde tõmmata Säreveere vallakohtu toimetust Tõnis Johanson testamendi kinnitamise kohta, mis sihitud oli mainitud küsimuse selitamisele, on Kohtupalat oluliselt rikkunud TKS §§ 339, 366 ja 711 ning Not. sead. §§ 365, 366 ja 368.

Ei õigusta Kohtupalati lõpptulemust ka tema põhjend, et „Lellesaare“ maakoha kinnistamisel Peet Johanson nimele ei olevat täidetud TKS § 2075 ettenähtud fideikomissi asutamise nõudeid, kuna Kohtupalat on tähele panemata jätnud, et Peet Johanson tuletab oma õigusi mitte mõnest fideikomissi asutamise kohta tehtud aktist („учредительный акт“), mille kohta enne selle kinnistamist oleks pidanud TKS § 2075 juhatusel fideikomissi asutaja palvel ja järelikult tema eluajal tehtama mainitud paragraafis ettenähtud üleskutse, vaid Tõnis Johanson testamendist, mis võis jõustuda alles pärast Tõnis Johanson surma ja pärast selle testamendi kinnitamist seaduses ettenähtud korras. Peale selle ei ole Kohtupalat üldse seisukohta võtnud kostja voliniku väite kohta, et TKS § 2075 mainitud üleskutse väljakuulutamise korral oleksid fideikomissi asutamise vastu vaielda võinud ainult isikud, kellele selle asutamise ajal oli mingisuguseid õigusi asutatava fideikomissi eseme

kohta, samuti ka fideikomissi asutaja, mitte aga fideikomissaariks nimetatud isiku kreditorid, ning et Eesti Maapangal sääraseid vaidlusi ei võinudki olla, sest teda üldse veel olemas ei olnud Tõnis Johanson'i päranduse avanemise, tema testamendi kinnitamise ja „Lellesaare“ maakoha kinnistamise ajal 1914. a. Peet Johanson'i nimele.

Kõike seda arvesse võttes, Riigikohus otsustas: Kohtupalati otsus TKS §§ 339, 366 ja 711 ning Not. sead. §§ 365, 366 ja 368 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 192/33. a.)

Nr. 32.

TSIVIL-OSAKOND.

10. aprillil 1933. a.

Konstantin Ehverti volimiku vann. adv. Nikolai Kruuse kassatsioonkaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 15. märtsist 1932. a. surnud Jaan Ehverti pärijate pärimisõigustesse kinnitamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Asjas olevatest andmetest on näha, et pärandijätja Jaan Ehvert on surnud 16. märtsil 1924. a. Pärijatena jäid järele tema lesk, teisest abielust, Anna Ehvert, poeg Konstantin esimesest abielust ja alaealine poeg teisest abielust Viktor. Väike-Maarja jsk. rahukohtunikule 16/II. 1931. a. antud palves taotles poeg Konstantin pärijate kinnitamist, kusjuures pärandvarana üles andis kadunud Jaan Ehvertile kuuluva ja Virumaal Salla vallas asuva Arjo nr. 16 talu ja peale selle talus oleva vallasvara 500 kr. suuruses summas. Määrusega 2./4. nov. 1931. a. kinnitas rahukohtunik Jaan Ehverti pärijateks: a) kinnisvarale lese ja pojad kõiki ühesuurustes osades, jättes lesele terve kinnisvara kasutamise õiguse tema eluajaks; b) vallasvarale ainult lese. Ühtlasi otsustas rahukohtunik sisse nõuda pärandusmaksu leselt 227 krooni 36 senti ja poegadelt Konstantin ja Viktor Ehvertilt igapähe 70 krooni, leides, et pärandusliku kinnisvara „Arjo“ talu kõrgem seaduslik hinne on 7120 krooni ja vallasvaral 500 krooni. Rahukogule antud erakaebuses seletas Konstantin Ehvert, et rahukohtunik ei või pärijate kinnitamisel pärijatele kindlaks määrata nende osi, kui on järele jäänud lastega lesk. Samuti ei või rahukohtunik lesele määrata õigust kinnisvara peale ja lese kasutamiseõigust võib ta tunnistada ainult kuni pärandi jagamiseni või jälle lese uuesti abiellumiseni. Edasi leiab kaebaja, et rahukohtunik oleks pidanud hoonete tulekindlustuse hindeks võtma 2000 kr. ja mitte 6000 krooni. Otsusega 15/III. 1932. a. Rakvere-Paide Rahukogu jättis Konstantin Ehverti erakaebuse tagajärjeta. Rahukogu arvates on rahukohtunik õieti ning

seaduspäraselt toimetanud, kui ta oma otsuses on näidanud, millises osas iga pärija tuleb kinnitada pärimisõigustesse ja milline õigus tuleb jätta lesele mehest järele jäänud pärandvara kasustamiseks. Ka pärandusmaksu kohta käiva osa erakaebusest lükkas rahukogu tagasi, saatudes rahukohtuniku toimetuses (1. 34) leiduvale kindlustusseltsi „Oma“ teatele, et taluhooned olid 29/V. 1924 a. tuleõnnetuse vastu kindlustamisel hinnatud 6000 kr. peale. Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Konstantin Ehverti volinik tühistada Rakvere-Paide Rahukogu otsus selles asjas.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus järgmist.

1) TKS § 2022 põhjal määrab kohus: 1) kas paluja on saanud pärandvara kui ainuke pärija, või vaid teatava osa sellest kui kaaspärija, ja 2) kui päriivad mitmed isikud koos, siis jälle, kas nad päriivad jagamatult, või kuulub igäühele nendest teatav osa (определенная доля) ja milline nimelt. Samas paragraafis on klambrites näidatud, kes päriivad jagamatult. Need on: lastega lesknaine Liivi ja Eesti maaõiguse järgi (BES § 1711), lastega leskmees Eesti maaõiguse järgi (BES § 1759) ja lastega lesed Liivi (BES § 1823) ja Eesti (BES § 1845) linnaõiguse järgi.

2) Käesoleval korral on Jaan Ehverti pärandus avanenud Eestimaa maaõiguse alusel (BES § 1711) ja oleks tulnud pärijad kinnitada TKS § 2022 p. 2 määruse järgi jagamatult. Pärandi osade kindlaksmääramine igäühele nendest on vastuolus BES § 1711 ja järgmistega, eriti BES § 1719, mille põhjal lapsed ainult pärandi jagamisel täisõiguslikeks pärijaiks saavad ja et neil kuni jagamiseni vaid õigus on oodata isa varandust (Anwartschaft auf das väterliche Vermögen). Pärimisõigustesse kinnitamine ei ole aga veel mitte pärandi jagamine. Pärast kinnitamist võib lesk pärandi lastega jagada omal vabal tahtel, või on sunnitud seda tegema uue abiellumise puhul (BES § 1722) ja siis alles selguvad iga pärija osajaod pärandis, mis sõltuvad pärijate arvust jagamise ajal (BES §§ 1733—1735, 1738, 1739). Pärandi hulka kuuluvat kinnisvara võivad pärijad ja lesk müüa ja panditada vaid ühiselt (BES § 1715). Neile igäühele tema osa kindlaksmääramine juba pärijate kinnitusel võimaldaks neil toimetada oma osaga enne jagamist vastu kaaspärijate tahtmist ja nõusolekut.

3) Lese õigust pärandvara kasutada kuni selle jagamiseni ei nimeta seadus küll mitte eluaegseks kasustamiseks, aga see kasustamisõigus võib kesta eluaeg, kui lesk jagamist ette võtta ei soovi, või ei abiellu teiskordselt. Rahukohtunikul ja rahukogul ei olnud põhjust tähendada lese kasustamisõigust otsuse resolutiivosas, sest selleks oleks jätkunud väljendusest, et pärijad kinnitatakse jagamatult BES §§ 1711—1739 määrustele vastavalt.

4) Rahukohtunik ja rahukogu on pärandvara hindamisel arvesse võtnud hoonete tulekindlustuse hindamist, mis olevat aset leidnud 29. mail 1924. a. (rahukohtuniku t. 1. 34) ja kõrvale jätnud sama tulekindlustuse seltsi „Oma“ kinnituse poliisi (rahukoht. t. 1. 37, 38), mille järgi Jaan

Ehverti pärandustalu hooned olid hinnatud 6000 kr. asemel vaid 2000 kroonile ja olid selles summas kindlustatud ka 1. juunist 1924. a. kuni 1. juunini 1925. a. Kindlustusseltsi „Oma“ teade Viru maksuametile räägib vaid Anny Ehverti hoonetest ja mitte Jaan Ehverti omist.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Rakvere-Paide Rahukogu otsus TKS § 2022 p. 2 ja BES §§ 1711 ja 1719 rikkumise pärast tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata Tallinna-Haapsalu Rahukogule. (Toim. nr. 369/33 a.).

Nr. 33.

TSIVIIL-OSAKOND.

4. mail 1933. a.

Peet Kolla voliniku vamm. adv. Jaan Tallo kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 21. detsembrist 1931. a. Peet Kolla nõudes Põllutööministeeriumi ja Luise Auguste Hennini vastu 100 krooni väärtuses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

28. juunil 1930. a. tõstis Peet Kolla Viljandi-Pärnu Rahukogus nõudmise Põllutööministeeriumi ja Luise-Auguste Hennini kui surnud Aleksander Stael-Holsteini pärija vastu. Oma nõudekirjas seletas Peet Kolla, et tema sõlminud 1. septembril 1918. a. Aleksander Stael-Holsteiniga ostu-müügi lepingu, mille järgi viimane müünud temale „Surju“ rüütlimõisa järgi seisva talukoha „Kikso“, kuid „valitsuste vahetuste tõttu“ jäänud mainitud talu tema kui ostja nimele kinnistamata. Maaseadusega riigistatud „Kikso“ talu ühes „Surju“ mõisaga. Neil põhjustel, ja viitades Riigikogu poolt 26. mail 1925. a. vastuvõetud ja sama aasta 5. juunil „Riigi Teatajas“ (1925. a. nr. 95/96) väljakuulutatud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusele, palus Peet Kolla tunnustada, et nüüd surnud Aleksander Stael-Holsteini ja tema, nõudja, vahel oli tekkinud lepinguline vahekord, mille järgi Aleksander Stael-Holstein 1. septembril 1918. a. müüs ja andis temale üle mainitud „Kikso“ talu ühes päraldistega lepingus tähendatud tingimustel, mis leping on kohustav riigile Põllutööministeeriumi esituses.

Protsessi kestel võttis kostja Luise Hennin Peet Kolla nõudmise õigeks (v. rahukogu toim. lhk. 16). Põllutööministeeriumi volinik vaidles nõudmise vastu, tõsitades: 1) et see olevat aegunud ja 2) et nõue olevat aluseta, sest nõudja olevat Põllutööministeeriumiga vaidlusaluse talu kohta rendivahekorda astunud ning ei olevat põhjust oletada, „et nõudja oleks oma maa peale rentnikuks hakanud“.

Otsusega 26. veebruarist 1931. a. lükkas rahukogu Peet Kolla nõudmise tagasi, leides, et nõudmise õigeksvõtmine kostja Luise Hennini poolt ei ole

kohustuslik Põllutöoministeeriumile; et nõue on aegunud, sest selle aluseks pandud ostu-müügi leping on sõlmitud 1. septembril 1918. a., nõue aga tõs-
tetud alles 1930. aastal, seega peale 10-aastase aegumise tähtaja möödumist;
ning 3) et Maaseaduse § 1 põhjal on võõrandatud kõik rüütlimõisad ja sama
seaduse § 4 põhjal kehtivusetuks tunnistatud kõik võõrandatava maa osade
kohta tehtud, kuid kinnistamata jäänud müügilepingud, mis sõlmitud peale
1917. a. 12. juulit.

Nõudja edasikaebusel tuli asi arutusele Kohtupalati istungil 21. det-
sembril 1931. a., kus Põllutöoministeeriumi volinik, taotelles rahukogu ot-
suse kinnitamist, seletas, et „kui nõudja sõlmis ministeeriumiga rendile-
pingu, siis sellega ta tunnustas kostja õigust; nõudja on kõik aeg kohta valla-
nud rendilepingu alusel, kuid mitte omandiõiguse alusel“.

Samal kohtuistungil tehtud otsusega Kohtupalat määras kinnitada
Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb nõudja Peet Kolla
Kohtupalati otsuse tühistamist.

Tähendatud kaebuse arutusele asudes leiab Riigikohus selle lugupee-
tava olevat.

25. oktoobril 1919. a. „Riigi Teatajas“ (1919. a., nr. 79/80) väljakuu-
lutatud Maaseadusega võõrandati kõik Eesti Vabariigi piirides olevad mõisad
ja maad, mis BES § 597 tähendatud, ühes kõigi nende päraldistega (§ 1)
ja tunnistati kehtivusetuks võõrandatava maa osade kohta tehtud kinnistamata
müügilepingud, mis sõlmitud peale 12. juulit 1917. a. ilma seadusliku kre-
posteerimise loata (§ 4). Kuid 5. juunil 1925. a. ilmus „Riigi Teatajas“
(1925. a., nr. 95/96) Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus.
Selle seaduse § 4 määrab: „Kõik need iseseisvate üksustena kinnistusraa-
matutes tähendatud maatükid, kui ka mõisadest lahutamata osad, mille kohta
tehtud võõrandamislepingud enne 12. juulit 1917. a., kantakse nende
omandajate nimele kinnistusraamatutes Põllutöoministeeriumi poolt välja-
antud tunnistuste põhjal. Vastavad tunnistused antakse omandajate-
tele, kui kohus või Põllutöoministeerium tunnustanud nende
poolt esitatud lepingud“. Sama seaduse § 5 järgi vabastatakse võõ-
randamisest ja antakse § 4 ettenähtud korras „lepingu põhjal oman-
dajatele“ maatükid ja maa-osad, mille kohta on sõlmitud võõrandamis-
lepingud pärast 12. juulit 1917. a., kuid enne 25. oktoobrit 1919. a.,
ja kui lepingu põhjal omandajad on asunud nende maa-alade valdamisele
enne 25. oktoobrit 1919. a. ja praegu tegelikult neid peavad ning kui oman-
datud maatüki suurus ei ole üle 50 ha kõlblikku maad; on maatükk suurem,
siis antakse tagasi kuni 50 ha kõlblikku maad. Lõpuks määrab § 6: „Kui
tagasiantavad varandused Põllutöoministeeriumi poolt üle võetud ja kolman-
datele isikutele välja renditud või teiste tehingute põhjal edasi antud, jäävad
jõusse Põllutöoministeeriumi poolt nende varanduste kohta sõlmitud lepin-

gud, kus juures omanikud vastavas osas Põllutöoministeeriumi õigustesse ja kohustustesse astuvad, arvates 1. juunist 1925 aastast..."

Eeltoodud seaduste määrustest järgneb, et Maaseaduse § 4-ga kehtivusetuks tunnistatud lepingute järgi endiste mõisade omanikkude poolt 1917. a. 12. juuli ja 1919. a. 25. oktoobri vaheajal müüdüd ja 25. oktoobril 1919. a. riigistatud ning Põllutöoministeeriumi poolt ülevõetud maa-alad vabastatakse võõrandamisest ja antakse Põllutöoministeeriumi poolt administratiivkorras tehtavate korralduste põhjal tagasi „lepingu põhjal omandajatele“: kui kohtu otsusega või Põllutöoministeeriumi poolt on tunnustatud seesuguse, olgugi Maaseaduse põhjal oma edaspidise kehtivuse kaotanud lepingu olemasolu, samuti ka selle juriidilise fakti olemasolu, et „lepingu põhjal omandaja“ oli ostetud maa-ala valdamisele asunud enne 25. oktoobrit 1919. a., ning kui ühtlasi selgub, et „lepingu põhjal omandaja“ pärast ostetud maa-ala riigistamist ja ülevõtmist Põllutöoministeeriumi poolt on sama maa-ala kohta riigiga rendivahekorda astunud ning sellekohase rendilepingu alusel mainitud maa-ala tegelikult pidanud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse kehtimahakkamise päeval, 15. juunil 1925. a.

Et alles sel päeval (15. juunil 1925. a.) võis Peet Kollal tekkida seaduslik huvi selle kohta, et kohtu poolt tunnustataks selle lepingu olemasolu, mis tema seletuse järgi olevat sõlmitud 1. septembril 1918. a., samuti ka selle juriidilise fakti olemasolu, et ta oli tähendatud lepingu alusel ostetud maa-ala valdamisele asunud enne 25. oktoobrit 1919. a., sest nende juriidiliste faktide olemasolu tunnustamisest kohtu poolt oli ju peaausjalikult tingitud tema poolt administratiivkorras „Kikso“ talu võõrandamisest vabastamise ja tagasiandmise kohta avaldatud palve rahuldamise võimalus, osutub kõigepealt mitte küllaldaselt põhjatuks Kohtupalati järeldus, nagu oleks aegunud eelolev, 28. juunil 1930. a. alustatud nõudmine. Enne Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse kehtimahakkamist Peet Kollal ei olnud seaduslikku huvi ega põhjust käesoleva nõudmise tõstmiseks TKS § 1801 ettenähtud korras ja see on tema poolt alustatud enne 10-aastase aegumise tähtaja möödumist, arvates mainitud seaduse kehtimahakkamise päevast.

Ka muud Kohtupalati poolt ettetoodud kaalutlused ei õigusta kaevatud otsuses väljendatud lõpptulemust. Ilmselt ekslik on Kohtupalati põhjend, nagu oleksid Maaseaduse § 4 määruse kehtimapanemise tagajärjel „olemataks“ muutunud kõik 1917. a. 12. juuli ja 1919. a. 25. oktoobri vaheajal sõlmitud müügilepingud, sest mainitud paragraaf ei tunnistanud neid lepinguid „olematuks“, s. t. tühiseks nende sõlmimise silmapilgust alates, vaid on need tunnistanud oma kehtivuse kaotatuks alates 1919. a. 25. oktoobrist. Seepärast on ka põhjendamata Kohtupalati arvamus, nagu takistaks Maaseaduse § 4 eeloleva nõudmise rahuldamist, seda enam, et 1925. a. ilmunud Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega on seesugustele

lepingutele antud müüdüd talude võõrandamisest vabastamise ja tagasiandmise seadusliku aluse jõud ja tähendus tingimusel, kui nende olemasolu on tunnustatud vastava kohtuotsusega või Põllutööministeeriumi poolt. Arusaamatuks jääb Kohtupalati põhjend, et Peet Kollal pärast „Kikso“ talu riigistamist ja ülevõtmist Põllutööministeeriumi poolt „ei võinud olla enam *animus possidendi*“, sest iseenesest mõista võis ta riigistatud talu pidamisele asuda ainult vastava rendilepingu põhjal ja seda rentnikuna pidada, ja selle tema talu pidamise tagajärjed ühenduses muude Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduses kindlaksmääratud tingimustega on just ette nähtud selle seaduse §§ 5 ja 6.

Küsimus, kas Põllutööministeerium on seaduspäraselt toiminud, luuges „Kikso“ talu võõrandamisele kuuluvaks ja selle üle võttes Maaseaduses ettenähtud korras, ei kuulunud üldse arutusele eelolevas, tsiviilkohtupidamise korras tekkinud nõudeasjas, seda enam, et nõudja vastupidist ei väitnudki, vaid, lähtudes sellest, et „Kikso“ talu oli seaduspäraselt võõrandatud ja Põllutööministeeriumi poolt üle võetud, taotles ainult selle juriidilise vahekorra olemasolu tunnustamist, mille põhjal ta oli mainitud talu omandanud 1. septembril 1918. a., ja selle juriidilise fakti olemasolu tunnustamist, et ta enne 25. oktoobrit 1919. a. oli tähendatud talu valdamisele asunud just mainitud, 1. septembril 1918. a. tekkinud juriidilise vahekorra alusel.

Kõike seda arvesse võttes leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsus ei vasta TKS §§ 339 ja 711 nõuetele ja seepärast jõusse jääda ei või.

Neil põhjustel Riigikohus otsustas: Kohtupalati otsus TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 434/33 a.).

Nr. 34.

TSIVIL-OSAKOND.

4. mail 1933. a.

Liis Bunderi voliniku vann. adv. Artur Jungi kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 10. detsembrist 1931. a. Anna ja Ernst Bunderi nõudes Liis Bunderi ja Jaan Maasika pärandustombu vastu 2132 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Anna Juhani t. Bunder ja Ernst Juhani p. Bunder andsid 5. aprillil 1930. a. Viljandi-Pärnu Rahukogule nõudepalve, milles seletasid, et 4. aprillil 1928. a. surnud Märt Jaagu p. Bunder teinud 19. märtsil 1926. a. kirjaliku testamendi, mille järgi tema pärandanud tema omanduses oleva Tar-

vastu vallas asetseva talukoha „Pendre nr. 40“ oma õepojale, nüüd juba surnud Jaan Maasikule omanduseks, eluaegse kasutamise selle talu kohta pärandanud ta aga oma lasteta lesele Liisa Bunderile. Testament olevat rahukohtuniku määrusega 17. oktoobrist 1929. a. avatud. „Pendre nr. 40“ talu omandanud testator pärimise teel omalt isalt Tarvastu vallakohtu otsusega 23. juunist 1900. a.

Surnud Märt Bunderi seadusjärgseiks lähemaiks pärijaiks osutuvad: 1) nõudjad kui testatori venna Juhan Bunderi lapsed ja 2) testatori õe surn. Anu Maasiku lapsed. BES § 961 ja 2795 põhjal ei võinud Märt Bunder testamentlikke korraldusi teha nende lähemate seadusjärgsete pärijate kahjuks „Pendre nr. 40“ talu kui pärandvara kohta.

Seepärast nõudjad palusid 4. aprillil 1928. a. surnud Märt Jaagu p. Bunderi kirjalik testament 19. III. 1926. a. tühistada selles osas, mis käib „Pendre nr. 40“ talu kohta, ja kinnitada selle talu poole mõttelise osa peale pärijaiks nõudjad Anna ning Ernst Bunder kumbki ühesuuruses, s.o. $\frac{1}{4}$ mõttelises osas kogu kinnisvarast.

Asja arutusel kaaskostja surn. Jaan Maasiku pärandustombu hooldaja väitis, et Jaan Maasik suri enne kui testator Märt Bunder, mispärast testament Jaan Maasiku suhtes seaduse enese jõul tühines. Samuti polevat Jaan Maasiku pärijad üldse taotelnud vaidlusaluse testamendi kinnitamist. Sel põhjusel pärandustombu hooldaja palus käesolev nõudmine surnud Jaan Maasiku pärandustombu vastu tagasi lükata kui ainetu ja panna nõudjate kanda pärandustombu kasuks kohtu- ning asjaajamiskulud.

Kaaskostja Liisa Bunder oma voliniku läbi seletas, et ta ei võta nõudmist õigeaks, sest kõigepealt polevat „Pendre nr. 40“ talu testatorile langenud seadusjärgse pärimise teel, vaid vastava kohtuotsusega, kus pärijad vara omavahel jaotasid ja millega kaaspärijad vastava tasu eest omad osad loovutasid Märt Bunderile. Nii et omandiõigus tekkis viimasel ostu-müügi lepingu alusel. Kui ka oletada, et siin tegemist oleks pärandvaraga, siis BES § 961 põhjal oli testator takistatud seda küll võõrandama, kuid teised tehingud polnud talle keelatud, eriti võis testator kindlustada oma lesele selle talu eluaegse kasutamise.

Rahukogu otsustas nõudmise terves ulatuses mõlema kostja vastu rahuldada ja pani kostjate kanda kohtu- ning asjaajamiskulud nõudjate kasuks.

Selle otsusega ei jäänud kumbki kostja rahule ja nad mõlemad andsid Kohtupalatile apellatsioonikaebuse, korrates neid väiteid, mis nad olid esitanud rahukogus.

Kohtupalat, asja arutanud, leidis: 1) Jaan Maasiku pärandustombu hooldaja edasikaebus vääris rahuldamist, sest Jaan Maasik, kes oli pärijaks määratud Märt Bunderi testamendis, suri 22. II. 1927. a., kuna testator Märt Bunder suri ise hiljemini, nimelt 4. IV. 1928. a. Sel põhjusel olevat testamentlik korraldus Jaan Maasiku kasuks juba seaduse (BES § 2611)

jõul tühine ja nõudjail polnud põhjust selles suhtes taotellagi testamendi tühistamist, seda rohkem, et surn. Jaan Maasiku pärandustomp polevat selle testamendi avamist ning kinnitamist taotelnud, vaid juba hoiu korras vaielnud selle testamendi kinnitamise vastu, leides selle surn. Jaan Maasiku suhtes olevat tühiseks muutunud. Et seega Jaan Maasiku pärandustomp polnud põhjust andnud enese vastu käesolevat nõuet tõsta, siis peavad nõudjad kandma tema kasuks kohtu- ning asjaajamiskulud; 2) kaaskostja Liisa Bunderi apellatsioonikaebus ei vääri rahuldamist, sest „Pendre nr. 40“ talu olnud Märta Bunderi käes pärandvarana, nagu nähtub aktis olevast Tarvastu vallakohtu 26. VI. 1900. a. otsuse ärakirjast. Säärase loomusega vara kohta ei võinud Märta Bunder teha mingisuguseid testamentlikke korraldusi BES §§ 961, 1995 ja 1996 põhjal oma lähemate seaduslike pärijate kahjuks. Samuti keelab BES § 2156 koormata säärast pärandvara legaasidega seadusjärgsete pärijate kahjuks. Legaate võib Liivimaal testaator määrata ainult endapälvitud varast, mitte aga pärandkinnisvarast. Seepärast on nõudjad kui seadusjärgsed pärijad õigustatud taotlema Märta Bunderi testamendi vastava korralduse tühistamist. Kui Liisa Bunder loeb ka ennast oma mehe seadusjärgseks pärijaks, siis kui lasteta lesk pole ta seda mehest järele jäänud pärandvara — kinnisvara — suhtes; säärase vara suhtes pole lesknaisel muid õigusi, kui ainult kasustusõigus n.n. leseasta vältel (BES §§ 1742, 1743). Seepärast olevat rahukogu otsus, millega nõudmine Liisa Bunderi vastu rahuldati, kõigiti õige ja Kohtupalat ei leidnud põhjust rahukogu otsust selles osas tühistada. — Vastavalt neile kaalutlusile, Kohtupalat otsustas: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse muutmiseks Anna ja Ernst Bunderite nõudmine kostja Jaan Maasiku pärandustombu vastu jätta läbi vaatamata, muus osas aga rahukogu otsus kinnitada.

Selle Kohtupalati otsuse tühistamist taotleb Riigikohtule antud kasatsioonikaebuses Liisa Bunderi volinik vann. adv. A. Jung, leides, et see otsus olevat tehtud BES §§ 961, 942, 952, 951, 1995, 1996, 2156, 2474 ja 1744 olulise rikkumisega. BES § 961 keelavat testaatorile ainult võõrandada päritud kinnisvara, muude korralduste tegemine, näit. eluaegseks kasutamiseks andmine lesele, polevat aga keelatud. BES § 1995 keelavat pärandvara anda võõrastele, s.o. mitteseadusjärgseile pärijaile, lesknaine olevat aga seadusjärgne pärija, kellele mees võis kuni ta surmani vara jätta kasustada. Samuti ei keelavat § 2156 naisele anda pärandvara eluaegseks kasutamiseks, sest siin olevat silmas peetud ikkagi võõraid isikuid, mitte aga abielunaist, keda mees pidi ülal pidama oma eluajal ja kellele ta võis kindlustada kinnisvara kasutamist ka peale oma elulõppu kuni naise surmani, kuna hiljemini vara läheb niikuinii seadusjärgseile pärijaile üle. BES § 2474 põhjal tulevat testamenti alati tõlgendada leebemalt selles mõttes, et testaatori tahe võimalikult jääks püsima. Lõppeks olevat Kohtupalat jätnud arvestamata, et BES § 1744 järgi lesknaisel on õigus mehelt nõuda

vastutasu (Widerlage) ja seda võib naine § 1746 põhjal nõuda, kui mees seda talle on lubanud. Käesoleval korral olnudki kinnisvara kasustamine sääraseks mehe poolt määratud vastutasuks.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

Kohtupalati seisukoht, et abielumees ei tohi Liivimaa maaõiguse järgi oma pärusloomusega kinnisvara suhtes oma lasteta lese kasuks testamentlikke korraldusi teha oma lähemate seadusjärgsete pärijate kahjuks, on kõigiti kokkukõlas BES §§ 960, 961, 1995, 1996, 1997 ja ka 2156 reeglitega, sest selline vara peab üle minema peale omaniku surma tema lähematele veresugulasile-pärijaile, lasteta lesk aga ei kuulu selliste pärijate hulka ja selle vara suhtes abielumees ei või säärase oma lese kasuks oma lähemate seadusjärgsete pärijate nõusolekuta korraldusi teha (§§ 1997, 2000). Vastasel korral on lähemal seadusjärgseil pärijail õigus taotella säärase vara kohta tehtud testamentlikkude korralduste tühistamist ja selle vara neile väljaandmist (BES § 2795). Ekslik on kaebaja väide, nagu käiks säärane keeld ainult kinnisvara võõrandamise kohta ja nagu poleks testaator takistatud säärast kinnisvara andmast oma lasteta lesele eluaegseks kasustamiseks. Säärane testaatori korraldus tähendaks samuti hulgakas ajaks kinnisvara äravõtmist lähemate seadusjärgsete pärijate korraldusest, jättes neid ilma kinnisvara sissetulekuist. See käiks aga täiesti BES §§ 961 ja 2156 ühise mõtte ning sihi vastu, et pärandvara peab peale tema omaniku surma takistamatult üle minema tema seadusjärgseile pärijaile.

Kaebaja väide, nagu oleks Pendre talu eluaegne kasustamine Liisa Bunderile tema mehe poolt testeeritud kui vastutasu BES § 1744 ja 1746 mõttes (Widerlage), on esitatud esmakordselt kassatsioonkaebuses ja seepärast ei kuulu arutusele (KS § 5), kuna kostja pidi säärase väite esitama ning tõendama asja sisulisel arutusel, kus seda oleks kohtu poolt ka arvestatud (TKS § 11); Riigikohtus aga asja sisuliselt ei arutata ega kaalu väiteid, mis protsessijad pidid esitama asja sisulises menetluses.

Neil kaalutlusid Riigikohus **otsustas**: Liis Bunderi voliniku van. adv. A. Jungi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 435/33 a.)

Nr. 35.

TSIVIL-OSAKOND.

4. mail 1934. a.

Mai Ehrenbuschi voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 24. septembrist 1931. a. Mai Ehrenbuschi nõudes Anna Lehtbergi vastu 350 krooni väärtuses.

Eesistuja, osak. esimees J. Lõo. Ettekandja riigikohtunik V. Ditar

10. märtsil 1911. a. tehti Laiuse vallakohtus surnud Mihkel Lehtbergi pärijate, tema laste Jaan Lehtbergi, Leena Saare ja Mai Ehrenbuschi vahel

pärandvara jagamise leping, millega kokku lepiti, et Mihkel Lehtbergist järele jäänud soldatikoht nr. 1 ja riigi rendikoht nr. 276/230 jäävad Jaan Lehtbergi kasustamisse kuni tema ja ta naise Ann Lehtbergi surmani, pärast nende surma aga läheb mainitud soldatikoht Mai Ehrenbuschi omanduseks üle ja ühtlasi lähevad ka temale üle rendiõigused koha nr. 276/230 peale. Jaan Lehtbergi naine Ann Lehtberg, sünd. Maasik, suri 24. veebruaril 1915. a. 17. aprillil 1915. a. tegi Jaan Lehtberg, kes oli vahepeal uuesti abiellunud Ann Jüri t. Roosiga, Laiuse vallakohtus testamendi, millega jätab oma teisele naisele Ann Lehtbergile, sünd. Roosile, „soldatikrundi ja kroonukrundi pidamise ja pruukimise õiguse kuni Ann Roosi surmani.“ 7. aprillil 1918. a. suri Jaan Lehtberg. 18. novembril 1927. a. kirjutati Laiuse valla hoolekandekohtu korraldusel üles Jaan Lehtbergist järele jäänud vara ja selle hulgas ka soldatikoht nr. 1 ja riigirendi krunt nr. 276/230. Kõik üleskirjutatud vara anti Jaan Lehtbergi lesele, Ann Lehtbergile, „hoiu alla“ „kuni kohtu edaspidise korraldamiseni“. 21. novembril 1927. a. määras Laiuse valla hoolekandekohus surnud Jaan Lehtbergi pärandustombu hooldajaks Aleksander Malmi. 25. novembril 1927. a. sõlmiti Põllutöoministeeriumi ja Aleksander Malmi kui Jaan Lehtbergi pärandustombu hooldaja vahel rendileping, mille järgi anti talu nr. 276/230 Jaan Lehtbergi „pärijatele“ rendile 1. maist 1926. a. kuni 30. aprillini 1932. a. 30. novembril 1927. a. pöördus Ann Lehtberg Jõgeva jaoskonna rahukohtuniku poole palvega avada ja kinnitada Jaan Lehtbergi poolt 17. aprillil 1915. a. tehtud testament. Määrusega 23. detsembrist 1927. a. otsustas rahukohtunik tunnistada Jaan Lehtbergi testament avatuks. Rahukohtuniku poolt väljakuulutatud üleskutse tähtaja jooksul avaldas Mai Ehrenbusch vaidluse Jaan Lehtbergi testamendi vastu ses osas, milles sisalduvad korraldused pärandisjätja kasustamisel olnud krundi nr. 1 ja riigirendi krundi nr. 276/230 kohta. Määrusega 24. oktoobrist 1928. a. pani rahukohtunik oma toimetuse seisma ja määras Mai Ehrenbuschile 3 kuud nõudmise tõstmiseks vastavas kohtus Jaan Lehtbergi testamendi tühistamise pärast. Sellekohase nõudmise on ka Mai Ehrenbusch esinenud Tartu-Võru Rahukogus Ann Lehtbergi vastu 18. märtsil 1929. a., paludes surnud Jaan Lehtbergi testamendi tühistamist Laiuse vallas asuva soldatikrundi nr. 1 ja rendikoha nr. 276/230 kohta käivas osas. Otsusega 10. detsembrist 1929. a. rahuldab rahukogu Mai Ehrenbuschi nõudmise täies ulatuses. Kostja edasikaebusel tuli asi arutusele Kohtupalatis 24. septembril 1931. a. ja samal päeval tehtud otsusega Kohtupalat määras Tartu-Võru Rahukogu otsuse ära muuta Laiuse vallas asuva rendikoha nr. 276/230 kohta käivas osas ja nõudmise selles osas tagasi lükata, muus osas rahukogu otsuse kinnitada. Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb nõudja Mai Ehrenbuschi volinik vann. adv. Jaan Kriisa Kohtupalati otsuse tühistamist ses osas, milles tema volitaja nõue tagasi lükati.

Asja ettekande ära kuulanud ja Mai Ehrenbuschi voliniku kassatsioonkaebuse arutamisele asudes, leiab Riigikohus järgmist.

Kaevatud osas on Kohtupalat oma otsuse põhistanud järgmiselt; „Mis puutub aga riigilt renditud rendikohasse nr. 276/230, siis 10. III. 1911 a. tehtud lepingu järgi pidi see koht pärast Jaan Lehtbergi surma minema Mai Ehrenbuschile kasustamiseks rendiõiguse alusel. Mai Ehrenbusch ei ole enam kui 10 aasta jooksul selle koha kätteandmist Ann Lehtbergilt nõudnud, mispärast tuleb kustunuks lugeda tema õigus seda kohta tagasi nõuda Ann Lehtbergilt, kes seda on õigustatud edasi kasustama riigi esindajaga loodud rendivahekorra alusel. On aga Mai Ehrenbuschil kustunud nõudmise õigus rendikoha tagasinõudmise üle, ei või ta sel kustunud õigusel põhinevat vastuvaidlust ka ette tuua Jaan Lehtbergi testamendi tühistamise põhjusena rendikoha kohta käivas osas. Sellepärast peab testament rendikoha nr. 276/230 kohta käivas osas jõusse jääma ning rahukogu otsus selles osas tuleb ära muuta.“

Eeltoodud Kohtupalati järeldused leiab Riigikohus mitteküllaldaselt põhistanud olevat, sest Kohtupalat on tähele panemata jätnud, et surnud Jaan Lehtbergist järele jäänud vara 1927. a. novembri kuus Laiuse valla hoolekandekohtu korraldusel üles kirjutati ja hoiule anti Ann Lehtbergile, kes sellest ajast peale ei võinud mainitud kohta enam iseseisvalt omal nimel pidada ja kasustada; ning et rendileping selle koha kohta on 25. novembril 1927. a. Põllutööministeeriumi poolt sõlmitud mitte Ann Lehtbergiga, vaid surnud Jaan Lehtbergi pärandustombu hooldajaga.

Kuid siiski ei leia Riigikohus seaduslikku põhjust Kohtupalati otsuse tühistamiseks kaevatud osas, sest see, sõltumata Kohtupalati kaalutlustest, osutub oma lõpujärelduses õigeks ja seda järgmistel põhjustel.

Nõudma testamendi tühistamist, kas täies ulatuses või teatavas osas, on õigustatud ainult testamenditegija lähemad veresugulased, kellel õigus pärida temale kuulunud vara seadusjärgse pärimise teel (BES § 2477).

Käesoleval juhul nõuab Mai Ehrenbusch, kes kuulub Jaan Lehtbergi lähemate sugulaste hulka, viimase testamendi tühistamist riigirendi koha nr. 276/230 kohta käivas osas mitte sellepärast, et tema, nõudja, osutuks Jaan Lehtbergi seadusjärgseks järeletulijaks, vaid sel põhjusel, et Jaan Lehtbergi õigus kasustada seda kohta olevat ära langenud ta surma päeval ja seega tema pärijatele ei testamendi põhjal ega seadusjärgse pärimise teel üldse üle minna ei võinud ning et rendiõigus mainitud koha peale kuuluvat Jaan Lehtbergi surma päevast alates temale, nõudjale, kui surnud Mihkel Lehtbergi pärijale, 10. märtsil 1911. a. tehtud pärandijagamise lepingu alusel. Seega on Mai Ehrenbuschi nõudmine rajatud mitte BES § 2477, vaid sama seaduse § 1993 määrusele, mille järgi testamenditegija poolt võõra vara kohta tehtud korraldused kellelegi üldse kohuslikud ei ole ja kellegi õiguste allikaks olla ei või. On aga Jaan Lehtberg oma testamendis tähendanud, et rendikoht nr. 276/230, mida kasustama ta ise õigustatud oli ainult kuni oma surma

päevani, peab peale tema surma eluaegseks kasutamiseks jääma ta naisele Ann Lehtbergile, ja olid selle koha kasustamisele asunud esialgu Ann Lehtberg ja pärastpoole Jaan Lehtbergi pärandustomp, siis ei võinud eeltoodud Jaan Lehtbergi testamendis leiduv ja mitte kellelegi kohuslik korraldus Mai Ehrenbuschile takistuseks olla oma õiguse maksmapanemise eesmärgiga kohtu teel nõuda tähendatud koha kätteandmist isiku poolt, kes peale Jaan Lehtbergi surma ilma seadusliku aluseta oli selle koha kasustamisele asunud. Nõuda aga Jaan Lehtbergi testamendi osalist tühistamist Mai Ehrenbuschil õigust ei ole, sest et see tema kui Mihkel Lehtbergi pärija õigusi üldse rikkuda ei võinud (BES §§ 2477 ja 1993).

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Mai Ehrenbuschi voliniku vann. adv. Jaan Kriisa kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 438/33. a.).

Nr. 36.

TSIVIL-OSAKOND.

1. juunil 1933. a.

Eduard Zutsi voliniku vann. adv. Erich Beicki kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 17. septembrist 1931. a. kaebaja nõudes Liisa Parba vastu, pärimisõiguste kinnisvara kohta kustunuks tunnistamise pärast 245 krooni 30 sendi suuruses.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikoh-
tunik T. Grünthal.

22. mail 1930. a. Tartu-Võru Rahukogule antud nõudepalves seletas Eduard Zutsu volinik vann. adv. E. Beick, et Võrumaal, Kasaritsa vallas, Sossi külas Vastse-Kasaritsa kroonumõisa järgi leiduv 1,51 tiinu suurune maakoht nr. 114 all, mida nimetatakse „Ahijärve“, kuulunud surn. Peeter Hendriku p. Orava pärandustombule ja langenud pärimise teel ning teiste pärijate nõusolekul surn. Peeter Orava pojale Jakob Oravale; viimane müünud selle maatüki 1911. või 1912. a. Jaan Kütile; viimane müünud selle omakorda Kristjan Kummile, kelle käest nõudja Zuts ostnud selle 1919. a., asudes kohe ka selle valdamisele ja valdavat seda tänaseni. Nüüd pretendeerivat sellele maakohale kostja Liisa Parba, kes olevat surn. Peeter Orava tütar, väites, et see maatükk kuuluvat tema isa pärandi hulka ja pidavat seetõttu temale kui Peeter Orava pärijale üle minema. Liisa Parba olevat ennast lasknud kinnitada oma isa Peeter Orava pärijaks Võru 1. jsk. rahukohtuniku otsusega 26./28. veebruarist 1930. a. Nõudja arvates Liisa Parbal ei võivat mingisuguseid pärimisõigusi vaidlusaluse maakoha suhtes enam olla, sest Peeter Orav olevat juba 25. jaanuaril 1881. a. surnud ja kostja olevat omist pärimisõigusist loobunud ja maakoha jätnud oma vennale Jakob Oravale.

Neil oludel nõudja palus: 1) tunnistada, et kostja Liisa Parba pärimisõigused surn. Peeter Orava pärandi hulka kuuluva maakoha nr. 114 „Ahijärve“ kohta on kustunud ja 2) tühistada Võru I jsk. rahukohtuniku hoiukorra otsus 26./28. veebruarist 1930. a. surn. Peeter Orava pärandi asjas, millega kostja Liisa Parba selle kinnisvara kohta pärimisõigustesse kinnitatud ja millega kõik ülesandmata õigused ja nõudmised tunnistati kustunuks.

Tartu-Võru Rahukogu lükkas selle nõude tagasi, olles leidnud, et nõudja pole surn. Peeter Orava pärija ja seepärast pole temal mingit seaduslikku alust vaielda Liisa Parba pärimisõiguste vastu ja taotella selle, rahukohtuniku hoiukorras tehtud kohtuotsuse tühistamist, millega Liisa Parba kinnitati oma isa Peeter Orava pärijaks. Kui nõudja leiab, et mõni ese, näit. vaidlusalune maakoht, mis kuulus omal ajal surn. Peeter Orava pärandustompu, on igamisvalduse alusel tema omandiks saanud, siis tulevat Eduard Zutsil omandiõiguse küsimuse lahendamiseks esineda sellekohase nõudega. Hoiukorras pärimisõigustesse kinnitamine ei otsusta omandiõiguse küsimusi, vaid tõsib ainult vastavate isikute pärimisõigusi. Selle tõttu, kui nõudjal tõesti on seaduslikult tekkinud omandiõigus vaidlusaluse koha suhtes, siis Liisa Parba pärijaks kinnitamine ei tühistavat endast veel nõudja õigusi, mispärast nõudjal puuduvat alus vaielda kostja pärijaks kinnitamise vastu.

Nõudja kaebas selle otsuse peale edasi Kohtupalatile, kes kinnitas rahukogu otsuse, ühinedes rahukogu põhistega.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Eduard Zutsi volinik vann. adv. E. Beick palus Kohtupalati otsuse tühistamist, leides, et Kohtupalat olevat rikkunud TKS §§ 1801, 339 ja 711, kui ta lükkas käesoleva nõude tagasi. Kaebaja väidab, et kui pärija võib BES § 2602 põhjal taotella pärandvara väljaandmist, siis isikul, kelle käes taoteldav ese on, peaks olema võimalus vastu vaielda ja näidata, et nõudjal pole üldse õigust pärida. Kui aga säärane vaidlusõigsus on kostjal, siis ei saavat ometi keelata kostjat esineda ka iseseisva nõudega pärija vastu, ja paluda tõsitada, et viimasel pole pärimisõigusi.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis järgmist.

Meil kehtiva BES §§ 2621 ja 2625 järgi võib seadusjärgne pärija pärandvara vastu võtta ka ilma, et kohus tema kinnitaks pärimisõigustesse. Seepärast pärimisõigustesse kinnitamine kohtu poolt oleneb pärijate eneste palvest ja soovist (TKS § 2019). Kohtulik menetlus hoiukorras pärijate toimetamisel seisab selles, et kohus tõsib, et pärandus teatava isiku surma puhul on avanenud (BES §§ 1698, 2621) ja et isikud, kes taotleavad pärimisõigustesse kinnitamist, on seaduse põhjal selleks õigustatud (BES § 1705); ka määrab kohus omas otsuses, millises ulatuses üks või teine pärija pärandvarast osa saab (TKS § 2022). On pärimisõiguste kinnitamise asjas toimetatud ka vastav kutsemenetlus ja pole määratud tähtajal keegi asjasthuvitatut mingit vaidlust või nõudmist üles andnud, määrab kohus pärijate kinnitamise otsuses, et kõik üles andmata õigused loetakse kustunuks (TKS §§ 2020, 2079, 2066).

Tekib aga isikute vahel, kes on esitanud pärimisõigused, vaidlus üksteise pärimisõiguste suhtes, siis kohus hoiu korras säärast vaidlust ei lahenda, vaid asjasthuvitatud isikuil tuleb esineda vastava nõudega sellekohases kohtus (TKS § 2021, 1). Hoiu korras pärijad kinnitades kohus aga üldse pole õigustatud ega kohustatud selitama, kus pärandijätjast tõeliselt on see varandus järele jäänud ja võib pärijaile üle minna (BES §§ 1691, 2639 jj.), mis nad pärandusdeklaratsioonis kohtule on üles andnud selleks, et võtta neilt pärandusmaksu (Pärandusmaksu sead. §§ 10—16, RT 1920 — 67/68). Järelikult pärijate kinnitamisel hoiu korras tehtud kohtuotsus tõsitab ainult seda, et selles otsuses mainitud pärijad on astunud pärandijätja õigustesse ja neil on kui pärijail õigus pärandijätjast järele jäänud pärandit kätte saada (TKS § 2023) ja seda tarbe korral ka kolmandailt isikuilt välja nõuda, kusjuures nad vaidluse korral peavad tõendama, et neil on õigus seda varandust saada endale, sest see kuulus pärandijätjale (nn. *hereditatis petitio*, BES §§ 2599, 2600 jj). Ei eita aga isik, kelle käes teatav vara on, pärijate pärimisõigust, vaid väidab, et ta peab seda vara mingisugusel teisel alusel, siis säärase isiku vastu tuleb pärijail esineda omandiõiguse nõudega (BES § 2601). Järelikult, pärijaks kinnitamine hoiu korras ei lahenda veel kuidagi omandiõiguse küsimust vara suhtes, mis on kolmandate isikute käes ja mille pärijad arvavad kuuluvat pärandijätja vara hulka. Ei saa seepärast säärane kolmas isik tulla vaidlema selle vastu, et isikud, kes seaduse järgi osutuvad pärandijätja pärijaiks, lasevad endid kohtulikult pärijaiks kinnitada, sest pärijaiks kinnitamise vastu võivad vaielda ainult säärase isikud, kes seaduse või testamendi järgi ise võivad pärijad olla ja kellel seega õigus on pretendentide pärimisõigustest kõrvaldada, sest nad on viimastega võrreldes pärimiseks eelisõigustatud (TKS § 2021, BES § 2477, 1701).

Et Eduard Zuts käesolevas asja ei väidagi, et tema oleks mingil viisil olnud surn. Peeter Orava pärija, siis säärastel oludel puudus tal õigus selle vastu vaielda, et Liisa Parba kinnitati oma isa Peeter Orava pärijaks, milleks ta on õigustatud BES § 1705 põhjal. Seepärast on kõigiti seaduspärane Kohtupalati otsus, millega tagasi lükati käesolev nõue selles osas, kus taoteldi rahukohtuniku hoiu korras tehtud kohtuotsuse tühistamist Liisa Parba pärijaks kinnitamise üle. Samuti õigeks osutub Kohtupalati otsus ka selles osas, kus nõudja palus tunnistada, et vaidlusaluse maakoha suhtes Liisa Parba pärimisõigused on kustunud, sest säärast nõuet ei saa lahendada enne, kui nõudja on tõendanud, et omandiõigus selle maakoha suhtes on üle läinud talle ja säärane üleminek on tunnustatud vastava kohtuotsusega (BES §§ 819, 820, 829). Alles siis, kui tõendatakse, et omandiõigust Peeter Orava pärandus-
tombul selle maakoha suhtes enam ei ole, vaid et see on mingisugusel seaduslikul viisil (BES §§ 867, 868) üle läinud nõudjale, võib kohus tõsitada, et Liisa Parbal pole õigust seda maakoha pärida, kuid, nagu öeldud, käesoleva nõudega Eduard Zuts omandiõigust maakoha suhtes ei taotle ja pole

ta väitnudki, nagu näha ta nõudepalvest, et kohus oleks tunnustanud tema omandiõigust, mille aluseks ta seab kodused lepingud ja igamisvalduse.

Neil kaalutlusil osutub Kohtupalati otsus õigeks ja pole seaduslikku alust (TKS §§ 793, 798) käesolevat kassatsioonkaebust rahuldada, mispärast Riigikohus **otsustas**: Eduard Zutsi voliniku vann. adv. E. Beicki kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 624/33. a.).

Nr. 37.

TSIVIL-OSAKOND.

1. juunil 1933. a.

Juhan Agarti voliniku vann. adv. R. Paavo kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 19. oktoobrist 1931. a. Kristine Madissoni nõudes kaebaja ja Pärnu Linnavalitsuse vastu 100 krooni pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

20. aprillil 1925. a. Viljandi-Pärnu Rahukogule kostjate Pärnu linna ja Johan Agarti kui Anna Agarti pärija vastu antud nõudepalves seletas Kristine Madisson, et Anna Agart sõlminud 8. novembril 1890. a. Pärnu Linnavalitsusega lepingu, mille järgi saanud kruntrendile Pärnu linnas Kooli uulitsal oleva kruntplatsi nr. 224. Oma õigused selle kruntplatsi kohta loovutanud Anna Agart Pärnu Linnavalitsuse nõusolekul 19. mail 1903. a. sõlmitud lepinguga Kristine Madissonile, müües viimasele omanduseks ka sellele maa-alale tema poolt püstitatud hooned. Mainitud kruntplats antud 1903. a. Kristine Madissonile kätte ja tema kasustavat seda siia ajani. Et Anna Agart tõrkunud vormilist lepingut sõlmimast, tulnud Kristine Madissonil taotella seda kohtu teel. 18. märtsil 1911. a. tõstnud Kristine Madisson vastava nõude Riia ringkonnakohtus. Tagaselja kohtuotsusega 24. jaanuarist 1914. a. kohustatud Anna Agarti pärandustompu vormilisele lepingule alla kirjutama. Et aga see tagaselja kohtuotsus jäänud omal ajal täide viimata ja Pärnu linn tõrkuvat kruntplatsi nõudja nimele ümber kirjutamast, väites, et tema ei seisvat nõudjaga mingisuguses juriidilises vahekorras, siis Kristine Madisson palus kohustada mõlemaid kostjaid nõudepalvele lisandatud lepingukavale alla kirjutama ja kruntrendi õigust kinnistusraamatus nõudja nimele ümber kirjutama, vastasel korral aga leping kinnistatavaks arvata ka ilma kostjate allkirjadeta.

Käesoleva nõude vastu vaidlesid kostjad, väites, et nõue olevat aegunud, kuna Riia ringkonnakohtu otsus, mis oli tehtud tagaselja 24. jaanuaril 1914. a., olevat TKS § 735 põhjal oma jõu kaotanud.

Rahukogu lükkas selle nõude tagasi. Rahukogu otsus kinnitati esmakordselt ka Kohtupalati poolt. Riigikohus tühistas Kohtupalati otsuse 6. veebruaril 1930. a. TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast ja saatis asja Kohtupalatile uueks arutuseks. Asja teiskordselt arutanud, tühistas Kohtupalat rahukogu otsuse ja kohustas Pärnu Linnavalitsust kui Pärnu linna esindajat ja Johan Agartit nõudepalvele lisandatud kruntrendi lepingule Pärnu kinnistusjaoskonnas alla kirjutama ja seda lepingut sama kinnistusjaoskonna raamatuis Kristine Madissoni nimele ümber kirjutama, kui aga kostjad seda ei täida, siis anda Kristine Madissonile luba mainitud lepingut kinnistusraamatuisse kanda kostjate allkirjadeta. Oma otsuse põhistuses toob Kohtupalat järgnevad olud.

Õigus vormilise ostu-müügilepingu allakirjutamist nõuda tekkis Kristine Madissonil 19. mail 1903. a. See aegumine katkes BES § 3629 järgi nõude tõstmisega 18. märtsil 1911. a. Riia ringkonnakohtus. Ringkonnakohtu poolt rahuldati see nõue tagaselja kohtuotsusega 24. jaanuarist 1914. a.; järelikult selle kohtuotsusega tunnustati Kristine Madissoni õigus vaidlusaluse kruntrendi eseme kohta lepingu põhjal 19. maist 1903. a. Selle tagaselja tehtud kohtuotsuse täitmist võis Kristine Madisson taotella 3 a. jooksul, s.o. kuni 24. jaanuarini 1917. a., et tema aga selle tähtaja jooksul seda kohtuotsust pole täitmisele pööranud, siis selle kohtuotsuse täitmist ei saanud ta hiljemini enam taotella ja pidi kostjate vastu esinema uue nõudega. Aegumistähtaja katkestanud aga 18. III 1911. a. avaldatud nõudmine ning alles 24. jaanuarist 1917. a. alanud BES § 3630 põhjal uus 10-aastane aegumine. Et aga käesolev nõue oli avaldatud 20. aprillil 1925. a., s.o. enne aegumise tähtaja lõppu, siis ei väärivat lugupidamist kostjate väited käesoleva nõude aegumise üle. Sõltumata sellest leidis Kohtupalat, et Riia ringkonnakohtule saadetud kirjas 17. aprillist 1911. a. Kristine Madissoni nõude asjas Anna Agart tunnistas enesele kohuslikuks lepingu 19. maist 1911. a. Samuti olevat tõendatud, et nõudja kasustas vaidlusalust maa-ala enne maailmasõda ja ka pärast seda, andes seda kasustada vastaval kokkuleppel ka Hendrik Agartile, kes on kostja Johan Agarti isa, ning et tegelikult kasutaski seda isale nõudja poolt kasustada antud maad Johan Agart ise. Seega olevat Johan Agart ise tunnistanud, et kõik õigused vaidlusaluse obrokimaatüki suhtes kuuluvad nõudjale 19. aprilli 1903. a. lepingu põhjal. Nõudja olevat krundile ehitanud maja 1921. a. ja maksnud ka vahetpidamatult kruntrenti selle maa eest linnakassasse. Pärnu Linnavalitsus omalt poolt polevat sisuliselt nõude vastu vaelnudki, toonitades vaid, et talle on ükskõik, kellega sõlmida obrokilepingut, tähtis olevat ainult asjaolu, et leping sõlmitaks isikuga, kellel selleks õigus. Kostja Johan Agarti erapalve, mis oli avaldatud viimasel kohtuistungil ja millega paluti tunnistajaid üle kuulata selle asjaolu tõenduseks, et vaidlusalust krunti on kasustanud ainuüksi Joh. Agart, jättis Kohtupalat tagajärjeta, leides, et need asjaolud, mis kostja tunnistajatega tahab

tõendada, seisavad vastuolus kõigepealt teiste vaidlematute tõenditega, muu seas Pärnu Linnavalitsuse tunnistusega, millest näha, et 1921. a. nõudja ehitas maja vaidlusalusele krundile ja pidi seega krundi kasustaja olema, peale selle põhineb nõue lepingul 1903. a., see leping on pooltele kohuslik, nõue on tõstetud selle alusel ja see leping pole aegunud, seepärast, kui ka oletada, et tunnistajad kõike seda tõendaksid, milleks kostja nad üles andnud, siis osutuks see ikkagi tähtsusetuks käesolevas asjas ega lükkaks nõuet ümber.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Johan Agarti volinik vann. adv. R. Paabo taotleb Kohtupalati otsuse tühistamist, leides, et see seisvat vastuolus TKS §§ 735 ning 339, 366 ja 366¹, sest § 735 järgi kaotavat tagaselja kohtuotsus, kui pole 3 a. jooksul palutud selle täitmist, igasuguse jõu ega loetavat säärase tühinenud kohtuotsusega aegumistähtaeg katkestatuks; seepärast olevat vastuolus selle seadusnormi mõttega Kohtupalati põhjend, et 1911. a. tõstetud nõue, millele järgnes Riia ringkonnakohtu tagaselja kohtuotsus 1914. a. 24. jaanuarist, oleks katkestanud aegumise kuni 1917. aastani. Samuti talitanud Kohtupalat ebaseaduslikult, kui ta jätnud kostja poolt ülesantud tunnistajad ette kutsumata ning küsitlemata, sest oludel, mis taheti selgitada tunnistajate varal, olevat asjas mõjuv tähtsus.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus ei vääri rahuldamist.

TKS § 735 väljendatud mõtte järgi loetakse tagaselja tehtud kohtuotsus, kui selle täideviimist pole taoteldud 3 aasta jooksul, oma jõu kaotanuks ja säärase nõude läbi ei loeta aegumistähtaeg katkestatuks. Sama põhimõte väljendub ka TKS §§ 692 ja 718 p. 2 (in fine, kus öeldud, et kohtumenetluse seismapanek ning selle mittejätkamine 3 aasta jooksul ning (§ 718 p. 2) nõudja kohtusse mitteilmumise tõttu lõpetatud menetlus ei katkesta aegumist. Neis seadusnormes on läbi viidud seega põhimõte, et kohtumenetlus, mis oli alustatud küll seaduslikus korras, kuid jäänud lõpule viimata või kui selles tehtud kohtuotsus pole täitmisele pööratud, loetakse nagu üldse olematuks ja seepärast ei või tal mingisuguseid õiguslikke tagajärgi olla, muu seas ka mitte aegumise katkestamist. See seisukoht, mis kokkukõlas oli Venemaal kehtiva materiaalse tsiviilõiguse normidega, pole kokkukõlas BES normidega, mis püsivad koguni vastupidisel seisukohal. BES § 3629 põhjal kohtulik õiguse taotlus vastava nõude alustamisega asjaomases kohtus (durch gerichtliche Verfolgung des Anspruches, also zunächst durch Anstellung der Klage vor dem competenten Richter) katkestab aegumistähtaja, kusjuures möödunud aega enam ei arvestata, vaid algab uus aegumisaja arvamine, mis on igal juhul 10-aastane. Seda uut tähtaega arvatakse momentidist, millal nõudja oli kohustatud asja edasi ajama, s.o. päevast, millal nõudja viimati võis teatavat toimingut sooritada ja mille ta mööda laskis

(wo der Kläger die Sache hätte fortsetzen sollen, d. i. von dem letzten ihm zum Verfahren anberaumten und von ihm versäumten Termin) (§ 3630).

Arvestades neid BES norme, mille järgi asjaomases kohtus nõude tõstmine katkestab igal tingimusel aegumise, loeti tarvilikuks kohtureformi teostamisel ja Vene TKS kehtimapanekul Baltimail täiendada TKS erinormiga, s.o. § 1841, millega väljendati, et TKS §§ 692, 718 p. 2 ja 735 kohaldamisel tuleb arvestada BES §§ 3629—3631 reegleid (vt. Gasman ja Nolcken, Polozhenija o preobrazovanii sudebnoi tsasti, I j., lk. 87). Sellest järgneb, et TKS § 735 see reegel, mis määrab, et tagaselja tehtud kohtuotsus, mis jäänud kolme aasta jooksul täide viimata, ei katkesta aegumist, pole meil Eestis iialgi kehtiv olnud, sest meil tuleb selle asemel kohaldada BES §§ 3629—3631 väljendatud reegleid.

Säärastel oludel osutub aga täiesti kokkukõlaliseks TKS § 1841 ja BES §§ 3629—3631 reeglitega Kohtupalati järeldus, et nõue, mis oli tõstetud 1911. a. Riia ringkonnakohtus vormilise lepingu allakirjutamise pärast Anna Agarti vastu Kristine Madissoni poolt ja millises asjas tagaselja tehtud kohtuotsust nõudja võis lasta täita 24. jaanuarini 1917. a., katkestas aegumise ning et 24. jaanuarist 1917. a. algas nõudja Kristine Madissonil uus 10 a. tähtaeg, mille jooksul ta võis taotella kostjalt vormilise lepingu allakirjutamist. Seega osutub alusetuks kaebaja taotlus TKS § 735 rikkumise üle.

Samuti ei pea paika väide TKS §§ 239, 366 ja 366¹ rikkumise üle mida kaebaja järeldab asjaolust, et kostja poolt viimasel kohtuistungil ülesantud tunnistajaid Kohtupalat keeldus ette kutsumast, sest Kohtupalat on leidnud ning on seda loogiliste kaalutlustega oma põhistuses ära näidanud, miks neil oludel, mis kostja tunnistajate läbi tahtis tõendada, pole asjas otsustavat tähtsust. Säärane järeldus õigustas TKS § 366¹ põhjal Kohtupalatit kostja erapalvet jätta rahuldamata.

Neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Juhan Agarti voliniku vann. adv. R. Paabo kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 642/33 a.)

Nr. 38.

TSIVIL-OSAKOND.

29. septembril 1933. a.

Aleksander Märtsini kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 9. detsembrist 1931. a. Pauline Trässi nõude asjas kaebaja vastu suusõnalise testamendi tühistamise pärast 100 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta.

BES § 2060 seab üles üldpõhimõtte koduste testamentide kehtivuse suhtes, mille järgi kõigepealt on tarvis kindlaid tõendusi selleks, et testament kõigis tema osades lähtub pärandisjärgalt ja sisaldab täpsalt tema viimset taht. Sääraste oluliste tingimuste kindlakstegemiseks peab testamendi tegemise juures viibima vähemalt kaks usaldusväärset ja taandamisele mittekuuluvat tunnistajat (BES § 2061). Sama seaduse § 2064 loendab isikud, kes üldse ei või olla testamendi tunnistajaiks. Säärased tunnistajad, samuti nagu TKS § 371 loendatud isikud, kuuluvad taandusele kohtuniku enese algatusel *ipso jure* juba testamendi avamisel. Kõik teised tunnistajad aga, keda TKS § 373 põhjal vastane pool protsessis võiks taandada, kuulatakse üle testamendi avamise menetluses, mis toimub hoiu korras, ja nende öeldiste põhjal võib testamenti koostada, avada ning kinnitada, kui asjasthuvitatud isikud ei tõsta nõude korras vaidlust testamendi kehtivuse vastu. On aga mõne asjasthuvitatud isiku poolt nõude korras tõstetud vaidlus testamendi vastu ja palutakse taandada tunnistaja, kes on testamendis määratud pärijaga TKS § 373 p. 1 ettenähtud sugulus- või hõimlusvahekorras, siis tuleb säärane isik testamendi tunnistajast taandada ega saa tema öeldist, mis ta andnud hoiukorras toimetuses, testamendi kehtivuse suhtes üldse arvestada.

Käesolevas asjas on kindlaks tehtud, et üks suusõnalise testamendi koostamisel viibinud tunnistaja oli testamendiga määratud pärija Aleksander Märtsini sugulane TKS § 373 p. 1 ettenähtud piires. Selle tunnistaja vastu avaldas nõudja taanduse. Järelikult talitasid rahukogu ja Kohtupalat seaduspäraselt, kui nad selle tunnistaja taandasid. Jäi aga seega järele ainult üks testamendi tunnistaja, siis on kõigiti kokkukõlas BES §§ 2060 ja 2061 reeglitega kohtuotsus, millega rahuldati Pauline Trässi nõue ja tühistati Joosep Jaani p. Ilvese suusõnaline testament, mis oli avatud rahukohuniku poolt.

Kaebaja väited, et Vene Senat olevat mõnes oma avaldamata otsuses asunud seisukohale, et TKS § 373 p. 1 ettenähtud isikud võivad olla tunnistajaiks testamendi tegemisel ja nagu ei saaks neid taandada, ei vääri lugupidamist, sest kohus peab õigust mõistma seaduste alusel (TKS § 9), mitte aga mingisuguste endiste kohtute otsuste najal, mis pealegi pole TKS § 815 korras avaldatud, seda enam, et Eesti Riigikohus omas kahes avaldatud otsuses (1921. a. nr. 102, 1925. a. nr. 68) omad vastupidised seisukohad selles küsimuses on selgesti ja kindlalt väljendanud.

Neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Aleksander Märtsini kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 709/33 a.)

Nr. 39.

TSIVIL-OSAKOND.

3. novembril 1933. a.

Daniel Holt'i kassatsioonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 13. oktoobrist 1932. a. kaebaja nõude asjas Amanda Holti, Jüri, Eduard, Mart ja Hans Lorius'e vastu vallasvara endistamise pärast 60 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Rahukohtunikule antud nõudepalves seletas Daniel Holt, et tema abielunaine Amanda Holt olevat tema juurest lahkunud ja viinud omavoliliselt kaasa, kasustades mehe kodust äraolekut, kõik abielu ühises korteris oleva vallasvara. Et BES §§ 12, 13 ja 53 järgi kõik abieluline vara on abielumehe valitsemisel ja valdamisel, siis olevat Amanda Holt rikkunud tema, Daniel Holti, valdust ja seepärast nõudja palus endistada tema valdust kostja poolt ära viidud abielulise vara suhtes, kohustades kostjat seda vara temale välja andma.

Rahukohtunik rahuldab selle nõude.

Rahukogule antud apellatsioonkaebuses väitis kostja Amanda Holt, et vaidlusalune vara olevat tema oma ja mõned asjad olevat temale kasustada andnud isa. Säärase oma varanduse suhtes polevat BES § 12 põhjal abielunaise korraldusõigus kitsendatud, sest BES §§ 12, 13 ja 41—44 põhjal ei minevat naise varandus mehe omanduseks. BES §§ 624 ja 626 järgi saavat aga valdust taotella ainult säärase asja kohta, mida kasustatakse omanikuna või asjalise õiguse alusel. Peale selle seadus ja kohtupraktis ei tundvat valduse endistamist vallasvara suhtes, vaid vallasvara tagasiandmist võivat taotella ainult omandiõiguse nõudega. Seepärast Amanda Holt palus rahukohtuniku otsust tühistada.

Rahukogu, nagu ta põhistest nähtub, on rahukohtuniku otsuse tühistanud ja Daniel Holti nõude tagasi lükanud põhjusel, et vallasvara kohta ei saavat valduse endistamise nõuet tõsta omandiõiguse nõudeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Daniel Holt väidab, et rahukogu otsus polevat kokkukõlas seadusega, sest BES § 8 põhjal määrab mees naise elukoha ja sama seaduse §§ 10, 11, 12 ja 13 põhjal kasustab, valitseb ja valdab abielumees tervet abieluvara, kuulugu see talle endale või naisele. Seepärast on abielumehel õigus kohtult otsida kaitset oma valdusele selle vara suhtes isegi oma naise vastu, kui see omavoliliselt mehe juurest elamast lahkub ja võtab kaasa abielulise vara, mis seaduse põhjal on abielu kestel mehe valduses. Rahukogu seisukoht, nagu ei võiks vallasvara suhtes taotella valduse endistamist muidu, kui ainult omandiõiguse nõudega, olevat

ekslük, sest säärast järeldust ei lubavat teha meil kehtiv eraõigus, seda rohkem, et rahukogu polevatki TKS § 142 p. 4 kohaselt ära näidanud seadusnormi, millisest ta säärase järelduse teinud.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et käesolev kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

Esimene küsimus, mis käesolevas asjas, seoses kassatsioonkaebuses esitatud väidetega, kuulub lahendamisele, seisab selles, kas meil kehtiv eraseadus (BES §§ 682—699) võimaldab rikutud valdust endistada ka vallasvara suhtes?

See küsimus on tekitanud vaidlust meie eraõiguse teoreetiliste uurijate vahel ja kohtupraktises, eriti ka enne 1889. a. kohtureformi teotsenud Balti kohtuis on see küsimus leidnud mitmet moodi lahendamist. Nii arvab prof. Erdmann (System I, lk. 289), et BES § 693 ja eriti selle all toodud allikad, peasjalikult vana Kuramaa protsessiõigus, ei jätvat kahtlust, et BES järgi valduse kaitse nõue (Spolienklage) on võimalik ainult kinnisvara ja kinnisvara külge kuuluvate asja õiguste suhtes (*jus in re quadam immobili*). Samale seisukohale on asunud ka Riia raekohus oma otsuses 8. oktoobrist 1882. a. (toodud Zwingmanni kogus, VII k. nr. 1255 all). Kuid samal ajal on alamad kohtud asunud vastupidisel seisukohal ja on lubanud valduse endistamist ka vallasvara suhtes (vt. Zwingmanni kogu, V k. nr. 708 ja 709 sub I) ja Zwingmann ise, nagu näha tema järeilmärkusest eespoolmainitud Riia raekohtu otsusele (VII k., lk. 52—53), pooldab sama seisukohta, leides, et vastuolu BES §§ 691 ja 697 vahel § 693-ga on seletatav § 692 ebaõnnestunud redaktsiooniga, kus sõna „eines Immobils“ (kinnisvara) tuleks asendada „einer Sache“ (asi). Kui ka täiesti välja jätta seadusest mainitud § 693, siis §§ 681, 682, 694—696 ühisest mõttest järgnevat ikkagi samane õiguslik põhimõte, mis väljendub § 693-ndas, nimelt, et kohus peab endistama igasuguse rikutud valduse, sõltumata sellest, et valduse rikkuja valmis on tõendama omandiõigust valdusest ärakistud asja suhtes. Seepärast, kui lubada kaitset ainult kinnisvara valdusele ja keelata seda vallasvara suhtes, siis see tähendaks keelduda valduse kaitsest seal, kus seda kõige rohkem on tarvis. Tuleb veel tähendada, et meil 1920. aastani kehtinud Liivimaa 1860. a. talurahvaseadus (§ 927) nägi otseselt ette valduse kaitset nii vallas- kui kinnisvara suhtes. Samuti Saksa üldõiguses pole see küsimus äratanud kahtlust (vt. Dernburg, Pandekten, I k. 2 osa, 6. trükk, lk. 49; Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechts, I k., 7. tr., lk. 477). Vastavalt sellele ka Saksa BGB § 861 lubab valduse kaitset (Besitzklage) nii vallas- kui kinnisvara suhtes, samuti ka Šveitsi 1907. a. tsiviilseadustik (§§ 927, 928).

Kui pöörduda BES normide juurde, siis Riigikohtu arvates ei saa ka nende järgi takistust olla leida kaitset rikutud valduse endistamiseks ka vallasvara suhtes. BES § 623 määritleb valdust kui vastava õiguse põhjal asja tõelist enda käes pidamist (Besitz ist jede einem Rechte entsprechende

tatsächliche Herrschaft). Sama seaduse §§ 624, 637 ja 649 põhjal võivad valduse esemeks olla nii kehalised asjad kui ka õigused. Meie seadus (BES §§ 529 ja 530) mõistab kehaliste asjade all nii vallas- kui ka kinnisvara. Järelikult võivad valdusesemeiks seepärast olla niihästi kinnisvarad kui ka vallasvarana esinevad asjad. BES § 682 põhjal on iga valdus seaduse erilise kaitse all. Sama seaduse § 681 põhjal valdusest tekkivate õiguste sisuks on just kaitseda ja hoida valdust ja endistada seda rikkumise korral. Et § 661 p. 1 põhjal valdus vallasvara suhtes võib kustuda selle läbi, kui teine isik selle kisub enda kätte, siis ei peaks mainitud §§ 681 ja 682 kui ka §§ 684, 685, 686, 689, 691 ja 697, kus igal pool on jutt igasuguse asja (BES § 529) valdusest, ühine mõte kahtlust äratama, et meie eraseaduse eesmärk on kaitseda igasugust valdust ja et isikul, kes omast valdusest on välja tõrjutud ebaseaduslikult, on õigus nõuda kohtulikku kaitset valduse endistamiseks. Seda seisukohta ei kõiguta millegagi BES § 693 ja TKS § 1807, kus eriti rõhutatakse kinnisvara ja selle kohta käivate õiguste valdust, kuid kus millegagi pole väljendatud, et vallasvara valdajal poleks õigust otsida kaitset kohtult. Just selle vastu TKS § 1806 p. 2, kus on määratud rikutud valduse endistamise allumus rahukohtule, juhatab BES §§ 682—699 juurde, kus jutt on üldse igasuguse valduse kaitsemisest. Järelikult BES sissejuhatause art. XX põhjal tuleb selle seaduse § 693 tõlgendada selles mõttes, et see § sisaldab ainult erinormi kinnisvara suhtes, kuid ei tühista millegagi sama seaduse §§ 681, 682, 694—696 norme, mis korraldavad kaitset igasuguse asja (BES §§ 529, 530) valdusele. Et valduse kaitse on tarvilik ka vallasvara suhtes, seda näitavad tegeliku elu nähtused küllalt veenvalt, mispärast seda kõik uuemad seadustikud korraldavad kui hädavajalikku juriidilist instituuti. Vastasel korral, s. o. kui keelata vallasvara valdajale kaitset tema valduse rikkuja vastu ja sundida teda kaitset otsima omandiõiguse nõude tõstmisega, satuksid vallasvara valdajad võimatusse seisukorda, kuna omandiõiguse tõendamine tihti poleks kerge, nõuaks aega ja võimaldaks seega pahausulist valduse rikkujat, s. o. vallasasja enda kätte kiskujat pikema aja jooksul asja enda käes pidada ja seda kasustada. Säärast ebaõiglast olukorda võimaldada aga pole eraõiguse eesmärgiks ja seda ei luba BES §§ 682 ja 681 reeglid.

Neil kaalutlusil jõudis Riigikohus seisukohale, et meil kehtiva eraõiguse ja protsessi normid ei takista taotlemast valduse endistamist ka vallasvara suhtes. Rahukogu vastupidine seisukoht ei leia kinnitust ühestki meil kehtivast seadusest.

Teine küsimus, mis lahendamisele kuulub käesolevas asjas, seisab selles, kas abielumees, kelle valitsemisel, valdamisel ja kasustamisel on Liivimaa maaõiguse järgi abielunaise poolt abiellu toodud vara (BES §§ 12, 13, 41), on õigustatud nõudma selle vara kohta valduse endistamist, kui see tema valdusest omavoliliselt on ära võetud temast lahus elava abielunaise poolt? Ka selle küsi-

muse peale tuleb vastata jaatavalt. Seaduse eeldusel (BES § 10) mehe valitsemine, valdamine ning kasustamine naise poolt abiellu toodud vara suhtes tekib abielu sõlmimise momendist ja kestab abielu lõpuni, olgu siis, et mees kuulutatakse maksujõuetuks (BES §§ 47 ja 59); naise enese õigused selle vara suhtes abielu kestel, peale §§ 47 ja 52 ettenähtud erandite, jäävad abielu kestel tegevuseta. Mees peab selle vara valitsemisel kohaldama kõiki abinõusid, et hoida seda vara, samuti peab ta selle vara kaitseks nii kohustus kui ka mujal naise erilise volitusest välja astuma (BES § 42). Et abielurahva elukoha määrab mees ja abikaasad peavad koos elama (BES §§ 7 ja 8), siis määrab mees järelikult ka selle koha, kus peab asuma see abieluline valdasvara, eriti ka naise poolt abiellu toodud vara, mis on mehe kasustamisel, valdamisel ja valitsemisel. Järelikult kui naine selle vara omavoliliselt mehe korterist on ära viinud ja seega mehe valdusest selle ära võtnud, siis on mehel õigus nõuda, et tema rikutud valdus selle vara suhtes endistataks. Kui asuda vastupidisele seisukohale, siis võiks naine alati ükskõlselt lõpetada abielumehele kuuluva abieluvara valitsemise ja valdamise õiguse, kuid see seisaks paratamatus vastuolus BES §§ 12, 41 ja 53 väljendatud põhimõtetega.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus tühistada BES §§ 681, 682, 693, 12, 41 ja 53 rikkumise pärast ja asi saata samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 947/33 a.)

Nr. 40.

TSIVIL-OSAKOND.

19. detsembril 1933. a.

Aidu vallavalitsuse voliniku vallasekretäri Gustav Pässi kassatsioonkaebus Kohutupalati määruse peale 4./12. maist 1932. a. Johan Ritsoni raha jagamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohutunik R. Gabrel.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et Aidu vallavalitsuse voliniku vallasekretäri Gustav Pässi käesolev kassatsioonkaebus väärrib rahuldamisest.

Kui 1866. a. Valla kogukonna seaduse § 11 p. i. määrab, et volinikud kogukonna asjade ajamiseks kohtutes valib vallavolikogu, siis peab seda küll nii mõistma, et see määrus käib niisuguste kohtuasjade kohta, millede valla-kogukond esineb mõne tsiviilõiguse kandjana ja millede temal on vaja oma tsiviilõiguslike huvide kaitsemiseks esindajaid kohtusse saata. Teissuguseid asju valdadel kohtutes ajada ei võinudki olla tol ajal, kui Valla kogukonna seadus välja anti, sest administratiivkohtud siis puudusid ja kriminaalasjades

võis vallakogukond osaline olla vahest ainult kahjukannatajana ja tsiviilnõudjana, s. o. jällegi kui tsiviilõiguse kandja. Vahepeal on vallaomavalitsuse korraldust mitmeti muudetud. Kui 1866. a. Vallakogukonna seadus tunneb vallaomavalitsuse organitena ainult valla üldkogu, vallavolikogu ja valla vanemat ühes tema abidega (§§ 4, 6, 9 ja 15), siis on 1926. aastal antud Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadusega (RT 1926 — 97, seadus nr. 104) vallaomavalitsuse täidesaatvaks organiks seatud vallavalitsus (§ 76), kelle peale on eriseadustega pandud ka mitmesugused eriülesanded, muude seas ka mõnede avalikkude maksude sissenõudmise korraldamine ja järevalve (vt. Tulumaksu seadus § 72, Seadus liikumata varanduste maksu kohta maal §§ 16, 32, ja 39). Kuna need ülesanded on vastavate seadustega pandud nimelt vallavalitsuse peale, siis ei ole ta nende täitmisel sõltuv vallavolikogust ja sellepärast ei ole mingit alust nõuda vallavolikogu poolt antud volitust isikult, keda vallavalitsus on volitanud kohtus esinema niisuguste avalikõiguslike ülesannete täitmiseks, mis sellekohaste seadustega otseselt vallavalitsuse peale on pandud.

Nagu käesolevast asjast nähtub, on selles asjas koostatud rahajagamise kava järgi Aidu vallavalitsusele rahasummad määratud nimelt võlgnevate avalikkude maksude tasumiseks ja kutse asja arutamisele ilmuniseks on saadetud vallavalitsusele. Asja arutamisele on kohtusse ilmunud Aidu vallavalitsuse volinikuna sama valla sekretär Gustav Päss, kuid rahukogu on keeldunud teda Aidu vallavalitsuse volinikuks tunnistamast selle põhjendusega, et temal puuduvat õigus volinikuna esinemiseks rahukogus kui esimese astme kohtus. See põhjendus ei pea paika, sest ameti asutised, nende hulgas muidugi ka vallavalitsus kui omavalitsuseasutis, võivad kõigis oma kohtuasjades, olenemata sellest, kas need tulevad arutusele üldkohtutes või rahukohtuasutistes, asjaajamiseks volitada mitte üksnes isikuid, kellel seaduse järgi õigus on võõraste asjade ajamiseks (KAS §§ 353 ja 406), vaid ka oma ametnikke (TKS §§ 1285 ja 1286). Käesoleval korral oli volitus antud vallavalitsuse poolt sama valla sekretärile, s. o. oma ametnikule, ja sellepärast puudus rahukogul alus keelata volinikul kohtus esineda. Rahukogu sellekohase määruse peale antud erakaebuse tagajärjeta jätmist põhjendab Kohtupalat ülalmainitud Vallakogukonna seaduse määrusega. Nagu eespool juba seatatud, võiks see seadusemäärus käia ainult niisuguste juhtumite kohta, kus vallaomavalitsusel on kohtus lahendada mõni tsiviilõiguslik vahekord, ja ei saa tulla kohaldamisele käesoleval korral, kus vallavalitsus esineb kehtivate seadustega otsekohe tema peale pandud avalikõiguslike ülesannete täitjana.

Nendel kaalutlustel Riigikohus otsustas: Kohtupalati kaevatud määrus tühistada TKS § 9 rikkumise pärast ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 791/33 a.)

Nr. 41.

KRIMINAAL-OSAKOND.

25. jaan. 1933. a.

Eduard Kärks'i kass.-kaebus Kohtupalati otsuse peale 1. nov. 1932. a. Eduard Kärksi süüdi. NS §§ 1647 j. 3 ja 1655 j. 1 järgi.

Eesistuja os. esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik
H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas 1. XI 1932 Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse, millega Eduard Kärks on süüdi tunnistatud selles, et tema 19. septembril 1931. a. Viljandimaal, Tuhalaane vallas asuva „Vaga“ talu elumajast salaja omandamise mõttega ära viis Marie Vaga päralt olevad kuldsõrmuse ja mitmesuguseid võtmeid, koguväärtuses alla 1000 kr., kusjuures selle kuriteo kordasaatmiseks elumaja aknaklaasi kiti eest ära murdis, klaasi kinnihoidvad naelad kõveraks painutas ja aknaklaasi eest ära võttis (NS § 1647 j. 3).

Kassaator Eduard Kärks palub tühistada Kohtupalati otsuse KKS §§ 612, 520, 521, 556, 557, 577, 578, 766, 892 ja NS § 1647 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) tema alaline elukoht olevat Tallinnas, kus ta ka viibinud vahistamiseni, kusjuures Kohtupalat ei arvestanud ametlikku tõendust, et ta käinud 20. IX 1931 2. jsk. politseikomissariaadis end registreerimas (eeluur. toim. lk. 56), vaid arvab, et ta siiski 19. IX käis „Vaga“ talus vargil ja 22. IX. ilmus jällegi sinna maad kuulama, olgugi et juba eeluurimisel olenemata temast üle kuulati terve rida tunnistajaid, kes on tõendanud, et ta 19. IX. viibis Tallinnas, olles tööl Ferseni veoäris; 2) Rahukogu abiesimees, kes temale 11. XII 1931 kätte andis ärakirja süüdistusaktist, ei võimaldanud temale tutvuda aktiga, et selgitada nende tunnistajate nimesid ja elukohti, kes olid tõendanud tema alibit, ega kandnud protokollit tema palvet, ja alles pärast kirjaliku palve saatmist tal läks korda 5. I 1932 tutvuda aktiga; 3) Rahukogule antud palves palub ta üle kuulata tunnistajatena Kurt Ferseni, Alek. Saarvetti, Harald Ojassoni, Loviisa Vausi, M. Kimbergi, E. Pilli ja K. Bokkmanni, kuid seda palvet rahukogu ei rahuldanud; 4) Prokuratuur aga ei paigutanud tunnistajate nimekirja neid tunnistajaid, kes eeluurimisel olid tõendanud tema alibi 19. IX 1931, olgugi, et nende seletused oleks kohus pidanud ära kuulama ja seisukoha võtma; 5) Marie Kimbergi kirja, mis üldse tema kätte pole jõudnud, ei saa mingil viisil võtta süütõendusena tema vastu; 6) Kohtupalat ei kutsunud välja apellatsioonkaebuses nimetatud tunnistajaid ega rahuldanud ka tema kaitseja sellekohast palvet; 7) Kohtupalati otsuse põhistes öeldakse, et tunn. Tserskaja olevat rääkinud temaga tüki aega, kuna tegelikult see tunnistaja eriti toonitab, et meesterahvas (Kärks) temale sõnagi ei vastanud; 8) Kohtupalat sugugi

ei arvestanud apellatsioonkaebuse juurde lisatud õiendust, millest nähtub, et tema iialgi ei töötanud vahialusena Vaga talus, vaid seal töötas 1925. a. vahialune Johannes Reimann; 9) esitatud põhjustel temalt on võetud igasugune võimalus end kaitseda selle süüdistuse vastu tema eelkaristuste pärast.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Eduard Kärksi kassatsioonkaebus tuleb rahuldada. Viljandi-Pärnu Rahukogu toimetusest nähtub, et 11. XII 1931 Kärksile anti kätte ärakiri süüdistusaktist ja 14. XII 1931 Kärks kirjalikult palus temale määrata kaitseja kohtu poolt. Kaitsejal on kõik KKS § 557 ettenähtud õigused; eriti kohtu poolt nimetatud kaitsejal, kellele loetakse seitsmepäevane tähtaeg sest päevast, millal ta teada sai enda määramisest, kusjuures temale antakse ka kirjalik luba kokkusaamiseks vahialusega. Käesolevas asjas määrati Kärksi kaitsejaks vandeadv. Baars alles 20. I 1932 ning saadeti temale teade 23. I 1932, kuid luba kokkusaamiseks Kärksiga pole temale saadetud. 15. II 1932 vandeadv. Baars vabastati omal palvel kaitsest ja määrati vandeadv. Jung, kes 16. II 1932 palus end vabastada kaitsest, mille tõttu määrati vandeadv. Toodo, kes 19. II 1932 avalikul rahukogu istungil palus asjaarutamist edasi lükata ja uusi tunnistajaid välja kutsuda, kes teavad, et kohtualune viibis sel ajal Tallinnas, kui käesolevas asjas kuritegu toimus Viljandimaal Tuhalaane vallas. Rahukogu jättis palve tagajärjeta KKS § 557 ettenähtud tähtaja möödumise pärast. Eduard Kärksi samasugune palve on rahukogu määrusega 2. III 1932 samal põhjusel tagajärjeta jäetud. Apellatsioonkaebuses nimetatud tunnistajad on Kohtupalati määrustega 14.VII ja 1. XI ette kutsumata jäetud KKS § 557 ettenähtud tähtaja möödumise pärast. Riigikohus leiab, et Viljandi-Pärnu Rahukogus on Kärksi kaitseja vandeadv. Toodo KKS § 557 ettenähtud tähtaja kestel palunud ette kutsuda need tunnistajad, kes teavad, et Kärks viibis 19. IX 1931 Tallinnas, mispärast rahukogul puudus seaduslik alus selle palve rahuldamata jätmiseks, sest rahukogu süü pärast pole õigel ajal Kärksile kaitseja määratud ja Kohtupalat oleks pidanud selle vea parandama, kuid, jättes selle tegemata, Kohtupalat on rikkunud KKS §§ 879¹ ja 557. Kohtupalati otsuse põhjustest pole näha, et oleks arvestatud akti juurde lisatud dokumente (eeluur. toim. 1. 56 ja apell. kaebuse juurde lisatud vangimaja ülema õiendus). Kohtupalati protokollist ei nähtu, et Tserškaja oleks rääkinud tüki aega kahtlase meesisikuga, vaid vastupidi Tserškaja ainult küsinud mehelt, et milleks ta tulnud sinna, kuid vastust ei saanud. Kahjusaaja on käesolevas asjas üle kuulamata jäänud. Kohtupalati poolt ülesseatud küsimuses pole juttu hobusepassist, kuid otsuse põhistes esineb 22. IX 1931 leitud hobusepass süütoendusena Kärksi vastu. Esitatud põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda.

Käsitades KKS § 912, Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 1. novembrist 1932. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 42.

KRIMINAAL-OSAKOND

25. jaan./15. veebr. 1933. a.

Nikolai Lella kaitseja vandeadv. Paul Martinovi kass.-kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 24. nov. 1932 N. Lella süüd. RNS § 29 järgi.

Eesistuja osak. esimees P. Kann; ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tartu-Võru Rahukogu kinnitas 24. XI 1932 Elva jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Elva alevivanem N. Lell on süüdi tunnistatud selles, et olles Elva alevi 1931. a. lõpul korraldatud hädaabitööde (Tartu-Valga maantee profiili mahakaevamine ja supelranna täitmine) kohapealseks korraldajaks ja vastutavaks juhatajaks, tema ei täitnud RT 1920 197/198 väljakuulutatud töö-hoolekandeministri sunduslikku määrust, mille järgi kõikide uute ettevõtete juhatajad on kohustatud saatma määruse juurde lisatud kava järgi teateid töö alguse üle 2 päeva jooksul peale ettevõtte avamist, ning on karistatud selle eest RNS § 29 põhjal kümnekroonise rahatrahviga, maksu-õuetus korral aga kahepäevase arestiga.

Kassaator N. Lella kaitseja v.a. P. Martinov palub tühistada rahukogu otsuse KKS §§ 119, 142, 168, TTS §§ 258, 259, 373, 374 ja RNS § 29 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Kõnesolevaid hädaabitöid korraldati Teede- ja Majandusministeeriumi poolt, mille kulu 100% suuruses ministeeriumid ise kandsid, mispärast polevat siin tegemist Elva aleviomavalitsuse tööettevõttega, sest omavalitsuse poolt riigi ülesandel hädaabitööde korraldamine hädaabitöölisega tööpuuduse all kannatajaile abiandmiseks ei moodustavat mõnd omavalitsuse ettevõtet või käitist, olgugi et riik korraldab neid töid ka omavalitsuste kaudu ja viimased nende tööde läbi saavutavad teatavil juhtudel kasu selle tõttu, et tehakse ära tööd, mida omavalitsused peaksid ise tegema omal kulul; 2) TTS § 258 järgi aga osutuvad omavalitsuste ettevõteteks säärased, mis asutatud omavalitsuste eneste algatusel ja omade summadega teatava sihi saavutamiseks, mis tarvilik ja kasulik omavalitsustele, ja säärased ettevõtted, mida omavalitsus on kohustatud pidama seadusnõuete täitmiseks; 3) kuigi määrukses avalikkude tööde korraldamise kohta (§ 5 — vt. RT 1930 — 97) on ette nähtud, et töid korraldavad asutised, välja arvatud riigiasutised, on kohustatud hädaabitöölisetele kindlustama abi õnnetusjuhtumustel, siiski seega hädaabitööd ei muutu TTS § 258 ettenähtud omavalitsuste ettevõteteks; 4) TTS §§ 259, 373 ja 374 mõtte kohaselt riigi tööettevõtetel ei käi TTS normide alla ning järelikult ei käi nende ja tööinspektsiooni alla ka riigi korraldusel tehtud hädaabitööd; 5) kuigi eeltoodust hoolimata tuleks nõutud teateid esitada, siis

pidi seda tegema tööde juhataja Alfred Kaarna, mitte aga alevivanem N. Lell; 6) Rahukogu ei võtnud seisukohta tema poolt tõstetud asjaalluvuse küsimuse kohta.

Asja esituse, kassaatori seletused ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et lähtekohaks tuleb võtta Asutava Kogu poolt 3. II 1920 vastuvõetud Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus, mis avaldatud RT 1920 — 28. Selle seaduse alusel tuleb suur- ja kesktööstuste sisseseadmiseks lubasaamiseks palvekiri anda linna- või maakonnaavalitsuse kaudu Kaubandus- ja tööstusministeeriumi tööstusosakonda ja enne kui töö uues ettevõttes alustatakse, tuleb ettevõtte omanikul või tema volinikul pöörduda Kaub- ja tööstusministeeriumi tööstusosakonna poole palvega töö algamise loa saamiseks. Ärakirjad ettevõtte ehitamise kui ka töö alustamise lubadest saadab tööstusosakond Töö- ja hoolekandeministeeriumile. Väiketööstusettevõtete asutamiseks pole tarvis mingisugust luba, neid tuleb ainult linna- või maakonnaavalitsuses registreerida. Selle väiketööstuse mõiste alla käib ehitustööstus avamise korras, tööliste arvule vaatamata, kui temas jõumasinaid ei tarvitata (§ 24 märkus 2). Kui on tegemist maantee profiili mahakaevamisega ja supelranna täitmisega, siis kuulub säärane töö ehitustööde hulka ja loetakse ehitustööstuseks. Et ehitustöölised seisaksid väljaspool töökaitset, seda ei saa väita (TTS § 372), ja seepärast ei peaks kahtlust tekkima, et ka nemad käivad tööinspeksiooni alla. RT 1920 — 197/198 väljakuulutatud töö- hoolekandeministri sundusliku määruse järgi uute tööstusettevõtete üle teadaandmise kohta on kõigi uute kui ka tegevuses olnud, kuigi mingil põhjusel ajutiselt seisma jäänud ettevõtete juhatajad kohustatud selle määruse juurde lisatud kava järgi saatma vastava jsk. töökaitsekomissarile teateid töö alguse üle 2 päeva jooksul peale ettevõtte avamist. RT 1930 — 88 väljakuulutatud kindlustusnõukogu III osakonna koosolekul 24. X 1930 vastuvõetud ja haridus- ja sotsiaalministri poolt 29. X 1930 kinnitatud otsuse järgi, uuesti avatud ettevõtete juhatajad pole kohustatud tööinspektorile saatma peale tööhoolekandeministri poolt uute tööstusettevõtete üle teadeteandmise kohta käiva määruse (RT 1920 — 197/198) põhjal saadetud teadete muid erilisi andmeid. Sellest järgneb, et see määrus kehtib ka praegu, kusjuures on tähtsusetu, kas on tegemist omavalitsuse või eraettevõttega, ning et teadete andmise kohustus lasub ettevõtte juhataja õlgadel. Vabariigi Valitsuse poolt 3. XII 1930 kinnitatud juhtnõõridest avalikkude tööde korraldamiseks (RT 1930 — 97) nähtub, et tööd vajajatele töö võimaldamiseks korraldatakse hooajatööde lõppedes üldkasulikke avalikke töid riigi-, omavalitsuse- ja teiste asutiste kaudu, kusjuures riik neid töid finantseerib. Teedeministeeriumi nõudel esitavad avalikke töid korraldavad asutised ministeeriumile üleriikliku töödekava kokkuseadmiseks koha peal kavatsetavate tööde kavade määratud tähtajaks, kusjuures esitatavates tööde kavades tähendatakse ära: 1) tööde nimetus ja lühike tööde kirjeldus; 2) tööde teostamise koht, tööde

kestus ja tööde asukoha kaugus lähemast linnast, alevist või raudteejaamast; 3) tööde teostamiseks asutistele riigi poolt toetusena tarvilikuks peetav krediit, ning krediit ja muu abi, mis asutise poolt võimalikuks peetakse juurde anda; 4) mees- ja naistööliste tööpäevade arv; 5) korteri leidmise võimalused töölistele juhul, kui kavatsetav töö linnast kaugemal asetseb. Maanteede ja nende päraldiste ehitamise ja parandamise töodel võib teede- ja krediiti käsutaja ministri kokkuleppel asutistele krediiti lubada kuni 100% tehtud tööde väärtusest. Kuid töid korraldavate asutiste, välja arvatud riigiasutised, kanda jäävad kõik teised töödega seotud kulud: 1) materjalide soetamine; 2) abi- ja ettevalmistustööd; 3) tööabinõude muretsemine, nende korrashoid ja valve; 4) tööjuhatajate palkamine; 5) tööliste viimine töökohale, nendele korteri muretsemine ja valgustuskulud, ning 6) töölistele arstiabi andmine, ravimine ning haiguste, vigastuste ja õnnetusjuhtude korral tasumaksimine jne. Ei ole mingit kahtlust, et nende juhtnõõride järgi käesolevas asjas on korraldavaks asutiseks, s.o. ettevõtte juhatajaks Elva alevivalitsus või alevivanem, kuna Kaarna, nagu rahukogu õieti väidab, oli palgatud tööjuhatajaks. Seepärast on Nikolai Lell vastutav tööhoolekandeministri sundusliku määruse rikkumise eest ja õieti karistatud RNS § 29 järgi. Alluvuse küsimus siin tekkida ei või. Esitatud põhjustel ei teeni kass.-kaebus rahuldamist.

Käsitades KKS § 174 Riigikohus **otsustas**: Nikolai Lella kaitseja v. a. P. Martinovi kass.-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 43.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. jaan./2. veebr. 1933. a.

1) Kohtupalati prokuröri noorema abi H. Eichhorni kass.-protest, 2) Elmar Borga kaitseja vandeadv. E. Andersoni, 3) Karl Tammani kaitseja vandeadv. A. Sorokini, 4) Roman Landeseni, Sergei Orlofi, Jaan Urla ja Ed. Buschmanni kaitsejate vandeadv. A. Maureri ja Th. Rõugu, 5) Otto Treieri, 6) Viktor Kresseli, 7) Eugen Bärenklaui kaitseja vandeadv. T. Rõugu ja 8) Karl Kulli, Vladimir Epliku ja Artur Laurenbergi kaitseja vandeadv. Andersoni kass.-kaebused Kohtupalati otsuse peale 12. apr.—14. maini 1932. a. H. Piiri, E. Borga, K. Tammanni, R. Landeseni, S. Orlofi, J. Urla, E. Buschmanni süüd. NS § 294 jt. ning O. Treieri, V. Kresseli, E. Bärenklau, K. Kulli, V. Epliku ja A. Laurenbergi süüd. NS § 362 jt. järgi.

Eesistuja, os. esimees P. Kann; ettekandja, riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna Tollivalitsuses aset leidnud kuritarvituste eest otsustas Tall.-Haaps. Rahukogu karistada tolliametnikke nende poolt kordasaadetud doku-

mentide võltsimiste, hävitamise ja altkäemaksu võtmiste eest vangirooduga ja nimelt: Treier — 4 aastat, Kull — 5 a., Eplik — 5 a., Laurenberg — 5 a., Kressel — 3 a., Bärenklau — 4 a. ja tollideklarante võltsimiste eest: Piir — 4 a. ja Borga — 3 a. Peale selle leidis rahukogu eraisikud-kaupmehed süüdi olevat TS rikkumistes, kuid vabastas nad karistusest tollisüütegude aegumise pärast. Süüdistuses NS § 13 ja 294 järgi mõistis rahukogu eraisikud-kaupmehed Tammanni, Urla, Landeseni, Buschmanni ja Orlofi kohtulikult õigeks.

Rahukogu otsusega ei jäänud rahule prokuratuur, Maksudevalitsus ja kohtualused Bärenklau, Treier, Kressel, Urla, Tammann, Orlof, Eplik, Kull ja Laurenberg ja andsid Kohtupalatile — prokuratuur apellatsioonprotesti ja kõik teised — apellatsioonkaebused. Kohtupalat kinnitas ametnikele rahukogu poolt määratud karistused ja mõistis ka eraisikud-kaupmehed Sergei Orlofi, Jaan Urla, Roman Landeseni, Eduard Buschmanni ja Karl Tammanni süüdi võltsitud ametialaste dokumentide tarvitamises ja karistas neid NS § 294 järgi vangirooduga.

Riigikohtule andsid — Kohtupalati prokuröri noorem abi kass.-protesti ja kohtualuste kaitsejad — Elmar Borga kaitseja vann. adv. E. Anderson, Karl Tammanni — vandeadv. Sorokin, Landeseni, Orlofi, Urla ja Buschmanni kaitsejad vandeadv. A. Maurer ja Th. Rõuk, Karl Kulli, V. Epliku ja A. Laurenbergi kaitseja vandeadv. E. Anderson ja kohtualused O. Treier ja V. Kressel — kassatsioonkaebused.

Kass.-protestis prokuratuur taotleb Kohtupalati otsuse tühistamist Piiri, Borga, Tammanni, Landeseni, Orlofi, Urla ja Buschmanni suhtes NS §§ 13 ja 294 ebaõige tõlgendamise pärast. Kohtualuste Landeseni, Orlofi, Urla ja Buschmanni kaitsejad leiavad järgmisi seaduste rikkumisi Kohtupalati poolt ja nimelt: 1) on ebaõigelt seatud üles täiendavad küsimused valedokumentide tarvitamise kohta, olgugi et selles ei ole süüdistusakti järgi süüdistust tõstetud ja et need küsimused ei sisalda süüteo-valedokumentide tarvitamise-koosseisu, mis NS § 294 ette nähtud; 2) küsimused on üles seatud KKS §§ 754 ja 758 rikkumisega; 3) ebaõigelt on tõlgendatud NS § 294 ette nähtud valedokumentide tarvitamise mõistet; 4) TS § 431 p. 4 ette nähtud süüteo salakaubaveo juhtude aegumise ajad ekslikult arvatud NS üldosa § 158 järgi 8 aastat; 5) ekslikult määratud tollikaristused ja nendele asekaristused; 6) puudulikult ja ebaõigelt ülesseatud küsimused salakaubaveo juhuste kohta; 7) kõikide kohtualuste solidaarne vastutus kohtukulude eest ei ole kokkukõlas KKS §§ 990—993. Kohtualuste Kulli, Epliku, Laurenbergi ja Borga kaitseja v. a. E. Anderson, ühinedes eespool-toodud v. a. Maureri ja Rõugu poolt antud kaebusega, eriti seletab, et Borgale süükspannud salakaubaveo juhused on aset leidnud 1923. a., seega Vene TS kehtivuse ajal, mistõttu need on juba aegunud ja Kohtupalat ei oleks võinud Borgat nende eest tollitrahviga karistada. Kulli, Epliku ja Laurenbergi kohta oleks

tulnud kohaldada NS § 812 — 3. jagu, mitte aga NS §§ 362 ja 373. Tolliametnikke ei võivat karistada rahatrahviga juhtudel, kui peasuüdlaste suhtes salakaubaveo juhus on aegunud. Treier leiab, et Kohtupalat on rikkunud seadusi: 1) kauba väljavõtmise küsimustes võltsitud dokumentide abil — TS § 431 märkust; 2) eelvangistuse aja karistuse arvesse võtmise küsimuses — KKS §§ 890, 891 ja 896; 3) karistuse määramise küsimuses dokumentide hävitamise eest — KKS §§ 890, 891; 4) kohtukulude küsimuses — KKS §§ 990, 993, ja 5) karistustes tolliseaduste rikkumise eest. V. Kressel seletab, et Kohtupalat olevat läbi vaatamata jätnud karistuse kergendamiseks ettetoodud asjaolud ja temale määranud karistuse iganenud süüteo eest. Eugen Bärenklau kaitseja vandeadv. Th. Rõuk kaebab KKS §§ 889, 766, 747 ja 892 rikkumise ja Tammanni kaitseja vandeadv. Sorokin KKS § 766 rikkumiste peale. Tähen datud kohtualused ja nende kaitsejad paluvad tühistada Kohtupalati otsust kass.-kaebustes ettetoodud seaduste rikkumiste pärast.

Asja esituse, kaitsejate seletused ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus järgmist.

Rahukogu kui ka Kohtupalat on tulnud otsusele, et kehtivas seaduses ei ole normi, mis karistaks eraisikuid selle eest, kui nemad avatlevad ametnikke valeandmete mahutamisele ametialastesse dokumentidesse.

Prokuratuur vaidleb selle Kohtupalati ja rahukogu seisukoha vastu ja seletab, et niisugusel korral tuleb eraisikuid karistada NS §§ 13 ja 294 järgi. Riigikohus leiab, et Kohtupalati ja rahukogu seisukoht õige ei ole järgmistel kaalutlustel. NS § 13 järgi loetakse avatleja süüteo osaliseks, olgugi et ta ise süüteo toimepanemisest füüsiliselt osa ei võta. Avatleja võib kallutada teisi sääraسته süütegudele, mis ta ise vastavate füüsiliste omaduste, juriidiliste vahetõrgete või isiklikkude tingimuste puudumisel korda saata ei saa. NS § 120 järgi karistatakse avatlejat kõrgemal määral selle süüteo eest, mille füüsiline kordasaatja on avatlemise tagajärjel toime pannud. Seega tuleks NS üldnormide järgi karistada eraisikuid, kes avatlesid ametnikke võltsima ametialaseid dokumente, sama normi järgi, milles on ette nähtud karistus ametnikele, s.o. NS §§ 13 ja 362 põhjal. Vene kohtud kuni 1873. a. karistasid ka säärasel viisil eraisikute osavõttu ametialaste dokumentide võltsimisest. Muutuse sellesse Vene kohtute praksisesse tõi kõrgema võimu poolt kinnitatud riiginõukogu arvamus 4. nov. 1873. a. Musnitški, Jankovski ja Kozarevi asjas, milles väljendatud: 1) et eraisikute osavõtt ametialastest süütegudest, mis ainuüksi tingitud ametikohuste rikkumisest ja mille eest on seaduses ette nähtud teenistuse iseloomuga karistused, ei ole mõeldav ega ka karistatav, ja 2) et eraisikute osavõtt seesugustest ametialastest süütegudest, mis peale ametikohuste rikkumise sisaldab veel üldsüütegu, mida võib korda saata nii ametnik kui ka eraisik, on mõeldav ja karistatav selle paragraafi järgi, milles see üldsüütegu on ette nähtud, ja 3) et eraisikute osavõtt ametialastest võltsimisest, mis ette nähtud NS § 362, on karistatav NS § 294 järgi, sest et

mõlemas paragraafis on ette nähtud üks ja sama süütegu ja nimelt võltsimine ofitsiaalses dokumendis. Seda riiginõukogu arvamust arvesse võttes end. Vene Senat 1873 kuni 1917 seletas, et eraisiku osavõtt mitte puhtametialasest süüteoost on karistatav, kui ametniku poolt toimepandud süütegu sisaldab üld-süüteo tunnuseid. Tekib küsimus, millise endise kohtupraktise seisukoht on õigem, kas esimene (kuni 1873. a.) või teine. Kahtlemata õigemaks tuleb pidada viimast seisukohta, sest see rohkem vastab NS eriosa normidele ja aitab vältida neid raskusi, mis süüteoost osavõtu karistamises NS üldnormide sirgjooneline kohaldamine esile toob.

Kohtualuste Urla, Orlofi, Buschmanni, Landeseni, Tammanni ja Borga kaitsejad seletavad, et NS § 362 näeb ette nii materiaalselt kui ka intellektuaalselt võltsimist, arvates viimase all valeandmete mahutamist dokumenti, kuna NS § 294 näeb ette ainult materiaalselt võltsimist, mistõttu ametniku avatlemist eraisiku poolt mahutada ametialasesse dokumenti valeandmeid ei saavat viia NS § 294 alla. Kehtiv seadus ei tee vahet materiaalse ja intellektuaalse võltsimise vahel ja oma tähenduse ja tagajärgede poolest loeb neid ühesugusteks. NS §§ 362 kui ka 294 näevad mõlemad ette ametialaste vale-dokumentide koostamist ja õigete ümber tegemist. Vahe seisab selles, et esimeses on süüteo subjektiks ametnik, teises aga eraisik. NS § 294 ette nähtud vale-dokumendi koostamise all tuleb mõista nii selle järeletegemist kui ka dokumenti valeandmete mahutamist. Toodud kaalutlustel Riigikohus tuleb otsusele, et kehtiva seaduse järgi karistatakse eraisikuid selle eest, kui nemad avatlesid ametnikke valeandmete mahutamisele ametialasest dokumentidesse, ja nimelt NS §§ 13 ja 294 järgi. Seda arvesse võttes tuleb rahuldada Kohtupalati prokuröri noorema abi protest ja tühistada Kohtupalati otsus, millega kohtualused Piir, Borga, Tammann, Orlof, Urla, Landeseni ja Buschmann on õige-ks mõistetud tolliametnikkude Tensuda, Treieri, Kulli, Epliku, Laurenbergi, Kresseli, Bärenklau ja Douglase avatlemise eest ametialaste dokumentide võltsimisele, NS §§ 13 ja 294 ebaõige tõlgendamise pärast. Tähendatud NS paragraafide ebaõige tõlgendamise põhjal Kohtupalat on jätnud ebaõigelt tagajärjeta prokuratuuri apellatsiooniprotesti, milles taotles tolliametnikele karistuse määramist võltsimiste eest NS §§ 13 ja 362 järgi. Kohtupalat, jättes tolliametnikele karistuse ainult NS § 362 järgi, on rikkunud NS § 13, mistõttu Kohtupalati otsus tolliametnikkude Treieri, Kulli, Epliku, Laurenbergi, Bärenklau ja Kresseli suhtes tuleb tühistada täies ulatuses.

Kohtualuste Orlofi, Urla, Landeseni ja Buschmanni kaitsejad vande-adv. Maurer ja Th. Rõuk kõigepealt juhivad tähelepanu sellele, et Kohtupalat on omal algatusel esmakordselt seadnud üles täiendavad küsimused valedokumentide tarvitamise kohta, ilma et selles oleks kohtualustele varem süüdistus esitatud. See kassaatorite väide osutub põhjendamatuks. Tuleb konstateerida, et süüdistusaktis kui ka rahukogu poolt selle põhjal ülesseatud küsimustes salakaubaveo juhuste kohta (TS § 431 p. 4) on ühtlasi kirjeldatud

ja ette nähtud valedokumentide tarvitamine, mis seisib selles, et kohtualused võltsitud dokumentide abil töid sisse salakaupa. Ka Kohtupalati enese küsimustes salakauba sissetoomise kohta on juba ette toodud ka valedokumentide tarvitamise juhused. Seda arvesse võttes ei ole süüdistus valedokumentide tarvitamises mitte esmakordselt Kohtupalatis üles kerkinud, vaid juba süüdistusaktis ette nähtud, ja Kohtupalatil ei olnudki tarvidust veel täiendavaid küsimusi üles seada. Täiendavad küsimused on küll puudulikult redigeeritud, nagu seda kassaatorid näitavad, kuid arvesse võttes, et nendes kirjeldatud süüdistused on teistes küsimustes ette nähtud, siis see eksitus ei ole oluline. Oluline on Kohtupalati eksitus NS § 294 ette nähtud võltsitud dokumendi tarvitamise mõiste tõlgendamisel. Ei ole mingisugust seaduslikku alust dokumendi tarvitamise mõiste alla viia ka veel kasu ammutamist võltsimise faktist, nagu seda Kohtupalat on teinud. NS § 294 seisukohast on täitsa ükskõik ja tähtsusetu asjaolu, kas võltsimisest kasu või kahju ammutatakse, vaid tähtis on, et dokument oleks kuhugi esitatud või käiku lastud. NS § 294 ette nähtud dokumendi tarvitamise all tuleb mõista igat tegevust, mille puhul võltsitud dokument asendab õige dokumendi. Kaitsejad seletavad, et k. a. Urla, Orlofi, Landeseni jt. eraisikute käes ei ole ühtegi tolliametnikkude poolt võltsitud dokumenti olnud ja nemad ei ole neid kuhugi esitanud, mispärast ei võivat neid süüdi mõista valedokumentide tarvitamises NS § 294 järgi. Riigikohus leiab, et karistamiseks NS § 294 järgi ei ole sugugi tarvis, et valedokument ainult isiklikult kohtualuse poolt on kuhugi esitatud vaid piisab, kui kokkuleppel kohtualusega selle teine isik kuhugi esitab või sellele käigu annab. Kui tolliametnikud kokkuleppel eraisikutega — kohtualustega — valedokumentidele käigu andsid ja nende läbi kaup tollilt välja lasti, siis vastutavad eraisikud NS § 294 järgi valedokumentide tarvitamise eest. Toodud silmas pidades ei või Kohtupalati otsus valedokumentide tarvitamise kohta NS § 294 ebaõige tõlgendamise pärast jõusse jääda.

Tolliseaduste rikkumise kohta: Riigikogu poolt 1923 vastuvõetud Tolliseadustik on pandud kehtima 1. jaan. 1924 ainult uute tollioperatsioonide jaoks, kuna kõikide kaupade kohta, mis on sisse toodud Eestisse enne 1. jaan. 1924, niisama ka üldse kõikide tolliasjade kohta, mis on alustatud enne seda tähtaega, tuleb tarvitusele võtta endised seadused ja määrused, kuni nende kaupade lõpliku väljalaskmiseni tollikorraldusest või tähendatud tolliasjade likvideerimiseni (RT 1923—45/46, seadus 68). Seda arvesse võttes tuleb kohtualustele inkrimineeritavad salakaubaveo juhud jaotada kahte ossa: 1) salakaubaveo juhud, mis aset leidnud Vene TS kehtivuse ajal, s. o. enne 1. jaan. 1924, ja 2) salakaubaveo juhud, mis aset leidnud pärast TS kehtimahakkamist, s. o. pärast 1. jaan. 1924. Vene TS § 1065 järgi määratakse salakaubaveost osavõtjatele rahaträhv 5-kordse tollimaksu suurus. Tolliametnikkude suhtes, kes kokkuleppel kaubakäsustajatega on teotsenud, Vene TS ei sisalda mingit määrust. Nii siis Vene TS tolliametnikele, kes kokkuleppel kauba-

käsustajatega salakaubaveos teotsenud, rahatrahvi ette ei näe. V. TS § 1047 järgi kehtis tolliasjades UNS üldosa, mille §§ 3 ja 68 p. 1 põhjal salakaubaveo juhud loetakse üleastumisteks, mille aegumise aeg 1 aasta. Vene TS ei lugenud salakauba sissevedu võltsitud dokumentide abil kvalifitseeritud salakaubaveo juhuks, vaid kaheks iseseisvaks süüteoaks, millede eest pidi karistus määratama eraldi iga süüteo eest. Seda arvesse võttes on õiged kassaatorite väited, et salakaubaveo juhud, mis aset leidnud enne 1. jaan. 1924, on aegunud, sest tollinõukogu otsus käesolevas asjas kohtualuste kohta on tehtud 10. okt. 1927. Nende salakaubaveo juhtude eest ei olnud Kohtupalatil õigust karistust määrata. Mis puutub peale 1923. a. TS kehtimahakkamist aset leidnud salakaubaveo juhtudesse, siis on kohtualustele nende eest süüdistus esitatud TS § 431 p. 4 ja märkuse põhjal. Selle järgi langevad salakaubavedajad, kaubakäsustajad või nende volinikud salakaubaveo eest peale rahatrahvi ja kaupade konfiskeerimise veel isikliku karistuse alla üldiste nuhtluseaduste alusel, kui salakaup sisse toodi kokkuleppel tolliametnikkudega või kaupade väljavõtmise teel tolliasutisest võltsitud või ümbertehtud dokumentide järgi. Seega TS § 431 p. 4 ja märkuses on ette nähtud kvalifitseeritud salakaubaveo juhus, mille eest on pandud kolmeliigine karistus. Aegumine tuleb arvata süüteo eest ähvardava raskema liigi karistuse järgi. Valedokumentide tarvitamise eest on seaduses karistusena ette nähtud vangirood, mis aegub 8 aastaga. Seepärast ja arvesse võttes UNS § 60 märkust ja 68 p.1 ei ole aegunud salakaubaveo juhud, mis aset leidnud peale 1. jaan. 1924 ja mille eest k.-aluste vastu süüdistus tõstetud TS § 431 p. 4 ja märkuse põhjal. TS § 431 märkuse järgi ühes peasüüdlastega karistatakse ka ametnikke, kes osa võtsid kokkuleppest salakauba läbilaskmise kohta, rahatrahviga salakauba eest TS § 428 ettenähtud korras. Viide § 428-le näitab, et ametnikku, kes osa võtnud kokkuleppest salakaubaveos, tuleb karistada nagu harilikku salakaubaveost osavõtjat rahatrahviga Tolliseaduses ettenähtud korras. Sellepärast, kui üks salakaubaveost osavõtjaist rahatrahvi maksmisest mingisugusel põhjusel välja langeb, siis see asjaolu ei vabasta veel teist osavõtjat — olgu see eraisik või ametnik, — ettenähtud rahatrahvi maksmisest. Seepärast on põhendamata Treieri seletus, et kui Piir ei ole rahatrahviga salakaubaveo eest karistatud, siis tema peaks ka sellest vabanema. Kõik kohtualused kaebavad, et Kohtupalat on neile ebaõigelt määranud rahatrahvid salakaubaveo juhu eest üldtariifi järgi, kuna rahukogu määras neid süüteo kordasaatmise ajal kehtiva põhitariifi järgi, võttes seda UNS § 14 järgi kahekordselt. Riigikohus leiab, et Kohtupalati seisukoht õige on ja kassaatorite seletused ekslikud. Kehtiv TS § 426 p. 1 (1929 red.) näeb ette karistusena salakaubaveo eest — rahatrahvi kahekordse tollimaksu suuruses üldtariifi järgi. Käesolevas asjas ettenähtud Tolliseadustiku rikkumised on aset leidnud TS § 426 (1923. a. red.) kehtivuse ajal, millal salakauba eest arvestati rahatrahv 5-kordse tollimaksu suuruses. Rahatrahv 5-kordse tollimaksu suuruses põhitariifi

järgi on kahtlemata kõrgem kui rahatrahv 2-kordse tolli suuruses üldtariifi järgi (põhit. + 50%). Kohtupalat UNS § 14 põhjal on õieti määranud k.-alustele kergema rahatrahvi. Rahukogu seisukoht oleks õige olnud ja Kohtupalati oma ekslik, kui TS § 426 p. 1 (1929 red.) oleks öeldud lihtsalt, et rahatrahv määratakse 2-kordse tollimaksu suuruses. Kuid tähendatud sõnadele 2-kordse tolli suuruses on veel juurde lisatud — üldtariifi järgi. Ei ole võimalik poolitada tähendatud paragraafi sisu, võttes sellest ainult ühe ja jättes kõrvale teise osa.

Asekaristuste kohta. Kohtupalat on otsuses kõikide kohtualuste suhtes iga kord rahatrahvi asendamisel tähendanud, et asekaristus määratakse vastavalt tema peale langeva rahatrahvi osa suurusele, kuid kui suur see osa on, seda otsusest ei nähtu, mistõttu Riigikohtul puudub võimalus kontrollida, kas asekaristus on vastavalt rahatrahvi summale õieti välja arvestatud. Rahukogu ja Kohtupalati otsustest veel nähtub, et mitmel juhul on rahukogu suurema rahatrahvi k.-alusele määranud kui Kohtupalat, kuid asekaristuse selle väiksema trahvisumma pealt on Kohtupalat kõrgema määranud, kui rahukogu seda oli teinud, ilma et prokurör asekaristuse suurendamist oleks nõudnud, mida aga ei saa õigeks pidada (KKS §§ 892, 891).

Kohtukulude kohta. K.-a. Urla, Orlofi, Buschmanni jt. kaitsejad seletavad, et käesolevas toimetuses ühendatud salakaubaveo juhud ei seisa oma vahel mingisuguses sisulises või välises seoses. Seepärast olevat ebaõige kõigi kohtualuste solidaarne vastutus kohtukulude tasumise eest. Näiteks, mispärast peaks Urla maksuma kohtukulud solidaarselt Tammanniga, kui nende süütegude vahel puudub igasugune side. Riigikohus leiab, et kassaatorite väide on õige. Solidaarne vastutus kohtukulude maksmises on ette nähtud k.-aluste vahel, kui nad süüdi mõistetud süütegudes, kus nad osalised või vähemalt kuritegu varjanud (KKS §§ 990—993). Kui toimetuses ühendatud mitme kohtualuse süüteod, mis omavahel mingisuguses sisulises või välises seoses ei seisa, siis ei ole seaduslikku alust k.-alustelt solidaarselt kohtukulude maksmist nõuda. Ei vääri tähelepanu k.-a. Treieri seletus, et eeluurimisel asjatundjatele makstud tasu on kohtukulude hulka arvatud. Kohtuurijal oli õigus asjatundjatel lasta äriraamatuid ja dokumente läbi vaadata (KKS §§ 325, 331) ja selle eest tehtud kulud tuleb KKS § 977 p. 2 põhjal kohtukulude hulka arvata. Näib põhjendatud olevat Treieri kaebus, et Kohtupalat on temale ebaõigelt karistuse arvesse võtnud ainult 6 kuud eelvangistust, kuna rahukogu oli seda 2 a. ja 3 k. võtnud ja prokurör ei ole selle vastu Kohtupalatile protesti avaldanud.

Ei vääri tähelepanu Kulli, Epliku ja Laurenbergi kaitseja v. a. E. Andersoni seletus, et kaitsealuste süütegude kohta ei oleks tulnud mitte NS §§ 362 ja 373, vaid NS § 812 — 3. jagu kohaldada. Juba rahukogu on näidanud, mispärast ei või käesolevas asjas NS § 812 — 3. j. kohaldatud saada, ja rahukogu seisukoht on põhjendatud ning täitsa õige. K.-aluste ja nende kaitse-

jate vaided tõenduste hinnangu ja nendest tehtud järelduste vastu kuuluvad asjaolustikku, mis KS § 5 järgi ei tule arutusele kass. korras.

Peale selle ei pea Riigikohus enam tarvilikuks teisi kass.-kaebustes ette-
toodud väiksemaid seaduste rikkumisi arutada.

Eeltoodut silmas pidades ei või Kohtupalati otsus k.-a. Piiri, Borga, Tammanni, Landeseni, Orlofi, Urla, Buschmanni, Treieri, Kresseli, Bärenklau, Kulli, Epliku ja Laurenbergi kohta NS §§ 13, 294, 362, KKS §§ 892, 990 — 992, 891, UNS §§ 68, 59, TS § 428 rikkumise pärast jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Seepärast ja KKS §§ 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati prokuröri noorema abi kass.-protesti ja k.-a. ning nende kaitsejate kass.-kaebuste rahuldamiseks tühistada Kohtupalati otsus Heinrich Piiri, Elmar Borga, Karl Tammanni, Roman Landeseni, Sergei Orlofi, Jaan Urla, Eduard Buschmanni, Otto Treieri, Viktor Kresseli, Eugen Bärenklau, Karl Kulli, Vladimir Epliku ja Artur Laurenbergi kohta ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises kohtukoosseisus.

Nr. 44.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. veebruaril 1933. a.

Kohtupalati prokuröri van. abi O. Ordliku kass.-protest ja tsiviilnõudja Semjon Nurmise vol. v. a. E. Nottbecki kass.-kaebus Kohtupalati otsuse peale 2. detsembril 1932 Leonhard Kroonbergi süüd. NS §§ 1705 ja 1699 järgi.

Eesistuja os. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asjaolud on järgmised: 26. novembril 1924 müüs Leonhard Kroonberg notariaalse ostumüügi lepingu järgi Nikolai ja Semjon Nurmistele oma surnud isalt seadusejõusse astunud testamendi põhjal päritud Lutsniku mõisast eraldatud „Ragi“ nimelise talu 550000 marga eest ära. Talu ostuhinnast oli 400000 marka juba aasta varemini eellepingu tegemise puhul ära makstud ja 150000 marka õiendati lõpliku lepingu tegemisel. Talu oli juba 23. aprillil 1924 ostjatele kätte antud, mis ajast need seda talu valdasid, talust sissetulekut said ja kõik kohustused kandsid. Talu jäi aga ise Nurmistele ümber kinnistamata, kuna talu kinnistusraamatutes veel müüja isa Jaan Kroonbergi nimel seisis ning talu peal paari väikese veneaegse võla pärast 1100 rbl. kogusummas keelumärkused seisis, millede kustutamise müüja Leonhard Kroonberg enese peale võttis. Kui aga L. Kroonberg sellega pikemat aega viivitas, siis esitasid Nurmised 4. septembril 1929. a. Tartu-Võru Rahukogule

Leonhard Kroonbergi vastu nõudmise kohustada teda ennast talu peale omanikuks kinnistama ja talu peal lasuvaid võlgu ja keelumärkusi kustutama, vastasel korral lubada seda teha nõudjatel Leonhard Kroonbergi kulul. Rahukogu rahuldas selle nõude 11./25. jaan. 1930. Selle peale kinnistas 7. märtsil 1931. a. Leonhard Kroonberg oma surnud isalt päritud talu „Ragi“ omale nimele, kuid laskis ühtlasi samal päeval kinnistada selle talu peale pandiõiguse Jaan Naadeli kasuks kahe obligatsiooni järgi 3. märtsist 1931. a., kumbki 3000 krooni, kokku 6000 krooni suuruses. Vastutusele võetud selle teo eest NS § 1705 järgi, seletas Kroonberg, et tema luges ennast talu omanikuks ja Nurmiste käest saadud raha loeb ta tasuks, „et nad nüüd 8 aastat talu on pidanud“.

Tartu-Võru Rahukogu otsusega Leonhard Kroonberg on süüdi tunnustatud selles, et tema, olles müünud ja üle andnud Nikolai ja Semjon Nurmistele notariaalse ostumüügi lepingu järgi 26. novembrist 1924. a. Võrumaal Lutsniku mõisast kinnistu nr. 2778 all eraldatud Ragi nr. 10 talu, selle Nikolai Nurmistele ja Semjon Nurmistele kuuluva talu, mis viimaste nimele veel mitte ümber kirjutatud ei olnud, ilma nende volituseeta seadusvastase kasusaamise sihiga 7. III 1931 kahe obligatsiooni vastu 3. märtsist 1931 kogusummas 6000 krooni suuruses Jaan Naadeli ära pantis, ning karistatud selle eest NS §§ 1705 ja 1699 põhjal vangirooduga kolmeks aastaks ühes õiguste kaotamisega, kusjuures rahuldati Nurmiste tsiviilhagi 37 krooni suuruses. Kohtupalati otsusega 2. XII 1932 on rahukogu otsus tühistatud ja Leonhard Kroonberg õigeks mõistetud. Kohtupalat leidis, et NS §§ 1699 ja 1705 on välja kujunenud kokkukõlas reeglitega, mis on toodud SK X köites kinnisvarade omandamise korra kohta ostumüügi teel. Nende reeglite järgi selle lepingu esimeseks momendiks tunnustatakse müügilepingu kokkuseadmine ja tehing lõpetatakse ostumüügi lepingu esitamise vanemale notarile kinnistamiseks, mis momendist leping omandab kinnistusakti tähenduse ja jõu. SK X köite § 1416 järgi ühe ja sama kinnisvara müümine mitmele isikule enne kinnisvara ümberkinnistamist vanema notari poolt annab hilisematele ostjatele õiguse nõuda pahatahtlikult müüjalt nende poolt kantud kulusid. Sellest järeldub, et mitmekordne ühe ja sama kinnisvara müümine ei moodusta kriminaal-karistatavat momenti. See viimane põhimõte omakord tõendab seda, et NS §§ 1699 ja 1705 alla kuuluvad teod, mis kujutavad ühe ja sama kinnisvara müüki mitmele isikule ainult juhtumitel, kui selle ühe ja sama kinnisvara peale on kokku seatud mitu kinnistusakti. Säärased juhtumid on aga võimalikud ainult kinnistussüsteemi puudumisel, kuna see süsteem juba kõrvaldab võimaluse müüa üht ja sama kinnisvara mitmele isikule üheaegselt, sest kinnistusjaoskondade määruste järgi kinnisvara omanikuks loetakse ainult isik, kes sellena on märgitud kinnistusregistris. See põhimõte on avaldatud ka UNS § 593 komentaarides ja BES §§ 809, 812, 813, 3002 ja 3014. Sellest selgub, nagu kohtualune apellatsioonkaebuses öieti väidab,

et niikaua kui kinnisvara ümberkirjutamine kinnistusjaoskonnas ei ole aset leidnud, seni on see kinnisvara müüja omandus ja ostjal on ainult isiklik nõudeõigus müüja vastu lepingu mitteräitmise kohta. Et käesoleval juhtumil ei ole andmeid selleks, et Kroonberg oleks ostjaid Nikolai ja Semjon Nurmisteid talu müümise juures mingil viisil pettusega eksitusele viinud, siis tuleb tunnustada, et Kroonberg panditas oma, aga mitte võõra kinnisvara, milleks temal oli täieline õigus. Selle tõttu ei sisalda Kroonbergi tegevus, Kohtupalati arvates, kuriteo tunnuseid.

Kohtupalati prokuröri vanem abi O. Ordlik oma kassatsioonprotestis palub tühistada Kohtupalati otsust NS §§ 1705 ja 1699 rikkumise pärast, seletades järgmist: Kohtupalati otsus põhineb arvamusel, et Kroonberg on panditanud oma, aga mitte võõra kinnisvara, kuna kinnistusraamatute järgi notariaalse ostumüügi lepingu põhjal Nikolai ja Semjon Nurmistele müüdüd talu olnud kinnistatud tema nimele ning omandiõigus selle talu peale ostjatele veel üle läinud ei ole. Kuid, seletab prokurör, olgugi et BES § 812 järgi loetakse kinnisvara omanikuks seda isikut, kelle nimele kinnisvara sisse kantud kinnistusraamatutes, kinnistusraamatute sissekannetel on niisugune absoluutne tähtsus ainult heas usus teotsevate kolmandate isikute suhtes, kuna aga isikule, kelle nimele kinnisvara kinnistatud, on kohustavad ka tema enese poolt kinnisvara kohta sõlmitud lepingud, mis sel või teisel põhjusel veel kinnistusraamatutesse sisse kandmata jäänud. Sellest tuleb järeldada, et kui isik, kes kinnisvara omanikuna kinnistusraamatutesse sisse kantud, on selle kinnisvara juba võõrandanud ja pärast seda tema uuesti ilma sellekohase volituseeta edasi müüb või panditab, siis ei talita tema oma õiguste piirides, vaid pahas usus, ja vastutab oma tegevuse eest mitte ainult tsiviil-, vaid ka kriminaalkohtu korras NS §§ 1699 ja 1705 põhjal. Need normid on ka meil kehtivad, kus kinnistusjaoskonnad on sisse seatud, sest mitte kuski seaduses pole väljendatud seadusandja tahe neid kehtivusetuks tunnistada Baltimaade suhtes. Kinnisvara omandiks kinnistamine lepingu järgi on lepinguosaliste suhtes ainult puht vormitäitmine, kuna see asjaosaliste tegevust ei iseloomusta ja kuritahtlik tegevus jääb selleks, mis ta on, olenemata kinnistussüsteemist. NS §§ 1699 ja 1705 seisukohalt lähtudes tuleb lepingu põhjal müüdüd ja ostjale üleantud varandus lugeda võõraks varanduseks ja tähtsusetu on seejuures, kas omandiõigus vormiliselt on ostjale üle läinud või mitte, mispärast selle varanduse teiskordne müük ja panditamine on karistatav. Peale selle on mainitud NS-e paragraafid paigutatud NS XII jaotuses 5. peatükki, mis peatükk näeb ette lepingute ja teiste kohustuste suhtes toimepandud süütegusid, kus süüteo eelduseks on kelmus, seega otsustav tähtsus neis süütegudes on just kelmuse tunnusel, mitte aga vormilist laadi omandiõiguse küsimusel, kusjuures see kelmus on sihitud kinnisvara ostja vastu, kellele müüdüd kinnisvara omandiks kinnistamine ostu-müügi lepingu tingimuste kohaselt võimatuks tehakse.

Ka tsiviilhageja Semjon Nurmiste volinik vandeadv. E. Nottbeck palub Kohtupalati otsust tühistada, tähendades oma kassatsioonkaebuses muu seas järgmist: BES § 812 omab tähtsust ainult kolmandate isikute suhtes, omandiõigus kinnisvarale võib üle minna ka ilma kinnistamata pärijatele (BES § 2640); niisama ka avalikul enampakkumisel ostjatel või iganemise aja kestel valdajatel tekib kinnisvara suhtes omandiõigus olenemata kinnistamisest (BES §§ 3964 ja 865). NS § 1705 karistab isikut, kes on panditanud võõra varanduse ilma sellekohase volituseeta. Käesoleval juhul olid panditatud kinnisvara omandanud ja valdasid teda Nurmisted.

Asja esituse, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kassatsioonprotest ja kaebus väärivad rahuldamist järgmistel põhjustel.

On õige Kohtupalati vaade, et Vene Nuhtlusseaduse määrused on kujunenud kokkukõlas Vene Tsiviilseadustiku reeglitega. On ka selge, et Nuhtlusseadus ei või karistada niisugust tegu, mida tsiviilseadus lubatavaks peab. Aga ei ole õige, et Nuhtlusseaduse §§ 1699 ja 1705 ettenähtud teod on Vene Tsiviilseadustiku § 1416 mõttes karistatavad ainult siis, „kui ühe ja sama kinnisvara kohta on kokku seatud mitu kinnistusakti“, mis Kohtupalati selle väite eel käiva seletuse järgi peavad olema vanemale notarile kinnistamiseks esitatud ja nähtavasti selle poolt kinnistust leidnud aktid. Samuti ei ole õige, et „hüpoteegi süsteem juba kõrvaldas võimaluse müüa üht ja sama kinnisvara mitmele isikule üheaegselt“.

Ekslik on kõigepealt aramus, nagu oleks kõnesoleva roima karistamiseks nõutav mitme kinnistatud akti olemasolu. Seda Nuhtlusseadus ei nõua. Roim toimub kinnisvara teiskordse müügilepingu või keelatud pandilepingu sõlmimisega, mille põhjal võib uus ostja või pandivõtja oma lepingu vastaspoolelt kinnisvara ostu- või pandiakti kinnistamist nõuda. Roim toimub kas uue hilisema ostja kahjuks, kui varasem ostja jõuab oma ostuakti enne seda hilisemat kinnistada, olgu et tema suudab oma ostumüügi lepingut kinnistada lasta või vähemalt oma õigust kindlustada või eelkindlustada, või aga varasema ostja kahjuks, kui uus kiiresti ning ühtlasi heas usus toimides saab ostetud kinnisvara enesele ümber kinnistada, panditamise puhul kas pandivõtja kahjuks, kui temale on panditatud lubatud võõras või mitte olemasolev või keelu all olev varandus, või pandiõigus lubatud küll omal kinnisvaral, aga mis juba panditatud on, või kinnisvara omaniku kahjuks, kui pandiks on antud kinnisvara, mis pandiõiguse andjale tegelikult ei kuulu.

Kui Vene Tsiviilseadustiku § 1416, käsitledes kinnisvara kahekordset müüki mitmele isikule, sisaldab ainult kaks tsiviilõiguslist määrust, nimelt: a) et kinnisvara kinnistatakse sellele, kelle ostuleping on varemini tehtud, ja b) et teise ostja heaks nõutakse võltsmüüjalt (podlošnoi prodavets) temale

makstud hind ühes kõigi ostja kuludega, siis ei tähenda see sugugi, et teiskordselt müüja vastutus piirdub ainult mainitud tsiviilõiguslikkude tagajärgedega ja nagu oleks müüja niisugust vastutust kandes ka juba vabastatud kriminaalseadustes ette nähtud tagajärgedest. Moodsad tsiviilseadustikud ei maini üldiselt midagi kriminaalvastutusest tsiviilõiguslikkude kohustuste kuritahtliku mittetäitmise ja lubamata tegude kordasaatmise puhul, kuid see ei tähenda, et need teod ja toimingud jäävad karistamata ka siis, kui nad karistusseadustes ette nähtud süütegusid kujundavad. Tsiviilseadustikus käsitletakse tegusid ainult tsiviiltagajärgede poolest (näit. BES §§ 117, 120¹, 159, 227, 228, 478, 693—695, 923, 3440, 3444, 3446, 3703, 3734, 3753, 3773, 3796, 3820, 3824, 4235, 4357 ja palju teisi) ega maini ta midagi nendestsamadest tegudest tingitud kriminaalvastutusest. Selle viimase otstarbe jaoks on Nuhtlusseadustik, kes tegude karistamisi nende süüdivuse vaatekohalt käsitleb.

Pöördudes käesolevas küsimuses Tsiv. sead. § 1416 allika juurde, milleks selle seaduse all on tähendatud 1836. a. 4. juunil kinnitatud Riiginõukogu arvamus võltsmüükide kohta, näeme, et seadusandja käsitas kõnesolevat tegu ikka kui karistatavat tegu. 1836. a. seadusega otsustati senikehtinud Vene Tsiv. sead. § 884 igasuguste arusaamatuste ärahoidmiseks kehtima panna järgmisel kujul: „Kui üks ja sama kinnisvara müüakse kahele lahus (dvum raznõm) isikule, siis kinnistatakse ta sellele neist kahest ostjast, kelle ostuakt on tehtud varemini (kuptšja krepost soveršena prežde). Teise ostja heaks nõutakse võltsmüüjalt temale makstud hind ühes kõigi ostja kuludega ja peale selle antakse see kriminaalkohtu kätte võltsuse pärast“. Tolle ajani kehtinud 1832. a. Tsiviilseaduste § 884 lahendas müükide kehtivuse küsimuse nii, et ta andis selle ostuaktile eesõiguse, mis esitatakse varemini valdusse viimiseks, kui aga võltsus ilmsiks tuli enne nende esitamist, siis sellele, mis varemini on tehtud. Peale selle sisaldas see paragraaf ka määrust, et müüja käest nõutakse tagasi temale makstud hind ja ta langeb karistuse alla nuhtlusseaduste järgi. 1842. a. Tsiviilseadustesse oli kõnes olev määrus küll 1836. a. 4. juuni seaduse redaktsioonis sisse võetud (§ 1171), kuid hilisemates Tsiviilseadustiku väljaannetes, nii kui 1857. a. Tsiv. sead., kus eelmainitud 1836. a. 4. juuni seaduse määrus oli aset leidnud § 1416, samuti selle seadustiku hilisemates väljaannetes, näit. 1900. a., on sõnastus võltsmüüja kriminaalvastutusele võtmise kohta välja jäetud, olgugi et mainitud § 1416 ainsa allikana näidatakse 1936. a. 4. juuni seadust. Nähtavasti toimus väljajätt seaduste kodifitseerimise tehnika arengul sellepärast, et kriminaalvastutuse määritlemine kuulub mitte Tsiviilseadustikku, vaid Nuhtlusseadustikku; pealegi ei anna niisugune ütlus, nagu „antakse kriminaalkohtu kätte võltsuse pärast“ ilma vastava karistuse sanktsioonita iseenesest veel midagi kindlat. Teiselt poolt leidis juba 1836. a. seaduse väljaandmise ajal kriminaalseadustes vastav määrus, nii nimelt 1831. a. Nuhtl. sead. § 731, mis karistas kinnisvara teiskordset müüjat kõigi õiguste kaotamisega, piisus-

tamisega ja asundusele saatmisega, kusjuures selle seaduse allikad uiatuvad rohkearvulistele varemantud seadustele kuni XVII sajandisse. 1831. a. Nuhtl. seadustikust läks § 731 määrus üle 1842. a. Nuhtl. seaduse § 847. 1845. aastal anti uus Nuhtlusseadustik, mille järgi uuesti jälle kinnisvara kahekordselt müümise, aga ka võõra või väljamõeldud kinnisvara müümise (§ 2210) kui ka kahekordse panditamise eest (§ 2217) karistati sama nuhtlusega, mis oli ette nähtud endises Nuhtlusseadustikus. Lisatäiendusena tuli veel juurde, et ka panditamise juures olevad tunnistajad, kes selle juures toimuvast pettusest teadlikud on, pidid roimast osavõtjatena karistuse alla langema. Samad määrused püsivad edasi Nuhtl. sead. 1875. a. väljaandes §§ 2290 ja 2297, hiljemini vähendati küll karistusi, kuid käsitledava roima enese kohta muudatusi ei tehtud. Ka uus Vene Nuhtlusseadus 1903. a. luges neid roimi karistatavateks, olgugi et väljendas seda uuel, lihtsustatud kujul. Nimelt käib § 593 nii: „Süüdlast 1) teadlikult võõra kinnisvara müümises või panditamises, kui tal seks ei olnud õigust, või väljamõeldud vara müümises, 2) kinnisvara müümises või panditamises, varjates ostja või pandivõtja kahjuks varandusel lasuvat keeldu või kohustust, karistatakse selle kelmuse eest vangistusega parandusmajas. Katse on karistatav.“ Sealjuures seletatakse motiivides (objasnenia k projektu ugolovnago Ulosženija, VII köide, lk. 397), et NS §§ 1699, 1700 ja 1705 ette nähtud pettuste karistused tulevad ka tulevikus alles jätta: 1) sellepärast, et kuni hüpoteegisüsteemi sisseseadmiseni Vene riigis on ostja või pandivõtja sunnitud tugema niisuguse varanduse omaniku seletustele võlgade ja koormiste ulatuses suhtes, sest et järelekatsumine ametlikkude dokumentide järgi on väga raske; nii osutub tema seisukord halvemaks kui neil, kes lepinguid teinud vallasvara kohta, mis loetakse valdaja piiramatuks omandiseks; ainult hüpoteegisüsteemi sisseseadmisega omandab lepinguosaline täieliku võimaluse järele vaadata, kas ja missuguses ulatuses teataval isikul on õigusi kinnisvaradele, ja siis muidugi ei pea kavatsetud määrust enam kohaldatama; kuid selle teostamiseni osutub see karistusmäärus tarviliseks, täites isikliku vastutusega praegu puuduvat lünka ühe poole huvide asjaliku kinnistuse kohta; 2) lepinguvahekordades võivat üldse juhtuda, et pettus toimub mitte üksnes sõnade abil, vaid vastavate tegudega, nagu see toimuvat vastavate ettepanekute tegemisega, varjates takistavaid asjaolusid. Pettused kinnisvara kohta käivate lepingute kohta kõigutavad sügavalt majandusliku läbikäigu kindlust, mispärast nii petetu abitu seisukord kui ka toimingu viisi raskus ja tekkivate tagajärgede tähtsus ajavad seadusandjat karistama mõningaid pettusi lepingute tegemises karmimalt.

Meie Kriminaalseadustikus, mis Vene Uue nuhtl. seaduse alusel 1929. a. välja anti, kuid seni veel kehtima pole pandud, on käsitletud karistusmäärus, § 593, välja jäetud. Seda on tehtud põhjendusega, et Vene UNS-sse on see karistusmäärus „sisse võetud ainult ajutiselt, kuna hüpoteegisüsteem veel igal pool läbi viimata; et meil aga see juba ammu teostatud, siis ei ole

ka vajadust selle sanktsiooni järele“. Sellest asjaolust ühenduses sellega, et meil kinnisvara täieliseks omanikuks loetakse BES §§ 809 ja 812 järgi ainult kinnistusraamatutesse kantud isikud, teeb nüüd Kohtupalat järelduse, et meil NS §§ 1699 ja 1705 ette nähtud süüteod on võimatud ja et Kroonbergi tegevus ei sisalda kuriteo tunnuseid. Kroonberg tarvitanud oma omandiõigust, ta panditanud oma kinnisvara, mitte võõrast.

Kõigepealt tuleb tähendada, et meil ei kehti veel uus Kriminaalseadustik tema loojate vaadetega ja seisukohtadega, vaid vana Nuhtlusseadus ühes oma §§ 1699 ja 1705 määrustega. Seaduse motiive ei loeta seadusega võrdseiks; nad peavad ainult aitama seletada, miks niisugune seadus anti, mis seadusandja mõtles ja tahtis kätte saada. Vene UNS-e motiivides ei väidetagi seda, et § 593 (projekti § 499) ettenähtud kuriteod ei pea karistatavad olema või et niisugused teod osutuvad hüpoteegisüsteemi puhul võimatuks, vaid motiivides p. 1 avaldatakse ainult arvamust, et kui uus hüpoteegisüsteem üleriiklikult kehtima pannakse, siis enam tarvidust ei ole kinnisvarade kahekordselt müümise ja panditamise suhtes erandiliselt kõvendatud karistuste järele, võrreldes pettuste ja kelmustega teiste lepingute sõlmimisel, mis on ette nähtud UNS § 591 (projekti § 497 p. 2) ja et hüpoteegisüsteemi sisseseadmisel sarnastuvad ühte ja teise liiki kuuluvate kelmuste seisundid (položeniye ih uravnitsa). Missuguse hüpoteegi-süsteemi puhul rõpoolest need kelmused, mis on UNS § 593 ette nähtud, oma süüraskuse poolest enam ei erine üldiste varanduslikkude kohustuste sõlmimisel ja täitmisel toimepandavaist kelmustest, millal tegelikult need asjaolud, mille pärast motiivides veel pikalt kaitstakse kõrgendatud karistusmäärade tarvitamist võrreldes teiste kelmustega, oma tähtsuse kaotavad, kas eriti Balti- või Poolamail juba niisugune hüpoteegikord on olemas, sellele motiivid vastust ei anna. Jättes UNS § 593 üldiselt kehtivaks, ei pruugigi nad seda küsimust arutada. Nad ei puudutagi seda küsimust, nagu nad ei aruta ka küsimust, kas siis, kui hüpoteegisüsteemi funktsioneerimisel enam tarvidust ei ole kelmustega seotud kinnisvarade müümisi ja panditamisi raskemalt karistada kui UNS § 593 ette nähtud need kuriteod, mis nüüd selles paragraafis või NS §§ 1699 ja 1705 on ette nähtud, mahuksid kõik UNS § 591 p. 3 alla, kas viimane haaraks kõiki neid juhtumeid, või peaks siis ometi midagi veel UNS § 593 asemele tulema, mis, kui ta ka mitte karistuse kõrguse poolest ei erineks UNS § 591, ometi tabaks kõiki neid roimi, mida UNS koostajad praegu loevad koguni suurema karistuse väärseteks, kui seda UNS § 591 võimaldab. Hoolimata sellest arvamisavaldusest, nagu võiks UNS § 593 karistusmäärus uue hüpoteegisüsteemi puhul liialdatuks osutada, pandi siiski see määrus Uude Nuhtlusseadustikku, ilma ühegi kitsendusega tema kehtivuse piirkonna, aja ja kõrvaltingimuste poolest, tähendab, teda mõeldi üleriiklikult kehtivusele jätta, nii siis ka Baltimail ja Poolamail, kus rohkem arenenud kinnistusraamatute pidamine ehk nn. hüpoteegisüsteem oli olemas. Nii siis olles teadlikud

mainitud maadel Vene omast erinevate hüpoteegisüsteemide olemasolust, olid UNS koostajad siiski küllalt ettevaatlikud, et mitte umbropsu ja kerge käega hävitada senikehtinud NS §§ 1699 ja 1705 ja nende asemele astuvat UNS-e § 593 (proj. 499) ning lasti NS §§ 1699 ja 1705, vaatamata, et eelmainitud arvamus oli UNS redaktsioonikomisjoni väljaandes avaldatud juba 1895. aastal, rahulikult ka Balti- ja Poolamaal edasi kehtida.

Ühenduses eelmisega peab tähendama, et NS §§ 1699 ja 1705 ettenähtud karistumäärade kohaldamisel ei ole olulist tähtsust ka neil vahedel, mis on olemas kinnisvaradele õiguste omandamise ja kinnistamise korras. Vene Tsiv. seadustik, § 1417, nõuab kinnisvarade kohta ostulepingute sõlmimist notariaalkorras, sama kehtib ka panditamise kohta. Notari kaastegevus annab iseenesest juba teatava kindlustuse, et leping sõlmitakse ettevaatlikult, nii palju kui see võimalik on. On lubatud ka eelmüügi lepinguid teha, kuid need kaotavad oma jõu, kui aasta jooksul ei järgne lõpliku lepingu tegemine (VTS § 1687), nii ei või Venes ka eelmüügi teel toimunud müük-ost pika-peale ripnema jääda. Notariaalne ostuleping esitatakse vanemale notarile kinnitamiseks; on see akti kinnitanud, siis muutus see kinnistusaktiks (VTS § 1420). BES (§§ 2993 ja 2994) lubab sõlmida lepinguid igasugusel kujul, kaasa arvatud ka kinnisvarade suhtes (Not. sead. § 279). Asjaõiguse omandamiseks, s.o. endise omaniku õiguste vormiliseks lõpetamiseks või kitsendamiseks kolmandate isikute suhtes ja oma õiguste kehtimapanekuks kõigi suhtes on BES §§ 809, 813, 3004 ja 3014 järgi küll nõutav lepingu sissekanne kinnistusraamatutesse, aga sealjuures on leping tema tegijatele kehtiv ja kohuslik ka siis, kui ta pole kinnistatud (BES §§ 813, 3014, 3015, samuti 3209 ja 3210). Et lepingut kinnistada, peab ta arusaadavalt olema tehtud kirjalikult, kusjuures lepingu kinnistamiseks on meil Not. sead. § 344 järele ainult tarvilik esitada notariaalselt tõestatud tunnistus selle isiku nõusoleku üle, kelle vastu kinnistus on sihitud, või selle asemel kohtuotsus.

Nii näeme, et meil Eestis kinnisvaradele lepingute tegemine hõõpis avaram oli ja on, kui see oli Venes, ja seega ka kelmuste kordasaatmise võimalus väga avar.

Mis puutub lõpuks kinnitamise korrasse kinnistusraamatutesse ja registritesse, siis peetakse neid nii Venes (Not. sead. §§ 134, 158, 159, 168, 177, 183 ja 184) kui ka Baltimail (seals. §§ 302—335), ja aktide kinnistamine toimub nii seal kui siin ainult pärast sellekohast järelekatsumist raamatutes ja registrites, kas õiguste andja on õigustatud akti tegema või kas ei ole mingeid takistusi akti kinnistamiseks (Venes Not. sead. §§ 167—168¹, Eestis Not. sead. §§ 351 ja 352). Meil peetavad kinnistusregistrid on küll otstarbekamalt sisse seatud, ülevaatlikumad ja ülevaade on rohkem hõlbustatud. Nimelt kuna Venes oli kinnisvara omanikul ja neil, kellel juba mingisuguseid õigusi kinnisvarale on sisse kantud, õigus teateid ja väljakirjutisi saada kinnisvara seisukorrast, kõrvalisil isikuil aga ainult kinnisvara omaniku nõus-

olekul (Not. sead. § 192), on Balti hüpoteegi registrid, milles on koondatud kõik olulised teated eraldi iga kinnisvara kohta, avatud läbivaatamiseks igaühele väikese maksu eest. Tähendab, Venes oli ostjal või võlastajal ikkagi ka võimalik kinnisvara seisundist pilti saada, olgu kas selle omaniku poolt või selle loal ostja või võlastaja enese poolt muretsetud väljakirjutisest. Kinnistusregistrite ülevaatamise suurem hõlpsus ei saa iseenesest ära hoida, ega võimatuks teha käsitledavate roimade kordasaatmist. Kinnisvara ostja või võlastaja võib meil niisama hästi kui Venes väljakirjutiste abil, meil ka registrite isikliku ülevaate teel, ainult teataval määral pildi saada, et müüja või panditaja on kinnisvara omanik ja et tal takistusi ei ole müümiseks või panditamiseks, või et kinnisvara koormavad võlad, ning neid teateid usaldades omanikuga kas ostulepingut sõlmida või temale raha võlgu anda. Kuid kinnisvara omanik võib pärast väljakirjutise saamist oma kinnisvara juba kellegile ära müünud või panditanud olla, millest ostja või võlastaja veel midagi ei tea, samuti ei aita ka isiklik ülevaade ostjat või võlastajat, sest omanik võib jälle oma kinnisvara juba väljaspool ära müünud või panditanud olla, aktide järgi, mis kinnistusjaoskonnas veel ei ole sisse kantud. Omanik võib oma kinnisvara samal päeval mitmele müüa ja panditada. Eesõigus jääb sellele, kes oma akti esitamiseга teisest ette jõuab (BES § 3878). Meie hüpoteegisüsteem kõige oma registrite avalikkusega, ülevaatlikkusega, varem sissekantud õiguste eesõiguste tunnustamisega ja teadete usaldatavusega ei suuda iseenesest ikkagi mitte hoida ostjat või võlastajat kuritahtliku omaniku kelmuse ohvriks langemast. Peab ju veel silmas pidama, et seadus ei nõua kinnistatava akti koostamist otse kinnistusjaoskonnas ja samal hetkel esitamist kinnistamisele, vaid lubab neid sõlmida igal pool, kinnistusjaoskonnas, notarite juures üle terve riigi või esialgu isegi kodusel viisil. Kinnistusjaoskonna sekretärile on notari amet ainult kõrvalametiks ning ühe sekretäri kohta on kinnistusjaoskonna ringkonnas kümnekond notarit tegelemas, igaüks neist eri asukohas. Nii palju kui tuttav on, ei ole meil isegi kavatsust kehtivat hüpoteegisüsteemi niisuguses mõttes muuta, et kinnistamisele kuuluvate aktide sõlmimine koondatakse kinnistusjaoskondadesse. See käiks ka tegeliku elu nõuete vastu, sest aktide tegemine on tingitud tihti kohapealsetest teguritest, kohal krediidi korraldamise võimalustest jne.

Kõige selle järgi võib küll väita, et kinnistusraamatute ja registrite pidamine küll vähendab kelmuste kordasaatmisi kinnisvarade kohta sõlmitavate lepingute suhtes, piirates roimaritel petlikult talitamise võimalust, kuid ei kõrvalda neid võimalusi ega saa neid võimatuks teha.

Nuhtlusseaduse §§ 1699 ja 1705 tõeline siht on karistada kelmust, mis süüdlane korda saadab kinnisvara võltsmüümise või -panditamise teel. Nende karistusmääruste ainsaks sihiks on kinnisvara kohta lepingu sõlmimisel lepinguosalist või ka kolmandat isikut, kellel kinnisvarale juba teatavad õigused on omandatud, varaliste kahjude eest kaitseda. Aluseta on Kohtupalati

vaade, nagu ei saaks omanik siin enam roima korda saata, sest ka oma kinnisvara seadusvastaselt müüja või panditaja langeb karistuse alla.

Ekslik on kaevatud otsuses väljendatud arvamus, nagu eeldaksid NS §§ 1699 ja 1705 ette nähtud kuriteod ühe ja sama kinnisvara peale mitme kinnistusakti koostamist. Kinnistusaktiks muutub, nagu eespool seletud, notariaalne ostu-müügi või panditamise akt Venes siis, kui ta on vanema notari poolt läbi vaadatud ja seadustega kokkukõlas koostatuks tunnistatud ja kinnitatud (Not. sead. § 168¹— Vene Tsiv. sead. § 1420), meil nimetatakse selleks asjaosalisele, kelle heaks akt on kinnitatud, kinnistusjaoskonnast antav ära-kiri vastava kinnistuspealkirjaga (Not. sead. §§ 360, 361). Vanem notar või kinnistusjaoskonna ülem ei või kinnistada akti, mis pole seadustega kokkukõlas, ei või kinnistada teiskordse müügi akti, kui kinnisvara juba kellelegi varemini on kinnistatud või vähemalt varem juba selle kohta akt on esitatud, ei või kinnistada panditamisakti võõrale või keelu all olevale kinnisvarale. Teeb ta seda, siis toimub see kas lohaka järelevalve tagajärjel või kuritahtlikult, mis on omaette karistatavad. Nagu teistegi kelmuste vastu sihitud rasked karistused on seatud mitte kodanikkude õiguste formaalset laadi rikete pärast, vaid nende varanduslike õiguste ja huvide kuritahtliku sisuliselt kahjustamise vastu võitlemiseks, on NS §§ 1699 ja 1705 karistused määratud kodanikkude tegelikkude varanduslike õiguste ja huvide kaitseks kinnisvarade kohta kuritahtlikult sõlmitavate müügi- või pandilepingute varal. NS §§ 1699 ja 1705 ette nähtud roimade teostus ei olene mitte sellest, kas keegi on kuritahtlikku lepingu sõlmimise hetkel vormiliselt õigustatud tehingut korda saatma. Oma kinnisvara teiskordne müüja või panditaja, samuti volinik, kellel on volikiri käes, mille volitaja on tühistanud, on vormiliselt õigustatud ostu-müügi lepingut sõlmima, kinnisvara panditama jne., kuid see vormiline külg ei ole tema kuriteole vabanduseks. NS-e §§ 1699 ja 1705 käsitletud roimade kordasaatmine toimub juba vastavate lepingute sõlmimisega roimari poolt tsiviilseadustes ettenähtud kujul. Oluline selle juures on ainult, et roimar teiskordse müügi või keelatud panditamise sooritab kellegi tüsamiseks, olgu see ostja või pandivõtja ise, või keegi kolmas, kes juba varemini õigusi on omandanud samale kinnisvarale. Järelikult nende karistusmääruste alla ei käi kinnisvara tegeliku omaniku, nagu seda on endise kinnistatud kinnisvara omaniku pärija või mõne teise selle õigusjärglase (nagu tegeliku ostja) poolt toimetatud müük, kui see müük heas usus toimub ja mitte kellegi teise huvides varanduslike õiguste rikkumiseks, samuti muidugi ka niisuguse omaniku või selle järglase poolt toimetatav müük, kes kinnisvara on igamise teel omandanud. Kõigil neil juhtudel on müüjal või panditajal juba õiguslik alus olemas, mis ainult veel kinnistamist nõuab ja mille alusel ka kinnisvara ostja või pandile võtja omi õigusi lõpuks teostada saab. Niisuguses õiguslikus seisukorras olles võis ka Kroonberg 1924. a. oma päritud talu Nurmistele müüa, kohustudes sealjuures hoolitsema talu nende nimele

ümberkinnistamiste kõrvaldamise eest. Olles seks otstarbeks müüdnud talu lõpuks oma nimele ümber kinnistanud ja lepingus ettenähtud koormustest vabastanud, oli Kroonberg kohustatud müüdnud talu edasi Nurmistele ümber kinnistama. Selle asemel koormas Kroonberg talu, mis ta oli juba ära müüdnud ja nii enam tema vabasse käsustusse ei kuulunud, uute võlgadega. Tuleb ühineda kassaatori väitega, et Nurmistele müüdnud Ragi talu, mille eest müüja pealegi täie ostuhinna kätte oli saanud, oli tema suhtes pärast selle talu müümist juba võõras, olgugi et ta kinnistusraamatutes seisis nüüd tema nimel. Kuigi Kroonbergil ei olnud õigust seda talu panditada, oli tal tegelikult see võimalus niikaua, kui see talu oli kinnistatud tema nimele ja ta kuritarvitas seda võimalust Nurmiste kahjuks.

Eelmisi seletusi silmas pidades, tuleb järeldada, et nii nagu NS § 1699 karistab seda, kes petlikult kinnisvara müüb, ilma et tal tegelikult selleks õigust oleks, kas sellepärast, et see juba teisele on müüdnud, või et see üldse on võõras kinnisvara ja tema tegelik omanik selleks temale mingit õigust ei ole andnud, või lõpuks, et müüdnud kinnisvara on välja mõeldud, varandusliku kasusaamise sihil kahjustades ostjat või seda, kes enne niisugust müüki kinnisvara on tegelikult omandanud, nii karistab NS § 1705 seda, kes kinnisvara panditab, ilma et tal tegelikult selleks õigus oleks. Kui on tegemist kinnisvara panditamisega, mis juba teisele on müüdnud, või sootuks võõra või väljamõeldud kinnisvara panditamisega — siis lasuvad sellel NS § 1699 ette nähtud karistused, kui on tegemist kinnisvaraga, milleks panditajal küll iseenesest õigus oleks, kui see ei seisaks teadupärast keelu või sekvestri või eestkoste all, siis lasub sellel NS § 1700 ette nähtud karistus.

Esitatud põhjustel ei või kaevatud otsus jõusse jääda ning KKS § 912 põhjal Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 2. detsembrist 1932. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 45.

KRIMINAAL-OSAKOND.

31. mail/7. juunil 1933. a.

Bernhard Pabsteli erakaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 24. aprillist 1933 Bernhard Pabsteli süüü. RNS § 142 järgi.

Eesistuja ja ettekandja os. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Bernhard Pabsteli erakaebus tuleb rahuldada.

Bernhard Pabstel kaebab, et rahukogu olevat tema apellatsioonkaebuse läbivaatamiselt kõrvaldanud ja selle temale tagasi saatnud põhjusel, et ta

ei olnud apellatsioonkaebusele kohtulõivu 10 kr. suuruses juurde lisanud ega olevat seda ka tasunud 7 päeva jooksul pärast kaebuse esitamist. Kuid rahukohtunik olevat talle 7-päevase tähtaja andnud ja tema olevat kohtulõivu 10 kr. temale antud tähtajal tasunud. Rahukogul on õigus, et Riigikogu poolt 18. novembril 1932 vastu võetud „Riigi Teataja“ 2. dets. 1932. a. nr. 91 avaldatud seaduse alusel KKS § 147¹ põhjal lisandatakse asjus, mis võivad lõppeda leppega, apellatsioonkaebusele kohtulõivu 10 krooni ja kui see on jäänud lisandamata, peab see makstama 7 päeva jooksul, arvates apellatsioonkaebuse esitamise päevast. Käesoleval juhul esitas Pabstel oma apell.-kaebuse 19. dets. 1932 ilma kohtulõivu ja seaduse järgi oleks ta võinud selle veel tasuda seitsme päeva jooksul apell.-kaebuse esitamise päevast, s.o. 19. dets. kuni 26. dets., mida Pabstel ei ole teinud. Ja seepärast oleks pidanud rahukohtunik Pabsteli apellatsioonkaebuse viimasele tagasi saatma. Kuid käesoleval juhul on rahukohtunik eksinud ja Pabstelile teatanud, et ta võib kohtulõivu tasuda veel 7 päeva jooksul rahukohtuniku teadaande kättesaamise päevast. Selle rahukohtuniku teadaande sai Pabstel kätte 16. jaan. 1933. a. ja 20. jaan. 1933. a. tasus Pabstel kohtulõivu 10 krooni suuruses, mille ka rahukohtunik on vastu võtnud. Riigikohus leiab, et seda rahukohtuniku eksitust — apellats.-kaebusele käigu andmist — tuleb lugeda Bernhard Pabsteli kasuks ja et seepärast tuleb Bernhard Pabsteli apellatsioonkaebus sisuliselt läbi arutada.

Seepärast Riigikohus **otsustas**: Tartu-Võru Rahukogu otsus 24. aprillist 1933 tühistada ja rahukogule ette kirjutada Bernhard Pabsteli apellatsioonkaebus sisulisele arutusele võtta.

Nr. 46.

KRIMINAAL-OSAKOND.

25. okt./8. nov. 1933. a.

Kohtupalati prokuröri van. abi O. Ordliku kass. protest Kohtup. otsuse peale 23. maist 1933 Johan Ritsoni ja August Kõiva süüd. NS §§ 13, 1681, 1666 järgi.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Vilj.-Pärnu Rahuk. tunnistas kohtualused Johan Ritsoni ja August Kõiva süüdi selles, et nemad ettekavatsetult ning isiklikest huvidest juhitud 1930. a. jaan., veebr. ja märtsikuul Viljandimaal, Aidu vallas, Johan Ritsoni päralt oleva „Volmeri“ nr. 29 talu metsa, koguväärtuses üle 1.000 kr., mis ühes sama taluga Ritsoni võlausaldajate nõuete kindlustuseks seaduslikus korras keelu ja kohtutäituri poolt aresti alla pandud, omandamise sihiga maha

raiusid ja saadud metsamaterjali kõrvaldasid. Selle süüteo eest karistas rhk. kohtualuseid NS §§ 13, 1681 ja 1666 põhjal kumbagi 8-kuise vangistusega ühes õiguste kaotamisega NS § 43¹⁻² järgi ja tagajärgedega, mis ette nähtud NS § 58¹⁻².

Kohtualuste Ristoni ja Kõiva edasikaebusel tuli asi arutusele Kohtupalatis, kes tühistas rhk. otsuse ja mõistis kohtualused õigeaks, leides, et nende teoviisid puudub NS § 1681 koosseis.

Riigikohtule antud kass. protestis palub Kohtupalati prok. van. abi O. Ordlik tühistada Kohtup. otsuse järgm. põhjustel: Kohtupalat on leidnud, et kohtualustele süüks pandud tegu ei sisalda NS § 1681 ettenähtud süüteo koosseisu, sest puuduvat selle olulisem tunnus — aresti ja keelu alla pandud varanduse hoiule andmine arestitud varanduse omanikule Ritsonile. See seisukoht olevat ekslik. Täiteteate kättesaamise momendist peale on kinnisvara omandiõigus kinnisvara ja selle päraldiste kohta kitsendatud, nagu nähtub TKS § 1097, ja selle paragraafi rikkumise korral vastutab omanik niihästi varanduslikult kui ka isiklikult, s.o. krim. korras. Selles paragraafis tähendatud keeld ja keelu rikkumise tagajärjed on kehtivad, vaatamata sellele, kas varandus üles kirjutatud ja hoiule antud või mitte. TKS § 1854 järgi ei ole kinnisvara üleskirjutamine sugugi tarvilik, samuti ei nõua TKS ka erilist kinnisvara ja selle päraldise hoiuleandmist omanikule. TKS § 1128 põhjal loetakse kinnisvara, millele täitmine pööratud, seaduse enese järgi hoiule antuks omanikule ja kuulub selle valitsemisele kuni oksjonini, ja seda ka siis, kui ei ole üleskirjutamist toimetatud (TKS § 1862). Neil põhjustel olevat süüteo koosseisu suhtes tähtsusetu, kas kohtutäitur kohtualuste poolt raiutud ja kõrvaldatud metsa kui arestitud talu päraldiste taluomanikule Ritsonile hoiule andis või mitte, vaid tähtis on metsaraiumise keeld ja sellest keelust üleastumine kohtualuste poolt, sest keelu alla pandud talu mets oli niikuinii seadusega omaniku hoiu alla antud. Eelmist silmas pidades ei võivat Kohtupalati otsus NS § 1681 rikkumise tõttu jõusse jääda.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leidis, et kass.-protest tuleb rahuldada.

Kohtupalat leidis, et Volmeri nr. 29 talu päraldis — mets — ei olevat kohtualusele Ritsonile hoiule antud, sest kohtutäitur toimetas talu hindamist ning kuulutas hiljemini oksjoni välja, ilma et oleks peale hindamist TKS §§ 1130 ja 1362 nõudeid täitnud ja vastavalt neile talu ühes päraldistega kohtualusele Ritsonile kui arestitud varanduse omanikule valitseda andnud. TKS § 1128 ja 1862 annavad arestitud kinnisvara omanikule ainult võimaluse ja õiguse valitseda kuni oksjonini seda varandust, mis aga veel ei tähenda et kinnisvara ühes päraldistega sel juhul juba seadusega omanikule hoiule on antud. Omanikule võib tähendatud varandus hoiule antuks tunnistatud saada ikkagi ainult siis, kui on täitmist leidnud TKS § 1862 eeskirjad, millede järgi TKS § 1130 reegel arestitud varanduse hoiule andmise kohta

peab kohaldamist leidma ka siis, kui varandust pole üles kirjutatud, nagu käesoleval juhul.

Riigikohus leiab, et ettetoodud Kontupalati seisukoht käesolevas asjas on ekslik. TKS § 1854 järgi ei ole kinnisvara üleskirjutamine üldiselt tarvilik, vaid kohtutäitur teeb seda ainult sissenõudja palve põhjal. Samuti ei nõua TKS erilist kinnisvara, millele täitmine pööratud, hoiuleandmist omanikule. TKS § 1128 põhjal üleskirjutatud kinnisvara jääb oksjonini omaniku valitseda ja TKS § 1862 järgi ka siis, kui arestitud kinnisvara üleskirjutamist ei toimetatud. Kuna valitsemise ülesandeks on ka varanduse hoidmine, siis peab sellest järeldama, et TKS § 1128 järgi kinnisvara, millele täitmine pööratud, seaduse enese järgi loetakse hoiuleantuks omanikule kuni oksjonini. Seda arvesse võttes on käesoleva süüteo koosseisu seisukohalt tähtsusetu, kas kohtutäitur Ritsoni kinnisvara ühes päraldistega üles kirjutab ja siis hoiule andis, vaid tähtis oli, et Ritsonile on täiteteade TKS § 1095 järgi kohtutäituri poolt saadetud ja sama seaduse § 1097 järgi oli temale metsaraiumine keelatud.

Toodud põhjustel ja ühinedes prokuröri protestis ettetoodud seisukohaga Riigikohus leiab, et Kohtupalati otsus ei või NS § 1681 ja TKS §§ 1862, 1128 ja 1097 rikkumise pärast jõusse jääda.

Seepärast ja KKS § 912 põhjal Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 23. maist 1933 tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises kohtukoosseisus.

Nr. 47.

KRIMINAAL-OSAKOND.

29. novembril 1933. a.

*Hugo-Edgar Jõhvika kass.-kaebus Kohtupalati otsuse peale 15. sept. 1933
Hugo-Edgar Jõhvika süüd. NS § 1681 j. 1 järgi.*

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas 15. IX 1933 Tartu-Võru Rahukogu otsuse, millega Hugo-Edgar Jõhvik on süüdi tunnistatud NS § 1681 j. 1 ette nähtud kuriteos.

Kassaator H. E. Jõhvik palub tühistada Kohtupalati otsuse KKS §§ 576, 766, 774 ja NS § 1681 j. 1 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Kohtupalat olevat seadusvastaselt ette kutsumata jätnud edasikaebuses nimetatud tunnistajad ega nõudnud välja Tartu-Võru Rahukogu prokuröri akti nr. 503 — 1931; 2) metsaraiumine olevat aset leidnud võlastajate H. Viira ja H. Luiga nõusolekul ja nõudmisel, ning raiutud puude eest A. Univerilt saadud raha on läinud Viira ja Luiga kasuks, mispärast ei või

juttu olla NS § 1681 j. 1 kohaldamisest; 3) Kohtupalat ei pannud tähele, et temal ei olnud mingit tahet kahju tekitada oma võlastajale, vaid isegi lubas neile tekitatud kahju ära tasuda.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et tunn. Trees on ette kutsumata ja Tartu-Võru Rahukogu prokuröri akt nr. 503 — 1931 on välja nõudmata jäetud seaduspäraselt Kohtupalati määrusega 20. märtsist 1933, kuna Kohtupalati põhjendus tunn. Viira, Luiga ja Univeri kohta ei leia enesele kinnitust KKS § 879¹, sest need tunnistajad on paigutatud prokuratuuri poolt süüdistusakti juurde lisatud nimekirja ja pooled pole palunud neid kustutada nimekirjast, vaid loobunud nende ülekuulamisest ainult selle tõttu, et Jõhvik tunnistas end süüdi temale ettepanud süüdistuses. KKS § 557 aga kunagi ei käi nende isikute kohta, kes on paigutatud süüdistusakti juurde lisatud nimekirja, seega osutub ekslikuks Kohtupalati väide, nagu peaks tunn. Viira, Luiga ja Univeri pidama uuteks tunnistajateks. Teisi takistusi Kohtupalat pole ette toonud oma määruuses, mistõttu on tegemist KKS § 879¹ olulise rikkumisega ja seetõttu ei või kaevatud otsus jõusse jääda.

Käsitelles KKS § 912 Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 15. sept. 1933 tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 48.

KRIMINAAL-OSAKOND.

13. dets. 1933. a.

August Pajuviitsa ning Voldemar Rammusa ja Johannes Tropi (Tropp) kaitseja vandeadv. abi Konstantin Starkovi erakaebus Kohtupalati määruse peale 10. nov. 1933 A. Pajuviitsa, V. Rammusa ja J. Tropi süüd. Tollisead. §§ 419 j. 1 jt. järgi.

Eesistuja os. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat tühistas 10. XI 1933 Tallinna-Haapsalu Rahukogu õigeks-mõistva otsuse August Pajuviitsa ja teiste süüdistus-asi TS § 419 p. 1 järgi ning tunnistas August Pajuviitsa, Voldemar Rammust ja Johannes Troppi süüdi välismaa piirituse salakaubana Eestisse toomises ja karistas neid TS §§ 419 p. 1, 426 p. 3 ja 428 põhjal rahatrahviga 6.400 krooni suuruses summas nende ühisvastutusel, maksujõuetuse puhul aga igäüht neist üheaastase tühimiga. Peale selle Kohtupalat määras samal päeval nõuda tõkkeabinõuna igäühelt käemeeste vastutust 2.100 krooni suuruses summas ja kuni selle esitamiseni neid vahistada.

Selle viimase määruse peale A. Pajuviitsa, Voldemar Rammusa ja Johannes Tropi kaitseja vandeadv. abi K. Starkov esitas erakaebuse, milles palub

kaevatud määruse ära muuta ja tema kaitsealused vahi alt vabastada järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat olevat ebaõigelt kohaldanud KKS § 910 p. 3, sest käesoleval juhul on süüdlastele pandud rahatrahv, aga mitte isiklik karistus, ja kassatsioonkaebust pole veel kellegi poolt esitatud; 2) eeluurimisel olevat võetud tõkkeabinõuna Rammuselt kautsjon suuremas summas, mis praegu veel välja võtmata seisab; 3) kehtiv KKS ei tundvat tõkkeabinõu valimist otsuse täitmise kindlustuseks ega tee käemeest vastutavaks rahatrahvi tasumise eest süüdimõistetud maksujõuetuse korral; 4) enne süüdimõistetud maksujõuetuse kindlakstegemist ei või asendada määratud rahatrahvi isikliku karistusega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus ühineb era-kaebaja väitega, et käesoleval juhul ei saa kohaldada KKS § 910 p. 3, kuid siiski Kohtupalati määrus ei kuulu tühistamisele järgmistel põhjustel. TS § 446 juurde lisatud märkusest nähtub, et tolliasutise poolt tarvitusele võetud kindlustusabinõud, nagu tagatised, garantiikirjad või politseivalve, jäävad jõusse asjade kohta, mis on üle antud kohtulikule arutusele, kuni kohtuotsuse korralduseni, millega nad tühistatakse või teiste kindlustusabinõudega asendatakse. TS § 447 alusel toimetavad kohtuasutised salakauba-asju, mis neile tolliasutiste poolt on üle antud, KKS-s ettenähtud korras, s.o. §§ 1124—1235 reeglite järgi. Nii ei tarvitata KKS § 1164 järgi tolliasjus kõiki § 416 ettenähtud tõkkeabinõusid, vaid valitakse eeluurimisel kas vahistamist või kõigi teiste abinõude asemel kas käemeeste vastutust või kautsjonit samas § 1164 määratud suuruses. Eeluurimisel valitud tõkkeabinõu peab kindlustama kaebeluse ilmumist mitte ainult kohtu-uuriija juurde, vaid ka asjaarutamisele kohtusse viimase nõudel. Õigeksmõistva otsuse tagajärjel langeb ära süüaluse vastu tarvitusele võetud tõkkeabinõu, teiste sõnadega, käemehed ja kautsjonimaksjad vabanevad oma kohustusest. Kui aga teise astme kohtu poolt, nagu käesoleval juhul, tühistatakse esimese kohtuastme õigeksmõistev otsus ja kaebelused langevad karistuse alla, siis KKS § 1164 järele nõuab kohtult tõkkeabinõu tarvituselevõtmist, seda rohkem, et see otsus on lõplik ja end. Vene Senati üldkogu seletuse järgi 1886. a. nr. 22, millest on kinni pidanud ka Riigikohus, tuleb süüdimõistetud vastu tarvitusele võtta KKS § 1164 ettenähtud tõkkeabinõu, et ta ei saaks kõrvale hoiduda otsuse täideviimise takistamiseks. Selle vastu ei räägi ka KKS §§ 1210 ja 1211 ettenähtud rahatrahvi sissenõudmise kord. Rammusa poolt esitatud kautsjon, kui ta praegu veel on välja võtmata ja kuulub Rammusale, võib Rammusa vastaval palvel Kohtupalati poolt vastu võetud saada 1933. a. 10. novembri määruse alusel.

Esitatud põhjustel ning käsitelles KKS §§ 893 p. 3 ja 900, Riigikohus otsustas: August Pajuvitsa ning Voldemar Rammusa ja Johannes Tropi kaitseja vandeadv. abi K. Starkovi erakaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 49.

TSIVIL-OSAKOND.

12. detsembril 1933. a.

Eesti Maapanga voliniku vann. adv. Otto Tiefi kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 24. septembrist/8. oktoobrist 1932. a. kohtuliku hüpoteegi kinnistamise pärast Robert Linkreini kinnisvarale.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo; ettekandja riigikohtunik
R. Gabrel.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leidis, et Maapanga voliniku vann. adv. Otto Tiefi käesolev kassatsioonikaebus väärib rahuldamist.

Tempelmaksu seaduses ega selle juurde kuulavas tariifis ei ole ette nähtud kinnistamistoimingu kui niisuguse tempelmaksustamist ja tempelmaksu alla võivad kuuluda, peale kinnistamise kohta käivate avalduste ja väljaantavate aktide, ainult kinnistamise aluseks olevad dokumendid (Tempelmaksu seaduse § 1). Et kohtulikkude hüpoteekide kinnistamise aluseks on kas täitelehed või sundtäitepealkirjad, mis kuuluvad tempelmaksustamisele tariif nr. 1 järgi lihtsa tempelmaksuga, kui nende saajad ei ole tempelmaksmisest vabastatud, siis puudub seaduslik alus nõuda kinnistamisel nende pealt tariif nr. 23-d ettenähtud proportsionaalset tempelmaksu. Et rahukogu on asunud vastupidisele seisukohale, siis ei või tema kaevatud määrus jösse jääda, mispärast Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu kaevatud määrus tühistada Tempelmaksu seaduse § 1 ja selle seaduse juurde kuuluva tariifide nr.nr. 1 ning 23-d rikkumise pärast ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 1165 — 1933. a.)
